

EKOIQ

YEŞİL İŞ / YEŞİL YAŞAM

MAYIS - HAZİRAN 2019 SAYI: 82

CLIMATE
VOLUNTEERS
İKLİM GÖNÜLLÜLERİ
Karbon Nötr Yayın

www.ekoiq.com

ISSN 1309-4436 82
9 771309 441009
20 TL (KDV DAHİL)

Sömürüye ve Fosil Yakıtlara Değil,
Saygın İşlere ve Temiz Enerjiye Dayalı Bir Dünya!

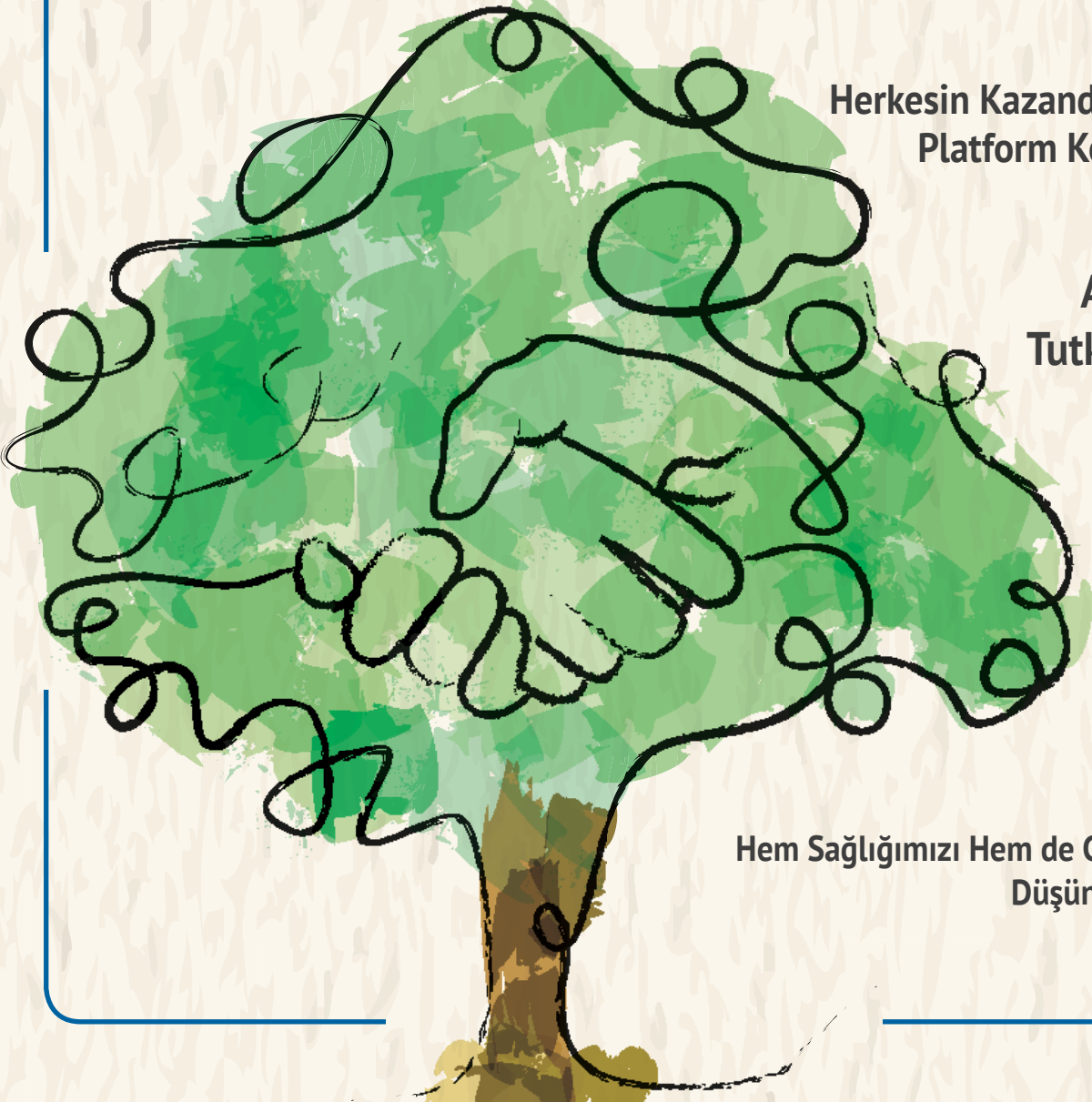
YEŞİL YENİ DÜZEN

Herkesin Kazandığı Bir Model:
Platform Kooperatifçiliği

Arıcılık İyidir,
Tutkun Olursan!

Ekolojinin
Köklerini
Aramak:
Humboldt ve
Mirası

Hem Sağlığımızı Hem de Gelecek Nesilleri
Düşünerek Yiyebiliriz!

AKÇANSA

Gelecekte 'Sorumlu'yuz

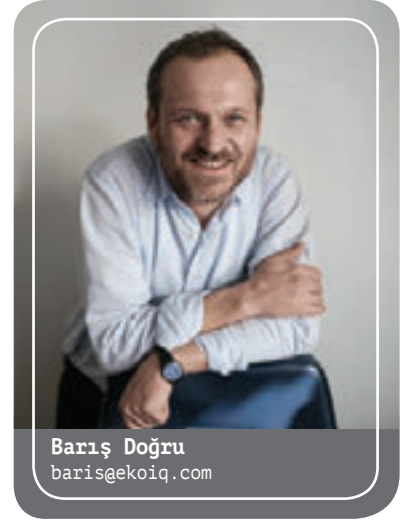
Türkiye'de bir ilkin daha temelini atan Akçansa;
Büyükçekmece Çimento Fabrikası ve **Betonsa Hazır Beton Tesisi ile**
Uluslararası Beton Sürdürülebilirlik Konseyi tarafından verilen
Kaynakların Sorumlu Kullanımı Belgesi'ni almaya hak kazandı.

Devlet mi Toplum mu? Yumurta mı, Tavuk mu?

Yıllar yıllar önce, okuduğum üniversitenin iki büyük sosyoloji profesörünün bir paneldeki tartışmasını hatırladım, Norveç'te. Hocalarından biri, "Arkadaşım devleti sevmez, ben severim" diyordu. Devletin baskı aracı yönünü öne çıkartan, sivil toplumun kendi kendini yönetme deneyimlerini daha çok önemseyenlerdendim ben de. Ve o sözü şaşırarak dinlemiştim. Aradan geçen uzun zamanda, devlet denilen, benimse daha çok kamu yönetimi demeyi tercih ettiğim kurumsal mekanizmanın önemini sanırım daha iyi kavradım. Elbette sivil toplumun, kamusal güçlerin rolü son derece önemli, devletin, yasaların, mevzuatların ve kurumsal geleneklerin oluşmasında. Ancak bunlar, kesin yaptırımlara sahip, herkesin uymasını zorunlu olduğu bir yasal-hukuki düzenleme haline gelmediği takdirde, hepimiz her şeyi yapmaya hazır yarı vahşilere dönüşmekte fazla zaman harcamıyoruz. Döngüsel ekonomiyi küresel ölçekte yaygınlaştırmayı misyon edinmiş, Brüksel merkezli uluslararası bir STK olan Reloop'un misafiri olarak Norveç'in geridönüşüm sistemini yerinde izlerken bunları geçiriyorum bir

yandan da aklımdan. Bazı ülkeler mükemmel atık sistemleri kurabilirken, diğerleri başarısız oluyor? Sözelimi Norveç, %90'lara varan mükemmel bir geridönüşüm sistemini nasıl kurdu? Elbette bu soruların çok katmanlı yanıtları var ama bunların başında, beni üniversite yıllarıma götüren o önemli saptama bulunuyor sanırım: Herkesin uyması gereken, herkesin sorumluluğunu kesin olarak saptayan bir yasa. Bu geridönüşüm özelinde, "kirleten öder" ve "genişletilmiş üretici sorumluluğu" (*extended producer responsibility*) ilkelerini sözde değil öзде hayata geçirmeyi sağlayan yasa, Norveç'te üreticilerin, ürünlerinin ambalajlarını geri kazanmadıkları takdirde ödeyecekleri yüksek bir vergi öngörüyor. Eğer piyasaya sürdüğümüz her tür içeceğin ambalajını %100 toplarsanız hiç atık vergisi ödemiyorsunuz. Ama hiç toplamiyorsanız, hiç de azımsanmayacak bu verginin %100'ünü ödemek zorundasınız. Yani geri toplama oranımız (ve tabii bunu net bir şekilde belgelemeniz), ödeyeceğiniz atık vergisini doğrudan belirliyor.

Bu durumda da, oyunun tüm bileşenleri bir araya geliyor ve mükemmel

Barış Doğru
baris@ekoIQ.com

bir sistem kurmak için canla başla çalışıyor. Norveç'te **Infinitum** adında çok ortaklı ve paydaşlı bir şirketle, mükemmel işleyen bir depozito sistemi kurmayı başarmışlar. Bu başarımın ardında kesin koyulmuş kurallar ve ağır yaptırımların yanı sıra, sıkı bir paydaş katılımı ve evet, yüksek bir teknoloji de var. Barkod sistemi ile her bir plastik su şişesini veya alüminyum içecek kutusunu izleyen, kaçının geridönüşümüne döndüğünü, geri dönmeyenlerin hangi ürünler olduğunu saptayan bu yüksek teknoloji, sürekli ürettiği verilerle sistemin durmadan gelişmesini sağlıyor. Infinitum yöneticileri gülererek, "En başarılı kuşak, 40 yaş üstü biracılar" diyor. Kolayca tahmin edilebileceği gibi, en başarısızlar, umursamaz ve tembel genç erkekler çıkıyormuş (Bunları da enerji içeceklerinden tespit etmişler). Şimdi bu en büyük kaçağı, sisteme entegre etmenin yollarını araştırıyorlar (parklardaki atık kutularının yanlarına enerji içeceklerinin sıkıştırabileceği özel yerler yapılarak tembel gençlere bir alternatif sunmaya başlamışlar).

Aynı soru: Devlet mi, toplum mu? Sanırım bu durum, yumurta ve tavuk ikilemine benziyor. İkisi birbirini doğuruyor, güçlendiriyor. Ve ikisi olmadan diğeri hiçbir işe yaramıyor...

EKOLOGOS Sürdürülebilirlik Yönetim ve İletişim Hizmetleri Ltd. Şti.
adına sahibi ve Genel Yayın Yönetmeni (Sorumlu)
Barış Doğru baris@ekoIQ.com

Yayın Koordinatörü
Nevra Yaraç nevra@ekoIQ.com

Art Direktör
Özlem Sarar D. ozlem@ekoIQ.com

Editör
Bulut Bağatır bulut@ekoIQ.com

Dış Haberler Editörü
Zeynep Heyzen Ateş zeynep@ekoIQ.com

Yerel Yönetimler Editörü Sibel Bülay sibel@ekoIQ.com

Sürdürülebilirlik Projeleri Koordinatörü
Elif Gökçe Şahin gsahin@alumni.harvard.edu

Fotoğraf Editörü Özgür Güvenç

Redaksiyon Şöhret Baltas

Katkıda Bulunanlar
Özgür Öztürk, Serra Titiz, Caner Demir, Gülce Demirel, Hulusi Barlas,

Abonelik dergi@ekoIQ.com
Tel: (90) 216 349 40 97-98 Faks: (90) 216 348 34 77

Yayın ve Yönetim Adresi:
EKOLOGOS Sürdürülebilirlik Yönetim ve İletişim Hizmetleri Ltd. Şti.
Caferağa Mahallesi, Sakız Sokak, Berkel Apt. No: 6/9
Kadıköy, İstanbul
Tel: (90) 216 349 40 97-98 Faks: (90) 216 348 34 77

Basım Yeri: Uniprint Basım Sanayi ve Ticaret A.Ş.
Ömerli köyü, Hadımköy - İstanbul Caddesi, No: 159 34555
İstanbul - Turkey
Telefon: 0212 798 28 40 pbx Faks: 0212 798 20 63

İki ayda bir yayınlanır. Yaygın Süreli Yayın ISSN 1309-441-6

Danışma Kurulu

Aynur Acar, Gönüllü Çevre Danışmanı
Prof. Dr. Melsa Ararat, CDP Türkiye Direktörü
Prof. Dr. Nuri Azbar, Ege Üni., Çevre Sorunları Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü
Dr. Erhan Baş, Bilim İlaç A.Ş. Genel Müdürü
Dr. Barış Gencer Baykan, Yeditepe Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümü
Konca Çalkıvık, İş Dünyası ve Sürdürülebilir Kalkınma Derneği Genel Sekreteri
Prof. Dr. Nüzhet Dalfes, İTÜ Avrasya Yer Bilimleri Enstitüsü Müdürü
Ebru Şenel Erim, Unilever Türkiye Kurumsal İletişim Müdürü
Aykan Gülten, Coca-Cola Kurumsal İlişkiler Müdürü
Prof. Dr. Selahattin İncecik, İTÜ Uçak ve Uzay Bilimleri Fakültesi, Meteoroloji Mühendisliği Bölümü
Prof. Dr. M. Pınar Mengüç, Özyeğin Üni., Enerji, Çevre ve Ekonomi Merkezi Direktörü
Selçuk Özdiç, ÇEDBİK Yönetim Kurulu Başkanı
Dr. Uygur Özermiş, Good4Trust Kurucusu
Özgür Öztürk, Akçansa Hammaddeler ve Çevre Müdürü
Aysun Sayın, Boyner Holding Kurumsal Sosyal Sorumluluk ve Sürdürülebilirlik Müdürü
Rifat Ünal Sayman, REC, Bölgesel Çevre Merkezi Türkiye Direktörü
Ergem Şenyuva, Climate Project Türkiye Temsilcisi, Yeşilist.com kurucusu
Ateş Uğurel, Solarbaba Platformu kurucusu

İÇİNDEKİLER

20 ODTÜ'nün Kültürel Mirası

Doğa Rehberlerine Emanet

Eymir Gölü başta olmak üzere sulak alanlarıyla farklı ekosistemleri barındıran ODTÜ yerleşkesi çok sayıda yabancı bitki ve hayvan türüne ev sahipliği yapıyor.

24 Herkesin Kazandığı Bir Model: Platform

Kooperatifçiliği

Platform Kooperatifçiliği İnisiyatifi'nin kurucularından Özgür Kurtuluş'la platform kooperatifçiliği modelini ve sürdürülebilirliğe katkılarını konuştuk.

28 Ekolojinin Köklerini Aramak:

Humboldt ve Mirası

"Bilimlerin Shakespeare'i" olarak nitelenen büyük kaşifin vizyonu, bugün ekolojistlerin, çevrecilerin, doğa yazarlarının çoğunun, farkında olmasalar da temel dayanağı.

31 2050'de 5 Milyar İnsanın Su Kıtlığı

Çekmemesi İçin...

WaterAid'in, "Yüzeyin Altında: Dünya Su Durumu 2019" adlı rapora göre 4 milyar insan su kıtlığı olan yerlerde yaşıyor, 844 milyon insanın ise evlerine yakın temiz su kaynaklarına erişimi yok.

32 Allianz Türkiye'nin Yeni Sürdürülebilir

Çözümü: Sürdürülebilir Yaşam Fonu

Sürdürülebilir çözümler üretme hedefi doğrultusunda farklı alanlarda ürün ve hizmetler geliştiren Allianz Türkiye, yeni sürdürülebilir çözümlerini emeklilik branşından çıkardı.

36 İklim Değişikliğine Uyum Zamanı:

Türkiye'de Yerel Yönetimler Hazır mı? (2)

İklim Haber'in hazırladığı yazı dizisinin ikinci bölümünde Türkiye özelinde gelişmeler ve örnekler paylaşılıyor.

40 "Entegre Rapor, Entegre Düşünce Yapısını Geliştirecek"

Yıldız Teknik Üniversitesi bünyesinde kurulan Finans, Kurumsal Yönetim ve Sürdürülebilirlik Araştırma ve Uygulama Merkezi'nin Direktörü Prof. Dr. Güler Aras ile entegre raporlamaya ilişkin gerçeğeleştirdikleri son araştırmaları üzerine konuştuk.

79 Yeşil Yeni Düzen: Sömürüye ve Fosil Yakıtlara Değil, Saygın İşlere ve Temiz Enerjiye Dayalı Bir Dünya!

2015'te ilan edilen BM Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri, aynı yıl imzalanan Paris Anlaşması, Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli'nin geçen yıl yayınladığı 1,5 Derece Özel Raporu, İsveçli Greta Thunberg'in liderliğinde başlatılan okul boykotları ve ABD'de Kongre Üyesi Alexandria Ocasio-Cortez'in önderliğinde gündeme gelen Yeşil Yeni Düzen ile iklim eylemi hızını artırdı. Hem eşitsizlik hem de iklim değişikliğinin yarattığı krizlerle başa çıkmak için ekonomide büyük ve cesur bir dönüşüme işaret eden Yeşil Yeni Düzen, neden yeni yol haritamız olmasın?

60 Okyanuslarımızın Üçte Birini Koruma Altına Almalıyız

Bilim insanları 2030 yılına kadar okyanuslarımızın en az üçte birinin okyanus koruma alanları kapsamına alınması gerektiğini söylüyor.

62 Hem Sağlığımızı Hem de Gelecek Nesilleri Düşünerek Yiyebiliriz!

Sağlıklı ve sürdürülebilir beslenme nedir? "Açlığa Son" hedefine ulaşmak ne derece mümkün? Karar alıcılara ne gibi görevler düşüyor? Diyetisyen Damla İkbal Ceyhan cevaplıyor...

68 Geridönüşüm ve Depozito Sistemi ile Kaynaklar Kaynak Kalır!

Birçok ülkede yasayla zorunlu kılınan depozito uygulamaları yürürlüğe giriyor. ReLoop Platformu'nun Türkiye temsilcisi Aynur Acar, önümüzdeki sürece dair bilgi ve deneyimlerini bizlerle paylaştı.

74 "Artık 'Ben' Değil 'Biz' Kazanıyor"

Genedos Kooperatifi'nden Alper Akça ile Türkiye'ye taşıdıkları 12.min.me etkinlik serisini konuştuk.

79 Arıcılık İyidir, Tutkun Olursan!

Doğa uzum bir süreçte kendi dengesini kurmuş, arı da bu dengeyle uyum içinde kendi yolunu izliyor. Unutmayalım ki, bu düzen biz olmadan varlığını sürdürebilir ama ne yazık ki, biz bu düzen olmadan var olamayız.

84 "Sürdürülebilirlik Kavramı Şirketimizin Ana Kıstaslarından Biri"

ENKA'nın mimari projelerden sorumlu Genel Müdür Yardımcısı Olcay Ertürk, şirketlerinin, çevreye duyarlı, enerji verimliliğini göz önünde bulunduran uluslararası projelere imza attığını söylüyor.

92 Eğitimde 2023 Hedefleri ile "Nitelikli Eğitim"e Erişmek Mümkün mü?

Eğitim sistemimizin reform adımları planlanırken, Küresel Hedefler ve temel mesajlarımızın biraz daha dikkate alınması gerekiyor.

HER SAYIDA

4 Haberler Türkiye'nin En Büyük Çevre Festivali, Malala Fonu'nun Yeni Temsilcisi Türkiye'den, Yeni Başkanlara Enerji Kooperatif Çağrısı...

34 Yaşanabilir Kentler Sibel Bülay: Seçim Bitti, Sırada Stratejik Plan Var

66 Sürdürülebilir Tüketim Ahu Ergen: Sürdürülebilir Markalar Zirvesinin Ardından...

72 Sürdürülebilir Kalkınma Gülin Yücel: Gönüllü Sürdürülebilirlik Standartları: Nedir? Ne Beklemeliyiz?

86 Son Buzul Erimedenden Prof. M. Levent Kurnaz: İklim Değişikliği Gölgesinde Gıda Güvenliği

88 Sürdürülebilirlik Akademisi'nden SB'19 İstanbul Konferansı, "İyi Yaşamı Yeniden Tasarlamak" Temasıyla Gerçekleşti; "Sürdürülebilir İş Ödülleri" için Başvurular Başladı

90 Veri-Analiz Gökçe Vahapoğlu Şahin: Yenilenebilir Enerji ile Daha Fazlası Mümkün, Altyapı Sorunlarına Doğal Çözümler, 2018'in Enerji ve Karbon Karnesi

94 Gözümüzden Kaçmayanlar Gözde İvgin: Çin, Everest Dağı'nın Tibet Bölgesi'nde bulunan kısmını, "biriken çöpler" nedeniyle turizme kapattı; biyoçeşitlilik kaybı, gıda üretiminin azalmasına yol açıyor...

96 Kitap Leyleğin Ayağındaki Dünya, Türkiye'nin Kelebekleri Arazi Rehberi, The Uninhabitable Earth: Life After Warming (Yaşanamaz Dünya: Isınmadan Sonra Hayat)

Mimarlar ve Tasarımcılar Bir Araya Geldi

Türkiye'nin mimarlık ve tasarım disiplinlerini buluşturan ilk ve tek zirvesi Arch+Dsın Summit, bu sene "Mimari ve Tasarımda Gelecek" temasıyla ziyaretçilerini ağırladı. Zirve, 5-6 Nisan tarihleri arasında İstanbul Lütfi Kırdar Kongre ve Sergi Sarayı'nda tüm yaratıcı endüstrileri, yurtiçinden ve yurtdışından mimarlık, iç mimarlık, grafik ve endüstri ürünleri tasarımı alanında profesyonelleri ve öğrencileri bir araya getirerek oldukça ilgi gördü. Baumit ana sponsorluğundaki zirve, konferanslar, atölye çalışmaları, sergiler, Mimarka Buluşmaları, Pecha Kucha gibi birçok farklı etkinliği buluşturdu.

REW İstanbul 2019'u 45 Ülke Ziyaret Etti

Tarsus Turkey tarafından T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın desteğiyle 15'incisi gerçekleştirilen Uluslararası Geri Dönüşüm, Çevre Teknolojileri ve Atık Yönetimi Fuarı REW İstanbul'u, 45 ülkeden 5316 alıcı ziyaret etti. Geridönüşüm, çevre teknolojileri ve atık yönetimi konusundaki yenilikleri sergileyen fuar, sanayici ve KOBİ'ler ile bunları çatısı altında bulunduran Organize Sanayi Bölgeleri, çevre sorumluluğu bulunan belediyeler, atıktan mamul ve yarı mamul üreten sektör temsilcileri, üreticiler ve yeni pazarlara açılmayı hedefleyen yatırımcıları, sektör firmalarıyla buluşturdu. REW İstanbul, bu yıl, iş ve işçi sağlığına yönelik özel bir etkinliğe de ev sahipliği yaptı. Fuar alanına kurulan özel platformda, İş Güvenliği Uzmanları Derneği (İSGDER) yüksekte çalışmanın püf noktalarını uygulamalı olarak gösterdi.

Türkiye'nin En Büyük Çevre Festivali!

Kadıköy Belediyesi; Avrupa Birliği Katılım Öncesi Mali Yardım Programı çerçevesinde, Türkiye Avrupa Vakfı ve Kadıköy Kent Konseyi ortaklığında, belediyenin iklim değişikliğinin etkilerini azaltmaya yönelik çabalarını bütüncül bir yaklaşımla güçlendirecek "Kadıköy Belediyesi Bütüncül ve Katılımcı İklim Eylemi Projesi" kapsamında, 2030 yılına kadar kişi başı emisyonları %40 oranında azaltacak ve yenilikçi projelerle kenti iklim değişikliğinin etkilerine karşı dirençli hale getirecek olan Kadıköy Belediyesi Sürdürülebilir Enerji ve İklim Adaptasyon Eylem Planları hazırlandı.

Hazırlanan eylem planları hedefleri dahilinde bu yıl üçüncüsü gerçekleştirilecek Kadıköy Belediyesi Çevre Festivali, 24-26 Mayıs tarihlerinde Selamiçeşme Özgürlük Parkı'nda düzenlenecek.

Festival, iklim değişikliği başta olmak üzere tüm çevre sorunlarına bireysel veya topluluk olarak farklı çerçevelerden gelen bileşenlerle çözümler üretmeyi, ekolojik yaşama dair başarılı örnekler sunmayı amaçlayan, ilk iki yılda 50 bin ziyaretçiyi ağırlamış Türkiye'nin en kapsamlı ve en geniş katılımlı çevre buluşması. Ekolojinin ruhuna uygun katılımcı ve şeffaf bir anlayışla programı oluşturulan, doğaya emek veren tüm sivil toplum kuruluşlarının ve toplulukların stantları ile yer aldığı, çalışmalarını ve deneyimlerini paylaştığı festivalde; atölyeler, paneller, söyleşiler, doğa gözlemleri, konserler, film gösterimleri ve tiyatrolar gibi birçok etkinlik yer alacak.

Plastik Kirliliğinin Çözümü Hesap Verebilirlik

WWF'in Mart ayında yayımlanan plastik raporu, plastik değer zincirinin bütün aktörleri, plastiklerin insan ve doğa üzerindeki gerçek bedeli konusunda hesap verebilir hale getirilmediği sürece küresel plastik kirliliğinin artacağı uyarısında bulunuyor. Plastik kirliliğinin

azaltılması konusunda sorumluluğun büyük oranda tüketicilere yüklendiğini hatırlatan "Plastik Kirliliğini Hesap Verebilirlik Yoluyla Çözmek" başlıklı rapor, değer zincirinin bütün halkalarında harekete geçilmezse atık yönetimi konusundaki çabaların yetersiz kalacağına işaret ediyor.

YERLİ ENERJİ YENİLENEBİLİR GÜÇ

Zorlu Enerji olarak kurulu mevcut gücümüzün %87'sini yerli ve yenilenebilir kaynaklardan sağlıyoruz. Bu toprakların enerjisini, bu toprakların insanlarına sunuyoruz.

*Yerli, yenilenebilir, temiz enerjiyle
geleceğimiz de ülkemiz de daha güçlü!*

Mersinli Kadın Balıkçılar “Denizde Biz de Varız” Diyor

WWF-Türkiye, Küçük Ölçekli Balıkçılık Ortak Yönetimi projesi kapsamında, Mersin’in Erdemli ilçesinde kadın balıkçılara yönelik düzenlenen Uzatma Ağı Donamı ve Avcılığı Kursu’na destek verdi. Erdemli İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü, Erdemli İşkur Hizmet Merkezi ile Erdemli Halk Eğitim ve Akşam Sanat Okulu tarafından 20 Mart-18 Nisan tarihleri arasında gerçekleşen kursun sonunda, 18 kadın kursiyer, Uzatma Ağı Donamı ve Avcılığı Sertifikası aldı. WWF-Türkiye Genel Müdürü Aslı Pasinli konuyla ilgili şunları söyledi: “Kadınlar, küçük ölçekli balıkçılığın değer zincirinin her halkasında çok önemli bir role sahip. Süreçteki kilit rolleri doğa koruma yaklaşımı açısından da büyük bir önem taşıyor. Balıkçılık sektöründeki kadınlar ağırlıklı işleme ve pazarlama süreçlerinde yer alsa da küçük ölçekli balıkçılığın her aşamasında daha fazla rol almaları ve karar alma süreçlerine dahil olmaları gerektiğini düşünüyoruz”.

Toyota’nın En Büyük Filo Satışı “Hybrid” Oldu

Hibrit teknolojisinin öncüsü Toyota ve Türkiye’de araç kiralama sektörünün öncü kuruluşlarından Enterprise Türkiye, yaptıkları anlaşma ile 1000 adet Corolla Hybrid modelinin satışına imza attı. Çevreci ve teknolojik kimlikleriyle öne çıkan Toyota ve Enterprise Türkiye, stratejik işbirlikleriyle Türkiye’de çok daha fazla kişiyi Toyota hibrit teknolojisi ile buluşturacak. Bu anlaşma aynı zamanda, Toyota’nın bugüne kadar Türkiye’de gerçekleştirdiği en büyük filo satışı oldu.

Zorlu Enerji’den Yeni Şarj İstasyonları

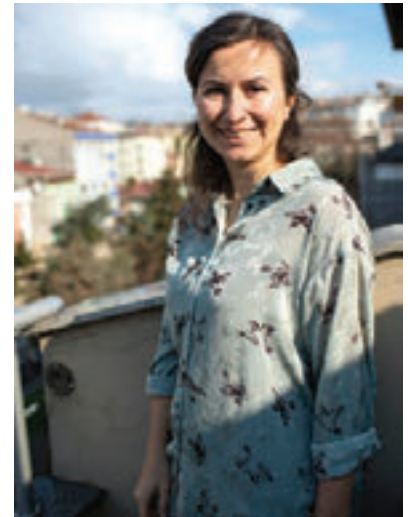
Türkiye’de hayata geçirdiği elektrikli şarj istasyonlarıyla tasarruflu, sıfır emisyonlu ve sessiz elektrikli araçların yaygınlaşmasına katkıda bulunan Zorlu Energy Solutions (ZES), Isparta’da kurduğu yeni şarj istasyonu ile beş büyük kenti Antalya ile bağlarken Akhisar’da kurulan yeni şarj istasyonu ile İstanbul-İzmir rotasını kesintisiz elektrikli araç sürüşü için güçlendiriyor. ZES istasyonları, aynı anda dört aracı

şarj edebiliyor ve araçlar 30 dakika içinde %80 oranında şarj seviyesine ulaşabiliyor. Zorlu Enerji’nin yarattığı bir başka marka olan electrip, araç paylaşım platformu ile tüm sürücülere elektrikli araçları deneyimleme imkanı sunuyor. electrip’i kullanabilmek için mobil uygulamayı indirip kayıt olmak yeterli. İstanbul’da Zorlu Center ve Levent 199’da hizmet veren electrip, çok yakında farklı noktalarda da hizmet vermeye başlayacak.

Malala Fonu’nun Yeni Temsilcisi Türkiye’den

Dünyada kız çocuklarının okuması için faaliyet gösteren Malala Fonu, yeni temsilcisini Türkiye’den seçti. Yuva Demeği Program Direktörü Özge Sönmez, düzenlediği eğitim programlarıyla mülteci kızların Türkiye’deki devlet okullarına uyum sağlamasına yardımcı olması nedeniyle bu unvana layık görüldü. Konuyla ilgili açıklama yapan Sönmez, “YUVA olarak 2010 yılından beri Yoksullukla Mücadele, Çevre Farkındalığı ve Yaygın Eğitim konularında bütüncül modeller geliştiriyoruz. Bu modeller içinde kız çocuklarının eğitime erişmesi çok önemli bir yer tutuyor. Dünyada bu konuda öne çıkan bir kurundan böyle bir unvan almak bizi çok mutlu etti. Türkiye özellikle mülteciler konusunda yaptığı çalışmalarla başarılı işler yürütüyor. Gerek devlet kurumları olsun, gerek bu alanda

çalışan diğer sivil toplum kuruluşları olsun yaşanan bu insani krizde önemli işlere imza attı. YUVA olarak başka türlü bir dünya hayalimizin peşinden gitmeye devam edeceğiz” dedi.

YENİ İZOCAM **CEPHE LEVHASI**

GÜÇ VE ESTETİK BİR ARADA!

KONUTLAR

OFİSLER

OKULLAR

HASTANELER

www.izocam.com.tr

- izocam
- izocamofficial
- izocamofficial
- izocamofficial
- izocamofficial

IZOCAM

Air France'dan Fidan Başı Projesi

Air France, yolcularına ağaçlandırma projelerine destek olma fırsatı sunuyor. A You For Tree (ATFY) derneği ile birlikte gerçekleştirilen "Trip and Tree" projesi kapsamında yolcular, seyahatlerini planlarken internet üzerinden aldıkları bilet ile birlikte diledikleri tutarda başı yaparak ağaçlandırma projesine destek olabiliyor. Air France tarafından toplanan başıların tamamı ATFY derneğine aktarılıyor. Ağaç dikimi projesi özellikle biyoçeşitliliği korumaya, yerel nüfusa yardım etmeye, karbonu depolamaya, toprağı zenginleştirmeye ve su kaynaklarını geliştirmeye yardımcı oluyor.

İTÜ Ekibi Münih'te Yarışacak

28-30 Mart'ta İstanbul Fuar Merkezi'nde gerçekleştirilen IFAT Eurasia Çevre Teknolojileri İhtisas Fuarı kapsamında IFAT ve DWA (Almanya Su Ekonomisi, Atıksu ve Atık Derneği) tarafından bu yıl ikincisi düzenlenen "University Challenge Eurasia" adlı yarışmaya Prof. Dr. Filiz Karaosmanoğlu danışmanlığında katılan İstanbul Teknik Üniversitesi (İTÜ) Kimya Mühendisliği Bölümü öğrencileri Mert Can İnce, Gamze Keser ve Ece Meteris'in takımı birinci oldu. 29 Mart'ta 10 üniversitenin takımları kendilerine verilen iki görev için çevre teknolojileri başlığında bilgileriyle yarıştılar. İlk görevleri "Enerji, Su, Atık ve Altyapının Havzada Yönetimi" olan takımlar, fuardaki firma teknolojilerini yerinde inceleme ve kısa sürede raporlamaya ilişkin ikinci görevini de yerine getirdiler. İTÜ Takımı 4-8 Mayıs 2020 tarihinde Münih'te düzenlenecek "World University Challenge" yarışmasına IFAT desteğinde katılmaya hak kazandı.

Kabukta Bir Zaman Yolcusu

İnsanlığın en eski yerleşim yerlerinden biri olan Göbeklitepe'den başlayarak günümüze kadar genetik yapısı hiç değişmeden gelebilmiş olan, yaklaşık 10 bin yaşındaki tek atalık yerli tohumumuz "Siyez buğdayı"nın Kastamonu'daki serüvenini anlatan belgesel "Kabukta Bir Zaman Yolcusu | Siyez Belgeseli" yayımlandı. Tamamen bütçesiz ve gönüllü olarak, hiçbir kurum ve kişiden finans desteği almadan çekilen belgeselin müzikleri

Cengiz Onural ve Bora Ebeoğlu tarafından yapıldı. Filme Türkiye'den ve dünyanın birçok yerinden farklı sanat dallarından sanatçı, müzisyen ve çiftçiler katıldı. İngilizce altyazılı izlenebilen filmin Almanca çevirisi de yapılıyor. YouTube'dan izlenebilen belgesel ayrıca, dünyadaki diğer yerel tohum mücadelelerine, sürdürülebilirlik, ekolojik yaşam ve organik tarım konularına da yer veriyor.

"Yok Konsepti" ile Cildinizi Koruyun

HiPP Babysanft Güneş ürünleri, içeriğindeki özel filtreler sayesinde cildinizi korurken, organik badem yağı ile nemlendiriyor. "Yok konsepti" ile hazırlanan HiPP Babysanft Güneş ürünlerinde alerji yaratabilecek veya cilde zarar verebilecek hiçbir madde bulunmuyor. "Mümkün olduğunca az, gerektiği kadar çok" felsefesine göre formüle edilen içeriğinde, oktokrilen, nanopartikül, paraben, PEG (Poli Etilen Glikol), mineral yağ, esansiyel yağ ve parfüm yer almayan kremler, cilde rahat bir şekilde sürülüyor, beyaz tabaka bırakmıyor, cilt tarafından kolay tolere ediliyor. Organik badem özü, kontrollü organik olarak elde edilen olgun bademlerden sağlanıyor.

DOĞAYLA SONSUZ UYUM

Dünyamızda doğal kaynaklar hızla tükeniyor.
Assan Alüminyum olarak; hafif, esnek, enerji tasarrufu
sağlayan ve sonsuz kez dönüştürülebilen
alüminyumunu, sürdürülebilir kalite standartlarında işleyerek,
gelecek nesiller için geleceği tüketmeden üretiyoruz...

Ali Nihat Gökyiğit Vakfı'ndan Ekonomiye Katkı

Ali Nihat Gökyiğit Vakfı (ANG Vakfı) ve Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü (TAGEM), Avrupa kıtasındaki tüm bitki türleri ile neredeyse eşit sayıda bitki türüne tek başına sahip olan Türkiye'de, doğal olarak yetişen bitkilerin peyzaj çalışmalarında süs bitkisi olarak kullanılması için Nezahat Gökyiğit Botanik Bahçesi'nde yeni bir projeye başlıyor. İstanbul Nezahat Gökyiğit Botanik Bahçesi (NGBB) ve Antalya Batı Akdeniz Tarımsal Araştırma Enstitüsü'nde (BATEM) ortaklığında devam eden proje kapsamında, doğal olarak yetişen bazı **pelemir**, **adaçayı** ve **karanfil** bitkilerinin süs bitkisi olarak geliştirilmesi ve bu sayede Türkiye'nin süs bitkisi konusunda ithalata bağımlılığının azaltılması hedefleniyor.

Plastik Atıkların Yeni Adresi Türkiye Olabilir

Greenpeace Doğu Asya, 2016-2018 yılları arasında en fazla plastik atık ithal ve ihrac eden 21 ülkenin ithalat ve ihracat rakamlarının yer aldığı raporu yayımladı. Rapora göre plastik atık ihracatı, 2016 yılında 12,5 milyon tondan 2018'de 5,8 milyon tona düşerek yaklaşık %50 oranında azaldı. Plastik üretiminin artacağı tahmin edildiğinden, ihracattaki bu düşüş plastiklerin ülkelerde stoklanmaya ya da yanlış yöntemlerle bertaraf edilmeye başlanacağı anlamına geliyor. Araştırmaya göre, Çin'in 2018'deki plastik ithalat yasağının ardından plastik atıklar en çok Malezya, Vietnam ve Tayland'a gönderildi. Ancak bu ülkelerin hızlı bir şekilde ithalat kısıtlamaları getirmesinin ardından ihracat Endonezya, Hindistan ve Türkiye'ye kaydı.

Kentler İklim Değişikliğine Karşı!

WWF-Türkiye, 22 Nisan Dünya Günü'nde, **2019 Uluslararası Tek Dünya Kentleri Yarışması**'nın Türkiye ayağını başlattı. Yarışma, kentlerin, küresel ısınmayı 1,5 °C eşliğinde tutmak için iklim değişikliğine etkilerini azaltmalarını hedefliyor. WWF tarafından, 2011'den bu yana, beş kıtada 400'den fazla kentin katılımı ile düzenlenen Tek Dünya Kentleri Yarışması'nın öncelikli hedefi, iklim değişikliğiyle mücadele etmek, kentlerde iklim dostu bir dönüşümü teşvik etmek, çevresel sürdürülebilirlik

hedefleri doğrultusunda yol alan kentleri seçmek ve bu konuda farkındalık oluşturmak. Yarışma, karbon ayakzini azaltma ve iklim değişikliğinin etkilerine karşı direnci artırma yolunda anlamlı ve yenilikçi adımlar atan kentleri öne çıkarıyor. 2019 yılının tematik odağı olan binalar ve enerji konusundaki hedef ve uygulamalara da özel önem veriliyor.

Koroplast #Trashtag Hareketini Türkiye'de Başlatıyor

Koroplast, sosyal medyada başlayan ve tüm dünyada hızla yayılan #TrashtagChallenge hareketini Türkiye'de başlatıyor. Kampanyayla hem toplunda çevre temizliğine dair farkındalık yaratılması hem de insanların harekete geçirilmesi hedefleniyor. Herkesin katılımına açık olan kampanya kapsamında, katılımcılar temizlemek istediği halka açık ve kirli alanın fotoğrafını

sosyal medyada #trashtagtürkiye #trashtagchallenge etiketleriyle paylaşıyor. Paylaşımlarında Koroplast hesabı @koroplasthayatikolaylastirir'i da etiketleyen katılımcılara çöp torbası, eldiven ve maske gönderiliyor. Hareketin Türkiye'de yaygınlaşması için katılımcılardan temizlediği alanların önceki ve sonraki fotoğraflarını paylaşması isteniyor.

Selpak

PROFESSIONAL

Sürdürülebilir bir dünya için
Selpak Professional
kalitesi şimdi de
geri dönüşümlü
ürünlerde!

 DAHA AZ
enerji su ağaç

Jumbo Havlu

Sensörlü Dispenser
Havlu

Peçete

Z Katlama
Dispenser Havlu

Ayrıntılı bilgi için 0850 228 46 89 numaralı çağrı merkezimizden bize ulaşabilirsiniz.

ECZACIBAŞI
PROFESYONEL

www.eczacibasiprofesyonel.com

Sürdürülebilir Yaşam Film Festivali Bodrum'da!

Bodrum Tohum Derneği'nin organizasyonu ile 3. kez düzenlenecek olan Sürdürülebilir Yaşam Film Festivali (SYFF) 25-27 Mayıs tarihlerinde Bodrum Belediyesi Nural Kültür Merkezi'nde gerçekleşecek. Festivalde 21 ülkeden 27 kısa ve uzun metrajlı belgesel (sürdürülebilir turizm, kırsal kalkınma, eğitimde yenilikçi yaklaşımlar, döngüsel ekonomi, kooperatifçilik, tarım gibi konularda) izleyicilerle buluşacak. Ayrıca, BM Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'nin daha iyi anlaşılmasını sağlamak amacıyla ilgili hedeflerle etiketlenen filmlerin yanı sıra film içerikleriyle ilgili konularda yaptıkları çalışmalarla ilham veren konuşmacılar ve müzisyenler de sahne alacak.

"Hayvan Hakları"

Müfredatta

Ataşehir Adıgüzel Meslek Yüksekokulu, 2018-2019 eğitim öğretim yılında müfredatına "Hayvan Hakları" dersini ekleyerek öğrencilerinin farkındalıklarını artırmayı hedefliyor. Yaşadığımız çevreye, yaşam alanımıza paylaştığımız hayvanlara sevgi ve saygının temel alındığı derste, hem teorik hem de pratik konular işleniyor. Öğrenciler de teorik ve mesleki derslere olduğu kadar; sosyal olarak kendilerini geliştirdikleri derse yoğun ilgi gösteriyor. Öğrenciler dönem sonunda, hayvan hakları konusunda bilimsel kavram ve yaklaşımları öğrenirken, konuyla ilgili mevzuat ve düzenlemelerle ilgili bilgi sahibi olacaklar.

Yeni Başkanlara Enerji Kooperatifi Çağrısı

Enerji Sanayicileri ve İşadamları Derneği (ENSİA) Yönetim Kurulu Başkanı Hüseyin Vatansever, 31 Mart yerel seçimleri sonrasında göreve gelen belediye başkanlarının, yenilenebilir ve temiz enerji kaynaklarına önem vermesi gerektiğini belirterek, "Vatandaşların katılımıyla güçlendirilecek enerji kooperatifleri, yenilenebilir enerji yatırımlarının ivmelenmesinde çok önemli bir araç olabilir" dedi. Türkiye'nin tarımda yaşanan sorunlar ve ithalat baskısı nedeniyle kooperatifçiliğin önemini yeniden anladığına dikkat çeken Vatansever,

yerel seçimler sonrasında göreve gelen tüm belediye başkanlarına bu konuda açık davet yaptıklarını kaydetti. Vatansever sözlerine şöyle devam etti: "Kırsal kalkınma stratejilerinde çok önemli paya sahip olan enerji kooperatiflerinin, yerel yönetimlerin öncülüğünde yaygınlaşması gerekiyor. Halkımızın katılımıyla zenginleşen çoğulcu bir yapı kurgulanmalı. Bu yapının gerek rüzgar, güneş, biyogaz ve jeotermal enerji üretiminde gerekse enerji yatırımlarının yerli ekipmanlarla gerçekleştirilmesinde etkili olacağımızı düşünüyoruz."

Sadece 25 Litre Su ile Bir Gün

National Geographic ve Finish, Türkiye'nin suyunu korumak için harekete geçti. İşbirliğinin en önemli adımı olan ve 22 Nisan Pazartesi günü National Geographic ekranlarında izleyiciyle buluşan 25 Litre belgeseli, gelecekte tüm dünyayı etkisi altına alacağı öngörülen su kıtlığına dikkat çekiyor. Belgesel, son birkaç yıldır kuraklıkla mücadele eden Cape Town'daki su kıtlığına karşı önlem olarak yerel yönetim tarafından planlanan ve günlük kişi

başı su tüketiminin 25 litre ile sınırlanmasını öngören "Sıfır Günü" uygulamasından esinleniyor ve kurgusal bir anlatımla bu sınırlamayı geleceğin Türkiye'sine uyarlıyor. **Gökhan Özoguz**'un anlatıcılığı üstlendiği belgeselde, suyun korunmasının önemine dikkat çekilirken su tüketimi konusunda

bireysel yaşam alışkanlıklarında yapılacak değişikliklerin gelecekteki olası senaryolara olumlu etkilerine vurgu yapılıyor.

Türkiye'nin enerjisine enerji katıyor...

Kullandığımız üstün teknoloji ve bertaraf yöntemleri ile endüstriyel atık, çöp gazı (LFG) ve biyogazdan elektrik enerjisi üretiliyor, atığı değere dönüştürüyoruz. Ayrıca hidroelektrik santrali, rüzgar türbinleri ve güneş panelleri ile ülkemizin enerjisine enerji katıyoruz.

SU: Yeni Elmas

TSKB Ekonomik Araştırmalar tarafından hazırlanan, SU: Yeni Elmas başlıklı raporda, yaşamsal bir kaynak olan suyun, iktisadi olarak da önemi ortaya konurken, dünya ve Türkiye’de su kullanımına dair öne çıkan veriler ve beklentiler paylaşılıyor. TSKB Ekonomik Araştırmalar Ekonomisti Can Hakyemez tarafından kaleme alınan raporda, artan talebe göre suyun gittikçe daha zor bulunur bir hale geldiği ve su güvenliğini sağlamak için su kaynaklarını geliştirme ve yönetimin büyüme, sürdürülebilir kalkınma ve yoksullukla mücadelenin merkezinde yer aldığına dikkat çekiliyor. Yaşamsal öneme sahip suyun fiyatının benzer bir öneme sahip olmayan elmasa göre çok düşük olmasını iktisat literatüründe yer alan su-elmas paradoksuna atıfla açıklayan rapor, kaynak sıkıntısı ile birlikte suyun da elmaslaşma riskine işaret ediyor.

Özdilek Holding'den Ağaçlandırma Projesi

Özdilek Holding, TEMA Vakfı işbirliğinde yaptığı ağaçlandırma projesiyle Bursa Karacabey’de 30 bin fidanı toprakla buluşturdu. Özdilek Holding, Özdilek Vakfı ve Özdilekteyim.com adına oluşturduğu üç hatıra ormanında, yıllar içerisinde bir ormana dönüşecek olan 30 bin fidan, saatte 51 ton oksijen üretilip, 69 ton karbondioksiti bünyesine alarak doğaya büyük katkı sağlamış olacak.

Arka Plan Hikayesi

Pera Müzesi, Çin güncel sanatından bir kesiti izleyiciyle buluşturan “Mürekkepten: Çin Güncel Sanatından Yorumlamalar” sergisi kapsamında bir dizi etkinlik düzenlemeye devam ediyor. Etkinliklerin ikinci ayağını, eserleri başta MoMA, British Museum, Victoria and Albert Museum gibi önemli kurumlarda sergilenen sanatçı Xu Bing’in katıldığı bir konuşma oluşturdu. Bing konuşmasında, sergide sunulan “Arka Plan Hikayesi: Yaz Dağları” (2018) adlı yerleştirmesini mercek altına alırken, sanatsal pratiğine dair bilgileri de paylaştı. “Arka Plan Hikayesi: Yaz Dağları” başlıklı yerleştirmenin ön kısmı klasik Çin mürekkep resminin önemli bir teması olan manzara

resmini yansıtırken, arka kısmı insan yapımı atık maddelerden oluşan kaotik bir malzemeler ağı sunuyor. Bing, Belçikalı sanatçı René Magritte’in resimlerine, ayrıca Laozi veya Zhuangzi gibi antik dönem Çinli filozoflara da gönderme yaptığı eserde, görünen şeyin yalnızca bir manzara resmi olmadığını arka plan hikayesini de ifşa ederek bir yanlısma yaratıyor.

Türkiye’nin Emisyonları 2017’de de Arttı

Türkiye İstatistik Kurumu tarafından Nisan ayında açıklanan verilere göre Türkiye’de toplam seragazi emisyonu 2017 yılında 526,3 milyon ton CO₂ eşdeğeri oldu. Bu dönemde toplam emisyonlarda CO₂ eşdeğeri olarak en büyük payı %72,2 ile enerji kaynaklı emisyonlar alırken, bunu sırasıyla %12,6 ile endüstriyel işlemler ve ürün kullanımı, %11,9 ile tarımsal faaliyetler, %3,3 ile atık takip etti. CO₂ eşdeğeri olarak 2017 yılı toplam seragazi emisyonu, 1990 yılına göre %140,1 artış gösterdi. 1990’da kişi başı karbondioksit eşdeğer emisyonu 4 ton/kişi olarak hesaplanırken, bu değer 2017 yılında 6,6 ton/kişi olarak hesaplandı. 2017’de toplam CO₂ emisyonlarının %34’ü elektrik ve ısı üretiminden olmak üzere %86,3’ü enerjiden,

%13,4’ü endüstriyel işlemler ve ürün kullanımından, %0,3’ü tarımsal faaliyetler ve atıktan kaynaklandı. Metan emisyonlarının %62,3’ü tarımsal faaliyetlerden, %21,3’ü atıktan, %16,4’ü enerjiden ve %0,03’ü ise endüstriyel işlemler ve ürün kullanımından kaynaklandı. Diazotmonoksit emisyonlarındaki en büyük payı ise %71 ile tarımsal faaliyetler oluşturdu. Bunu, %15,1 ile atık, %10,7 ile enerji ve %3,3 ile endüstriyel işlemler ve ürün kullanımı takip etti.

AMBALAJ ATIKLARI İLE İLGİLİ GERİ KAZANIM YÜKÜMLÜLÜKLERİNİZİ YERİNE GETİRDİNİZ Mİ?

Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği'nden kaynaklanan yükümlülüklerinizi **30 Haziran 2019** tarihine kadar Yetkilendirilmiş Kuruluş ÇEVKO Vakfı'na devredebilirsiniz.

ÇEVKO Vakfı
cevko@cevko.org.tr
www.cevko.org.tr
0216 428 78 90

Tüketici Elektroniklerinde Sürdürülebilirlik

Lenovo, ürünlerinde geridönüşümlü plastik içerik kullanan PC üreticisi olarak sürdürülebilirlik çözümleri ile çevre için fark yaratıyor. Markanın 2006-2016 yılları arasında ürün ve ambalaj üretiminde kullandığı geri dönüştürülmüş plastik ise yaklaşık 46 bin ton oldu. Corporate Knights araştırma şirketinin gerçekleştirdiği "Dünyanın en sürdürülebilir 100 şirketi" arasında yer alan Lenovo, ürünlerini 2008 yılından beri %100 geri dönüştürülebilir paketlerde tüketicilere sunuluyor.

Elektrikli Vespa Türkiye'de!

Vespa'nın yıllardır süregelen tasarım mirasını taze teknolojilerle harmanlayan **Vespa Elettrica**, elektrikli güç ünitesiyle yaşam tarzlarını değiştirmeye hazırlanıyor. 49.900 TL'lik lansman özel satış fiyatıyla Türkiye yollarıyla buluşan Vespa Elettrica, sadece dört saatte şarj edilebilirken, tek şarjda 100 km menzil vaat ediyor. Araç, aynı zamanda multimedya platformu sayesinde motosikletle ilgili birçok veriye akıllı telefonlar üzerinden de erişim imkanı tanıyor. Elektrikli Vespa'da yer alan ve 4,3 inç boyutundaki TFT gösterge tablosu, ışık koşullarına ve dört seviye parlaklık ayarına uyarlayan alaca karanlık sensörü sayesinde kolay okunuyor.

Hava Kirliliği Türkiye'de 60 Milyonu Zehirliyor

TMMOB Çevre Mühendisleri Odası'nın (ÇMO) hava kirliliği sorununa dikkat çekmek ve çözüm önerileri sunmak için her yıl hazırladığı hava kirliliği raporuna göre, güvenli hava kirliliği verisinin alındığı toplam 45 farklı ildeki istasyonlarda yapılan ölçümler, bu bölgelerde yaşayan yaklaşık 60 milyon kişinin yılın ulusal sınır değerlerin üzerinde PM10 (toz) seviyesine maruz kaldığı ortaya koyuyor. Raporun bu yıl öne çıkan en önemli bulgularından biri ise, 2018 yılında PM10 ölçümlerinin gerçekleştirildiği istasyonların önemli

bir kısmında yeterli veri alınmasının yapılmamış olması. Raporu bir basın toplantısı ile kamuoyuyla paylaşan ÇMO Başkanı Dr. Baran Bozoğlu, bölgede solunan havanın kirlilik durumu tespitine yönelik önerileri de dile getirdi. Bozoğlu, "2019 yılında yeterli veri oluşturulması adına ölçüm istasyonlarının bakım ve kalibrasyonuna daha da özen gösterilmesini öneriyoruz. Ayrıca oldukça tehlikeli olan ve doğrudan akciğerleri etkileyen PM2,5 kirlilik ölçümlerinin bütün istasyonlara yaygınlaştırılarak ölçümünün yapılması ivedi bir ihtiyaçtır" dedi.

Ağaç Kardeşliği Fidanları Toprakla Buluştu

TEMA Vakfı, gönüllü koşucuların desteğiyle Ağaç Kardeşliği adlı doğa eğitimi ve ağaçlandırma projesini uyguluyor. Projenin ağaçlandırma aşamasında oluşturulan Adım Adım-Çocuklar Hatıra Ormanı için 23 Mart günü fidan dikim töreni gerçekleştirildi. Edirne Meriç'te bulunan Subaşı ağaçlandırma sahasında, Ağaç Kardeşliği Elçileri Sedef Avcı, Kıvanç Kasabalı ve Biz Evde Yokuz'un katılımıyla

düzenlenen törende gönüllü koşucular ve TEMA gönüllüleri fidanları toprakla buluşturdu. Türkiye'nin yedi bölgesinde Milli Eğitim Bakanlığı işbirliği ile uygulanarak dört yılda yaklaşık 23 bin çocuğa ulaşan ve projeye dahil olan her çocuk adına dikilen fidanlarla tiç hatıra ormanı oluşturulan proje, çocukların doğada uygulamalar yaparak öğrenmesini ve doğayla duygu bağlarının güçlendirilmesini amaçlıyor.

- ♥ Göz yakmayan formül
- ♥ Hassas bebek cildi için uygun PH değeri
- ♥ Dermatolojik olarak test edilmiştir.

HiPP Babysanft, bebek kadar narin olmayan her şeyden arınmıştır. Alerji riskleri kararlılıkla minimize edilerek ucucu yağlar, paraben, mineral yağlar ve diğer tüm istenmeyen maddelerden arındırılmıştır. Değerli organik badem yağı içeren HiPP Babysanft ürünleri cilt tarafından iyi tolere edilerek hassas bebek cildinin bakım ve korunmasını sağlar. Tüm HiPP Babysanft ürünleri diğer bütün HiPP Bebek ve Çocuk ürünleri gibi titizlikle üretilmiştir. Sahsen garanti ederim.

Stephan Hipp

/hipp_turkiye

/HiPP Türkiye

www.hipp.com.tr

Şirketlerin İklim Değişikliği Farkındalığı Eyleme Dönüşmüyor

İngiltere merkezli, kâr amacı gütmeyen bir kuruluş olan CDP, iklim değişikliğinin getirdiği finansal riskler hakkında önemli bir rapor yayımladı. Çalışma, şirketlerin iklim değişikliği ile bağlantılı risklerine dair ne düzeyde hazır olduklarına odaklanıyor.

Karbon Saydamlık Projesi (CDP) “Şirketler İklim Bağlantılı Finansal Beyanlar Görev Gücü (TCFD) Önerilerine Hazır mı?” adlı raporunu Mart ayında yayımladı. Türkiye’de de faaliyet gösteren CDP, ilgili araştırma kapsamında 51’i Türkiye’den olmak üzere toplam 14 ülkeden 1.681 şirketin iklim değişikliği ile bağlantılı risklere dair attıkları adımları inceledi.

İklim Bağlantılı Finansal Beyanlar Görev Gücü (TCFD) tarafından yayımlanan önerileri temel alarak hazırlanan rapora göre, ankete katılan şirketlerin büyük kısmı iklim değişikliğinin kendi işleri açısından finansal risk teşkil ettiğini kabul ediyor. Bu

kapsamda şirketlerin %83’ü fiziksel riskleri, %88’si ise politika değişiklikleri/yeni düzenlemeleri düşük karbonlu bir ekonomiye geçiş sürecinde karşılaşılabilecek başlıca riskler olarak tanımlıyor. Ancak bu farkındalığı eyleme dönüştürmeye gelince birçok ülke ve sektörde hâlâ bir kopukluk söz konusu.

Araştırmanın sonuçlarına göre, Türkiye’den araştırmaya katılan şirketlerin %84’ü yönetim kurulu düzeyinde iklim değişikliği risk ve fırsatları gözetimi yapıyor. Bu konudaki araştırma ortalaması ise %88’e denk geliyor. Şirketlerin %14’ü yönetim kurullarına, kurum içindeki iklim değişikliği konu-

larının yönetimi için teşvik veriyor. Şirketlerin %33’ü de yönetim kurullarına iklim değişikliği konusunda yılda en az bir kere bildirimde bulunmuyor. Araştırmaya katılan 51 şirket, iklim değişikliği kapsamında hem düzenleme düzeyinde hem de fiziksel düzeydeki riskleri tanıyor. Şirketlerin %90’ı fiziksel riskleri çok önemli bir etken olarak kabul ediyor. Şirketler (%45 ile), karbon vergilerini ve emisyon ticareti sisteminin geliştirilmesini iklim değişikliğine dair politika seviyesinde en önemli risk olarak tanımlıyor. Şirketlerin yüzde %61’i ise karbon vergilerini bir politik risk faktörü olarak görüyor. Türk şirketlerinin sadece %16’sı

karbon ticretlendirmesi uygularken, %22'si ise 2019'da uygulamak üzere hazırladıklarını beyan ediyor.

İtibar ve marka değeri şirketlerin büyük kısmının strateji ve uzun dönemli sürdürülebilirliğinin merkezinde yer alıyor ve %63'ü iklim değişikliği bağlantılı itibar meseleleri ve/veya müşteri davranışındaki değişikliklerin önemli bir risk teşkil ettiğini belirtiyor. Türk şirketlerinin %76'sı bu risklerin altını çiziyor.

Araştırmada diğer öne çıkan noktalar şu şekilde sıralanabilir:

Yönetişim: İklim bağlantılı risk ve fırsatlar çerçevesinde kurum yönetimi

■ Avrupalı şirketler iklim değişikliğine dair yönetim kurulu gözetiminde başı çekiyor.

■ Şirketlerin %82'sinde iklim bağlantılı risk ve fırsatlara dair yönetim kurulu düzeyinde gözetim yapıyor. Yalnızca %12'si yönetim kurulu üyelerine iklim değişikliği konularının kurum içinde yönetimi için parasal ve parasal olmayan destek sağlıyor.

■ İklim değişikliği konularının yönetimi ve gözetimi yaklaşımlarına sektör bazında bakıldığında ise, Kuzey Amerikalı ve Avrupalı şirketlerde benzer modellere rastlanıyor.

■ Toplumsal perspektiften bakıldığında, bilişim sektörü hem gözetim hem de eylem konularında geride kalmış durumda. Enerji sektöründe ise iklim bağlantılı risk ve fırsatlara dair yönetim kurulu gözetimi ortalama düzeyde ve iklim bağlantılı konularda parasal ve parasal olmayan destek sağlayan şirket sayısı sadece %6 oranında.

Strateji: İklim bağlantılı risk ve fırsatlarının kurum faaliyetleri, strateji ve finansal planlama üzerindeki mevcut ve olası etkileri

■ İş dünyasının odağı kısa vadeli olmaya devam ediyor: Her ne kadar şirketlerin %92'si stratejilerine iklim değişikliğini dahil ettiklerini beyan etmiş olsa bile, daha ziyade kısa vadedeki risk ve fırsatları dikkate alıyorlar. Altı yılın ötesi için ise bu şirketlerin

sadece %28'si en az bir düzenleyici (dönüşüm) riskini, %34'ü doğal afet ve değişen iklimin çevre üzerindeki geniş etkileri gibi risklerden en az birini dikkate alıyor.

■ Her ne kadar şirket yönetim kurullarının %82'si iklim bağlantılı risk ve fırsat denetimi yapıyor olsa da şirketlerin sadece %46'sı yönetim kuruluma yılda bir kereden fazla gelişme raporu değerlendirmesi sunuyor.

■ Her ne kadar şirketlerin sadece %45'i tarafından risk olarak belirtilenler bile, şirketler tarafından tanımlanan temel iklim bağlantılı politika risklerinden biri karbon vergileri ya da emisyon üst sınırı ve ticareti sistemi geliştirilmesi. Petrol ya da karbon vergileri Birleşik Krallık'taki şirketlerin %76'sı ve Fransız ve Türk şirketlerin %61'i tarafından bir politika riski faktörü olarak tanımlarken, Çinli şirketlerin %21'i, Avusturya ve Alman şirketlerinin ise %27'si bu tanımlı yapıyor.

Risk Yönetimi: Kurumun iklim bağlantılı risklerin tanımı, değerlendirilmesi ve yönetimde kullandığı süreçler.

■ Risk yönetimi süreçlerinin odağı kısa vadeli olmaya devam ediyor. Şirketlerin yalnızca %50'sinde bütünlük ya da spesifik iklim değişikliği risk yönetim süreçleri altı yıldan sonrasında ele alıyor.

■ İtibar riski yönetimi ise finansman

fırsatları ve yatırımcı önceliklerinden ziyade müşteri değişikliğinin yol açacağı etkilere odaklanmaya devam ediyor.

■ 10 şirketten dokuzu iklim değişikliğinin fiziksel ve dönüşüm risklerinin farkında ancak bazı risklere coğrafi açıdan dirençli olunması algılanan risk düzeyini etkiliyor.

Metrik Ölçekler ve Hedefler: İklimle ilgili risk ve fırsatların değerlendirme ve yönetiminde kullanılan metrik ölçekler ve hedefler.

■ Şirketlerin yalnızca %68'si 2016'dan bu yana emisyon azaltım girişimlerine bağlı olarak emisyonlarında düşüş yaşadığını bildirdi. Şirketlerin %36'sı ise emisyonlarında artış bildirdi.

■ Şirketlerin %95'i Kapsam 1 ve/veya Kapsam 2 seragazi emisyonlarını açıklıyor. Şirketlerin yalnızca %78'i, karbon ayakzine büyük etkisi olmasına rağmen, en az bir tane Kapsam 3 kategorisi bildiriyor. Üç kapsamı en az açıklayan şirketler ise Çin şirketleri.

■ Karbon ticretlendirme uygulaması kullanımı yetersiz olmaya devam ediyor: Halihazırda şirketlerin yalnızca %21'i bir karbon ticretlendirme uygulaması kullanıyor, ancak 2019 yılına kadar bu orana %16 eklenmesi bekleniyor. ABD en az mevcut ya da öngörülen karbon ticretlendirme uygulaması kullanımı bildiren ülke.

* Bu yazı iklimhaber.org'da yayımlanmıştır.

ODTÜ'nün Kültürel Mirası Doğa Rehberlerine Emanet

Eymir Gölü başta olmak üzere sulak alanlarıyla farklı ekosistemleri barındıran Orta Doğu Teknik Üniversitesi yerleşkesi çok sayıda yabani bitki ve hayvan türüne ev sahipliği yapıyor. Bilimsel yaklaşımları temel alarak, biyolojik çeşitliliğin etkin şekilde korunmasını ve doğal kaynakların sürdürülebilir şekilde yönetilmesini ilke edinen Doğa Koruma Merkezi'nin Gençlik Ve Kent İçin Doğa Projesi de ODTÜ doğasının Ankaralıları tarafından tanınmasını sağlıyor.

 Tuğba CAN, Doğa Koruma Merkezi

Günümüzde doğa koruma projelerine doğal ve kültürel miras perspektifinden bakılıyor. Bilimsel yaklaşımları temel alarak, biyolojik çeşitliliğin etkin şekilde korunmasını ve doğal kaynakların sürdürülebilir şekilde yönetilmesini ilke edinen Doğa Koruma Merkezi de çalışmalarında doğadan ve çeşitliliğinden esinlenmeyi ve en basit yaşam formundan ekosistemlere, do-

ğanın varoluşuna saygı duymayı temel alarak bu perspektifin yaygınlaşması için çaba gösteriyor. Bu çabanın meyvelerinden biri de, bir Erasmus+ projesi olan **Gençlik ve Kent İçin Doğa Projesi**. Proje kapsamında kelebekler, bitkiler, bozkır, iklim değişikliği ve sürdürülebilirlik konularında programlar oluşturuldu. Daha da önemlisi, doğa rehberleri yetiştirildi.

Projenin gerçekleştirildiği yer Orta Doğu Teknik Üniversitesi. Yerleşke, 4.500 hektarlık alanıyla kentin ortasında "akciğer" görevi görüyor. Dünyanın kente doğal alan sağlamış sayılı örneklerinden biri. Doğa Koruma Merkezi'nin yönetim kurulu başkanı Uğur Zeydanlı, yerleşkenin doğasını anlatmaya "ODTÜ deyince aklımıza ne geliyor?" diye başlıyor. Yanıtların

çoğu “orman” oluyor ancak yerleşke, doğal ve yarı doğal geniş bozkırları ve Eymir Gölü başta olmak üzere sulak alanlarıyla farklı ekosistemleri barındıran özel bir alan olmasıyla dikkat çekiyor. Bu da yerleşkenin zengin biyolojik çeşitliliğini, çok sayıda yabancı bitki ve hayvan türüne ev sahipliği yapmasını açıklıyor. Elbette mezunların özellikle hafta sonları aileleriyle zaman geçirmek üzere burayı tercih etmesini de...

Doğayı Tanımak

Böylesine bir çekim merkezi olan yerleşkenin korunmasına yönelik projeler ODTÜ doğasının Ankaralıları tarafından tanınmasını sağlayacak. Üç yıldır süren projenin de asistanı olan şehir plancısı Fethiye Arslantaş bunun altını çiziyor: “Bir insanın doğayı koruması için sevmesi, sevmesi için de tanınması gerekiyor.” Kentli ODTÜ doğasını ne kadar tanıyor? Örneğin, sınırlı bir dağılıma sahip olan güzel nazuğun (*Euphydryas orientalis*) türünün önemli bir popülasyonunun yerleşkede bulunduğunu biliyor mu?

Proje rehberleriyle biraz zaman geçiren herkes bunu öğrenebilir oysa. Çünkü bu rehberler, Doğa Koruma Merkezi Vakfı yanında ODTÜ, Butterfly Conservation (UK), Anima Mun-

Doğa rehberi olmak isteyenler için bir kılavuz kitap; Bitkiler, Bozkır, Kelebekler, İklim Değişikliği ve Sürdürülebilirlik başlıklarında katılımcılar için el kitapları ve eğitim setleri ile ODTÜ Doğa Haritası, projenin en önemli çıktılarından oldu.

di (IT) ve Thessaly Teknoloji Enstitüsü (GR) ortaklığında yürütülen proje kapsamında Türkiye, İtalya, İngiltere ve Yunanistan’da onlarca eğitim aldılar. Proje süresince de ilkökul öğrencilerinden yetişkinlere yüzlerce etkinlikte doğa rehberliği yaptılar. Eğitimler sonrasında, etkinliklerde edindikleri deneyimleri yeni gönüllülere aktararak doğa rehberliği konusunda sürdürülebilir bir eğitim ve etkinlik programı hazırladılar.

Doğa rehberi olmak isteyenler için bir kılavuz kitap; Bitkiler, Bozkır, Kelebekler, İklim Değişikliği ve Sürdürülebilirlik başlıklarında katılımcılar için el kitapları ve eğitim setleri ile ODTÜ Doğa Haritası, projenin en önemli çıktılarından oldu. odtudedoga.org

adresinde proje ile ilgili tüm bilgi ve kaynaklara ulaşılabilir. Sosyal medya iletişimini de etkin olarak kullanan proje, www.facebook.com/odtudedoga/ ve www.instagram.com/odtudedoga/ adreslerinden izlenebilir.

TürSay! da projenin bir başka önemli çıktısı. Yarışma, eğitim ve bilimin bir araya geldiği “canlı çeşitliliğini belirleme” maratonu olarak düzenlenen etkinlik, diğer adıyla BioBlitz, halkın biyolojik çeşitliliğe ilgisini artırmak amacıyla başta ABD ve İngiltere olmak üzere çeşitli ülkelerde uygulanıyor. İsteyen herkesin katılabildiği bu etkinlikte katılımcılar doğada gözlemleyebildikleri canlıları uzmanlar yardımıyla tanımlıyor, belgelendiriyor, böylece bilim insanlarının arazide nasıl çalıştıklarını, ne tür araç ve yöntemler kullandıklarını gözleme olanağı buluyorlar.

Etkinlik süreci ise şöyle ilerledi: 22 Haziran 2018 sabahı saat 08:00’de ODTÜ Kapalı Havuz önünde buluşan uzman doğa rehberleri ve katılımcılar ekiplere ayrılarak kendilerine verilen haritalarda gidecekleri bölgeleri belirleyerek çalışmaya başladılar. Etkinlik süresince katılımcıların buldukları ilginç canlıları zarar vermeden fotoğraflamaları ve

---

TürSay! etkinliğinde katılımcılar, doğada gözlemleyebildikleri canlıları uzmanlar yardımıyla tanımlıyor, belgelendiriyor, böylece bilim insanlarının arazide nasıl çalıştıklarını, ne tür araç ve yöntemler kullandıklarını gözleme olanağı buluyorlar.

#odtudedoga, #tursay2018 etiketleriyle sosyal medya hesaplarında paylaşımları özendirildi. Tür fotoğraflarının tespiti ve konum işaretlemesi iNaturalist veri tabanı kullanılarak (www.inaturalist.org/projects/genclik-ve-kent-icin-doga) yapıldı. 12 saat süren TürSay! etkinliği saat 20:00'de sona erdi. Etkinlik, yaklaşık 100 kişilik bir katılımıyla gerçekleşti, iNaturalist mobil uygulaması aracılığıyla 1.324 gözlem kaydedildi, bunların 1.054'ünün tespiti yapılabildi. En çok kayıt altına alınan beş tür, Anadolu melikesi (kelebek), Saçlı keten (bitki), Uyuzotu (bitki), İspanyol kraliçesi (kelebek) ve Tüylü kısamalmut otu (bitki) oldu.

TUBİTAK 4004 çağrısı kapsamında desteklenen ve kardeş proje olan **Dört Koldan Doğa Eğitimi**, orman, bozkır ve göl ekosistemlerini tanıtmayı, doğa koruma ve sürdürülebilirlik konularında temel bir farkındalık oluşturmayı amaçlıyor. Konularında uzman eğitmenlerin sunumları, doğa rehberleri eşliğinde saha gezileri ve gözlemler ile yaratıcı etkinlikleri kapsayan çalışmaya isteyen herkes projeye, odtudedogaegitimi.wordpress.com adresindeki formu doldurarak katılabiliyor. Önceki projelerin doğa rehberlerinden ve deneyimlerinden büyük ölçüde yararlanan projenin konu başlıklarına göre hazırlanmış kitapçıklar da web sayfasında bulunabiliyor.

Projenin EKOSAM adı altında öğrenci topluluğuyla varlığına devam etmesi ve doğa rehberliğinin yaygınlaştırılması, diğer üniversitelerde de benzer çalışmaların yapılması bekleniyor. Sonuçta topluluk tüzüğünde yer aldığı gibi bu bir hikaye anlatıcılığı, hikayeler hiç bitmez ve yeni anlatıcılar ortaya çıkar: "Doğa rehberi iyi bir hikaye anlatıcısı olmakla birlikte sadece gündüz değil, geceleri de etkinlikler yapabilen, bulunduğu koşulları değerlendirebilen yaratıcı biri olmalıdır. Doğayı çekici hale getirebilmeli, insanlarda doğa merakı uyandırıp, soru sordurabilmeli ve onları doğaya karşı heveslendirebilmelidir." ○

Herkesin Kazandığı Bir Model: Platform Kooperatifçiliği

Platform kooperatifçiliği, geleneksel kooperatifçilik yaklaşımı ile dijital ekonomiyi birleştiren, internetin mülkiyetini, teknolojik altyapıları ortaklaştıran; kişisel verilerin korunması, çalışanların hak kayıplarının ve tekelleşmenin önüne geçilmesi anlamında tezler öne süren uluslararası bir kalkınma hareketi. Hareketi Türkiye’de yaygınlaştırmak amacıyla faaliyet gösteren Platform Kooperatifçiliği İnisiyatifi’nin kurucularından Özgür Kurtuluş ile bu modeli ve sürdürülebilirliğe katkılarını konuştuk.

 Nevza YARAÇ

Platform işletmeler, son yıllarda hayatımızda olan yeni bir işletme biçimi. Kooperatifçilik ise geleneksel bir model. İkisini bir araya getiren Platform Kooperatifçiliği nedir peki? Platform kooperatifçiliğini anlamak için önce platform ekonomisini anlamak gerekiyor. Platform ekonomisi,

dijitalleşmeyle doğrudan alakalı ve hayatımızdaki Facebook, YouTube gibi birçok marka, birer platform. Platformu temel olarak üreticilerle tüketicileri bir araya getiren dijital yapılar diye tarif edebiliriz. Son 10-15 yılda hızla gelişen ve aslında kapitalizmin de yeni bir aşaması olarak algılanan bir süreç.

Bilgi ekonomisi, bilgi çağı ya da dijital ekonomi de deniyor bunun için. Bu değişimin, dönüşümün temel sonuçlarından biri de çalışma hayatında görülüyor. Neoliberalizm ile de paralellik gösteren bu durum, çalışma hayatının esnekleşmesi: Herkes serbest çalışan olsun, serbestçe emeğini satsın, müşteriler de ondan faydalansın.

Platform işletmeler üzerine yapılan akademik çalışmalar, çalışanların gelirlerinin öncesine göre düştüğünü ya da kullanıcı yorumlarının tek taraflı olduğunu gösteriyor. Yani bir müşteri musluk tamircisinin hizmetinden memnun olmadığını söylüyor yorum olarak ama buna karşılık o çalışanın bir cevap hakkı yok. Bir diğer tespit, platformlar üzerinde çok büyük bir rekabet ortamının ortaya çıkması. Bu da genel olarak gelirlerin düşmesiyle sonuçlanıyor. Bir başka ön plana çıkan örnek de Uber. Uber de kullanıcılar açısından çok güzel, kolay ve hizmet kalitesi yüksek bir servis olarak lanse ediliyor bütün ülkelerde. Fakat öte tarafta taksicilerin gelirleri düşüyor. Ya

da Uber belli bir güce ulaştıktan sonra aldığı komisyonları artırıyor. Temel olarak platform ekonomisi bir komisyon ekonomisi. Biri birine hizmet satıyor, platform da bundan bir komisyon kesiyor. Türkiye’de **Yemek Sepeti**, restoranlardan komisyon kesiyor. Restoranlara baktığımızda hepsi bundan şikayetçi. **Sahibinden.com**, emlak piyasası üzerinde böyle bir etki yaratıyor. Emlakçılara baktığımızda hepsi komisyonların giderek yükselmesinden şikayetçi. Platform ekonomisinin en önemli ikinci özelliği **tekelleşme eğilimi**. Aslında biz müşteriler, kullanıcılar olarak çok fazla seçim şansına sahip olamıyoruz bu platformlar arasında. Üçüncü yıkıcı etkisi de **kişisel veriler** konusunda. Burada en öne çıkan örnek, içerik üreticileriyle kullanıcıları bir araya getiren ve reklam üzerinden para kazanan bir platform şirket olarak Facebook. Kişisel veriler kullanıcıların isteği, talebi dışında, hatta onlardan gizli bir şekilde birtakım şirketlere satılıyor. **Cambridge Analytica** skandalında da politik manipülasyon için kullanıldı bu kişisel veriler. Dolayısıyla siyasal alana da etkisi oldu. Dördüncü mesele de bir özgürlük alanı olarak konumlanan internetin mülkiyetinin belirli şirketlerin kontrolüne geçmesi. Örneğin şu an dünyadaki -Çin’i dışarıda bırakıyoruz, çünkü internet içinde internet oluşturan bir ülke- trafiğin %40-45’ini Facebook ve Google kontrol ediyor. Elbette bu da internetin özgürleştirici, müşterek olma tarafını çok zedeleyen bir şey. Platform kooperatifçiliği bütün bu tespitler üzerine 200 yıllık birikimiyle kooperatifçilik alanı ile bu dijital ekonomiyi birleştirerek internetin mülkiyetinin, teknolojik altyapıların ortaklaştırılması anlamına geliyor. Kişisel verilerin korunması, çalışanların hak kayıplarının ve tekelleşmenin önüne geçilmesi anlamında birtakım tezler öne süren uluslararası bir kalkınma hareketi. **Yerel kalkınmayı** daha çok ön plana çıkarıyor çünkü bu uluslararası şirketler yerel ekonomileri de büyük yıkıma uğrattıyorlar. İkinci mesele de bu

---

“Kooperatifçilik son üç-dört senede çok gündeme gelmeye başladı dünyada. Bunun da asıl sebebi, 2008’den beri dünyada küresel bir krizin sürmekte olması. İşsizliğin giderek artması, ücretlerin giderek düşmesi”

---

kooperatif işletmelerinin demokratik bir şekilde yönetilmesi. Aslında bu da **demokratik ekonomi** dediğimiz bambaşka bir alan açıyor. Demokrasi hep siyasal alana sıkıştırılmış, ekonomi söz konusu olunca esamisi okunmayan bir kavram. İnsanlar hayatlarının uyanık kaldıkları zamanın yarısını işyerlerinde geçiriyorlar. Demokratik bir ilişki kuramıyorlar, tamamen otoriter bir ilişki biçimi içinde çalıştıkları yerde, hemen hiç söz hakkına sahip olmadan yaşıyorlar. Bu da tabii siyasal alanı da etkiliyor. Demokratik kültürün özellikle bizim gibi ülkelerde çok gelişmemesinin sebeplerinden bir tanesi de aslında insanların hayatlarının büyük bir çoğunluğunu otoriter ilişkiler içinde geçirmesi, dolayısıyla da böyle bir tecrübeyi edinmemesi. Kooperatifçilik tarafı da biraz buraya vurgu yapıyor. Kooperatifler söz konusu olduğunda çalışanlardan ve patronlardan değil, ortaklardan söz ediyoruz. Ortaklar o işletmenin sahibi oluyorlar ve “bir oy” prensibine göre kararlar veriyorlar. Yani kimin ne kadar hissesi olursa olsun, herkesin bir oy hakkına sahip olduğu, demokratik olarak yönetilen, yönetim kurullarını, denetim kurullarını seçen, ona göre kararlar veren ve ekonomi içinde sürdürülebilir gelir modelleriyle yer alan işletmeler.

Nasıl bir araya geliyor bu iki yapı? Somut örneklerle açıklayabilir misiniz? Platform kooperatifçiliğinin uluslararası düzeyde savunuculuğunu yapan temel örneklerden biri, ABD’de tamirat, tadilat işleri için kurulmuş olan **Amazon Mechanical Turk**. Bizdeki örneği Armut.com diyebiliriz. İki örnekte de, bir bölgede tamirat-tadilat işleriyle uğraşan insanlar bir kooperatif kuruyor.

Bir platform oluşturuyorlar ve platform üzerinden kullanıcılara hizmetlerini sunuyorlar. Arada komisyon alan bir şirket olmuyor. Bir diğer örnek de Denver’deki **Green Taxi Cooperative**. 600’den fazla göçmen bir taksi kooperatifi kuruyorlar, bir telefon uygulaması üzerinden Uber ile aynı hizmeti veriyorlar ama ortada bir şirket yok. Ortaklaşa yönetilen, gelirin paylaşıldığı bir model var. Burada bir inovasyondan bahsedebiliriz, çünkü kooperatifçilik deyince hep bizim aklımıza tarım, inşaat kooperatifleri geliyor. Ama bu hemen her sektörde uygulanabilir, demokratik, paylaşımcı, dayanışmayı ön plana çıkaran, kâr maksimizasyonunu değil, daha çok ortakların refahını ve toplumun çıkarlarını ön planda tutan bir yapı. Örneğin Kuzey Avrupa ülkelerinde kooperatif yapısında tasarım ajansları var. Bütün çalışanlar ortak. Bütün çalışanların ortak olduğu oteller var. Platform kooperatiflerini yeni nesil kooperatif olarak düşünebiliriz.

Bu yapı birçok sektöre uyarlanabilir dediniz. Türkiye bu anlamda ne vaat ediyor platform kooperatifçiliği adına?

Bizde, daha çok inşaat ve tarım sektörlerinde olmak üzere 80-90 bin kadar kooperatif var. Fakat çoğu bir kooperatif gibi yönetilmiyor. Yani bizim birlikte yönetme, dayanışma, demokratik yönetim anlamında eksikliğimiz var. Bir “yumurta-tavuk” ilişkisi var aslında bu noktada. Türkiye’de demokratik kültürün gelişmesi çalışma alanında bu tür işletmelerin çoğalmasıyla ilgili ama çalışma alanında bunların oluşması için de bir demokratik kültür gerekiyor. Benim kişisel kanaatim Türkiye’de kooperatifler daha ziyade eğitim düzeyi

düşük insanlar tarafından kuruluyor. Yönetişimin, başka sektörlerde, eğitim düzeyi yükseldikçe daha kolaylaşacağına düşünüyorum.

Kooperatifçilik son üç-dört senede çok gündeme gelmeye başladı dünyada. Bunun da asıl sebebi, 2008'den beri dünyada küresel bir krizin sürmekte olması. İşsizliğin giderek artması, ücretlerin giderek düşmesi. Trump döneminde işsizlik Amerika'da azaldı; özellikle gümrük vergilerini yükselterek Amerika'daki istihdamı canlandırdı Trump, ama aynı rakamlar şunu söylüyor ki, ortalama gelir düşmüş. Çalışıyorlar fakat hayatta kalmak için çalışıyorlar. Dolayısıyla bütün bu kriz dönemi, kooperatifçiliğe bir yönelme sağladı. Zaten kooperatifçiliğin ortaya çıkışı da böyledir. İlk kooperatif olan Manchester'daki Rochdale Kooperatifi, dokuma fabrikalarında çalışan işçilerin gıda alacak para bulamamaları üzerine kuruldu. Gıdayı birlikte satın alıp daha ucuza mal etmeyi amaç. Kooperatifler kriz döneminde insanların yöneldiği bir yapı ağırlıklı olarak; işsizliğin artması, gelirlerin düşmesi insanların kooperatifçiliğe yönlendiriyor. Biz de sonuçta bir ekonomik kriz içindeyiz ve işsizlik giderek artıyor, dolayısıyla bu insanların bir anlamda dayanışarak, güçlerini birleştirerek yeni bir işletme modelini kurabileceklerini düşünüyoruz. Demokratik kültür oluşacaksa böyle maddi bir ortak hedef doğrultusunda olacak. Çünkü herkesin kazandığı bir model için herkes bir şekilde bu demokratik ilişki biçimlerini öğrenecektir.

Türkiye'de tüketici kooperatifleri var ama birçok insanın bundan haberi yok ya da tercih edilmiyor. Markalara daha fazla güven duyuluyor çoğu zaman. Bu algının kırılması lazım değil mi?

Elbette. Avrupa'da kooperatifçilik geliyor ama burada devletin ciddi bir politikası var. Tamamen toplumun, vatandaşların kendi kaynaklarıyla değil de biraz kamunun desteğiyle büyüyeye-

“Girişim fikri olan insanlar, kooperatifçilik, platform kooperatifçiliği meselesini de masaya koymalı. Tek başlarına ya da bir-iki kişi ile başaramayacakları bazı işlerin dayanışma ile başarılabileceğini düşünüyorum. Burada vazgeçecekleri tek bir şey var, kısa yoldan zengin olmak düşüncesi”

bilecek bir alan kooperatifçilik. Bizde ortaklaşma, dayanışma gibi konular özellikle sağ eğilimli partiler tarafından çok fazla desteklenmiyor, geçmişten gelen bir yaklaşım olarak. Aslında bizim kültürümüzde çok örneği var bunun. Ahilik de bir çeşit kooperatifçilik. Esnafın bütün gün boyunca kazandıkları parayı akşam ortak olarak bölüşüyorlar. İslam'da da bu tip bir paylaşım ekonomisinin yeri var.

Biz Platform Kooperatifçiliği adında bir inisiyatif kurduk ve hedef kitlemizi, sektörden bağımsız, genç girişimciler olarak belirledik. Aramızda tarımla, yazılımla, turizmle ilgilenen genç girişimciler var. Çünkü startup modelinin özellikle bizim gibi ekonomilerde çok başarılı olduğunu düşünmüyoruz. Kurulan her 10 startup'tan dokuzu başarısız oluyor ilk 18 ayda. Biz bu girişimlerin kooperatifçilik yoluyla daha başarılı olabileceğini düşünüyoruz. Bunun yerel kalkınma için de, bir ülke politikası olarak da daha başarılı bir model olduğunu düşünüyoruz. Mesela bir startup'ın kurulduğu andan itibaren ilk hedefi, bir büyük firma tarafından satın alınmaktır. Daha başlangıçta aslında tek dert “ben biraz işleri büyütüyem,

büyük bir şirket bunu satın alsın, ben de para kazanayım, zengin olayım” oluyor. Bunu daha toplumsal anlamda düşündüğümüzde, aslında “yerli ve milli” gibi bir mesele burada yok. Tam tersine uluslararası firmalara satılmak için oluşmuş fikirler var. Son zamanlarda sosyal kooperatifçilik Türkiye’de konuşulmaya başlandı. Aslında o da bunun bir parçası. Daha çok toplumdaki dezavantajlı gruplara yönelik düşünülen bir şey ama benim şahsi kanaatim aslında kooperatifçilik ilkelerine göre hareket eden bütün işletmeler sosyal kooperatiflerdir, sosyal derterli vardır.

Gelir eşitsizliğini gidermeyi hedeflediği için zaten sosyal bir fayda yaratıyor bu durumda...

Kooperatifçilerin toplumu bilgilendirme, geliştirme ya da doğaya zarar vermeyen ürünler ortaya çıkarma, müşterilere saygı duyma gibi ilkeleri vardır. Almanya'daki Fairmondo çok tipik bir örnek. Bir pazaryeri sitesi, ama doğaya zararlı hiçbir şey satmıyorlar. Bütün satıcılar, yani tedarikçiler platformun ortağı, gelirlerinin %10'unu sivil toplum kampanyalarına bağlaşıyorlar. Fairmondo görüntüde bir sosyal kooperatif

değil ama son kertede sosyal hedefleri olan bir kooperatif. Evet, kooperatifler kâr amacı güdüyorlar, çünkü bunlar birer işletme. Elbette para kazanmak istiyorlar ama kâr öncelikli değil. Sivil toplum alanında gelirin sürdürülebilirliği meselesi tamamen kamu kaynaklarına bağımlı. Onun da bir sınırı var ve dolayısıyla bazı arızaları var. Örneğin STK'lar kamu kaynakları, fonlar, hibeler için bir rekabet ortamına giriyor. Bu da aralarındaki dayanışmayı zedeliyor. Birbirlerini rakip olarak görebiliyorlar. Kooperatifler kendi sürdürülebilir gelir modellerini ortaya koydukları için dayanışma meselesi de daha açık hale geliyor. Örneğin Türkiye'deki bir şirketin uluslararası bir alana açılması için mutlaka o ülkelerden bir ortak bulması gerekiyor. Fakat bu çok kolay olmuyor. Ama kooperatifler için bunun koşulları çok daha uygun. Türkiye'deki bir kooperatifin İngiltere, ABD, Yeni Zelanda, Çin ya da Rusya'daki bir kooperatifle işbirliği yapması ve oradaki piyasalara açılması bir şirkete göre çok daha kolay bu anlamda.

Anlattıklarınız üzerine kooperatifçiliği Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'ne (SKH) de hizmet edecek iş modellerinden biri olarak görebiliriz bu durumda, değil mi?

Umut vaat etmenin ötesinde Birleşmiş Milletler zaten SKH'ler doğrultusunda kooperatifleri örnek işletmeler olarak gösteriyor. 2018'de kooperatifçilik gününün ana teması da SKH'lerdi. Kooperatifçilik ve sürdürülebilirlik çok örtüşüyor. Örneğin enerji meselesini ele alalım. Avrupa'daki enerji kooperatifleri kömür değil, tamamen yenilenebilir enerji üzerinden kuruyor. Fairmondo örneği de sürdürülebilirlikten hareket ediyor. Kadınların ekonomiye katılımı konusunda da sosyal kooperatifler çok önemli rol oynuyor. Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) insan onuruna yakışır iş yaklaşımında da kooperatifçilik öne çıkarılıyor. BM, AB, ILO gibi uluslararası örgütler kooperatif işletmelerinin hem sürdürülebilirlik

---

“Önümüzdeki süreçte gayri merkezi organizasyon, demokratik yönetim, dayanışma ekonomileri gibi kavramlar giderek önem kazanacak, çünkü ekonomide, sadece Türkiye'de değil global olarak da ufukta iyi bir şeyler görünmüyor”

---

hem kalkınma konusunda çok işlevsel olduklarını kabul ediyor ve bunu destekliyor.

Yerleşmenin de dünyada çok önem kazandığını görüyoruz. Bahsettiğiniz gibi startup'ların kurulup büyük şirketler tarafından satın alınmayı beklemeleri de aslında yüzlerini bir nevi merkeze dönmeleri demek. Oysa daha küçük, yerel, yatay örgütlenmeler çok daha işlevsel ve geleceğin modeli olacak gibi görünüyor...

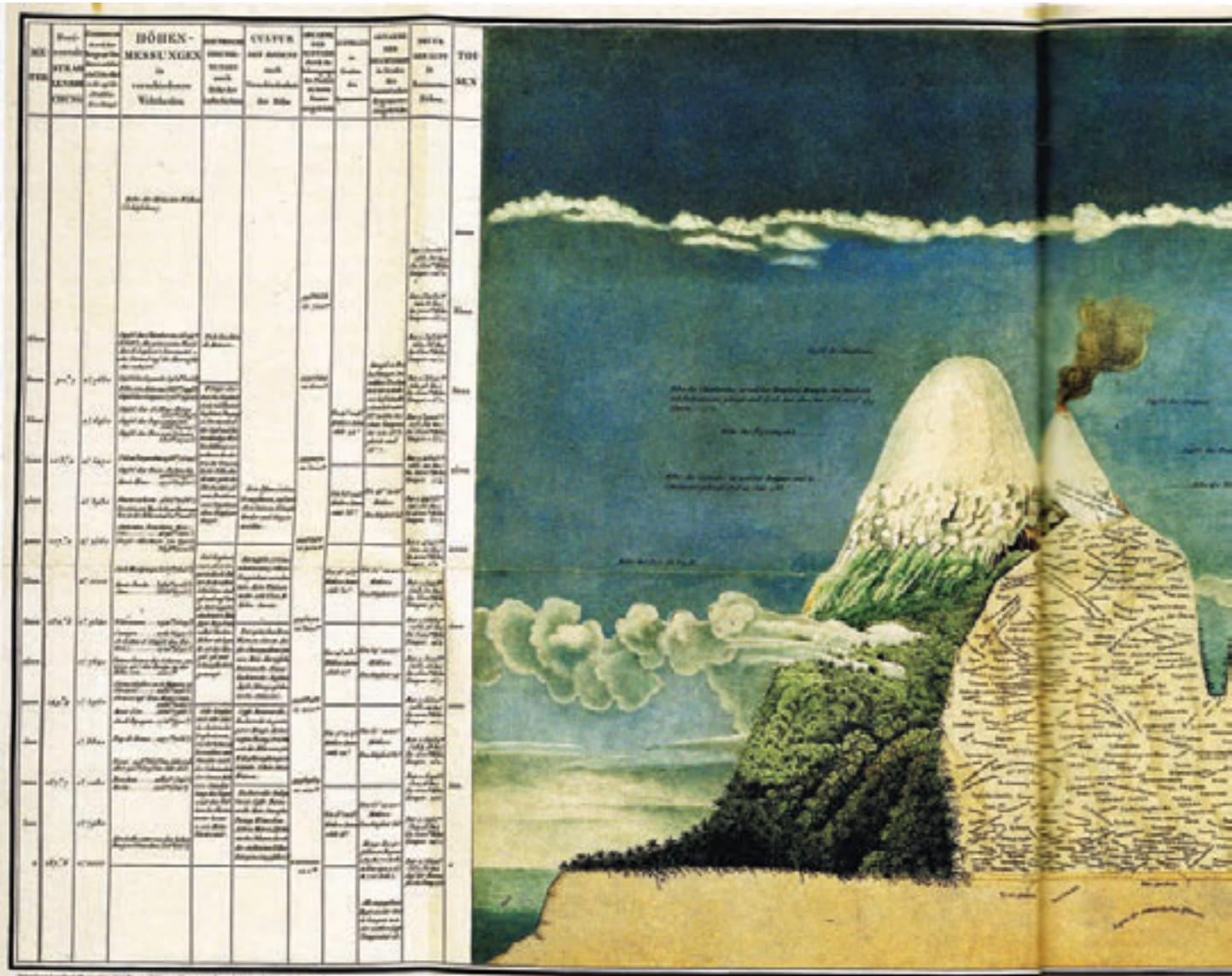
Dijital kültürün olanakları ve dijital kültürün içine doğan “dijital yerliler” diyebileceğimiz yeni kuşağın çalışma kültürü, küçük ama birbiriyle sıkı ilişkiler içinde olan ağların kurulması yönünde bir gelişme yarattı. “Gayri merkezi organizasyonlar” diye bir kavram çıktı ortaya. Bu, herhangi bir yerden yönetilmeyen, küçük örgütlerin birlikte dayanışma içinde daha büyük bir ekonomik değer sunabildikleri bir model. Burada hem demokrasi var, çünkü örgütler birbiriyle dayanışırken kendi fikirleri de bir şekilde değer kazanıyor; hem yerelde yaygınlaşma var, hem de teknoloji var. Blockchain teknolojisiyle üretilen yönetim sistemleri bu gayri merkezi organizasyonları destekler nitelikte, yani birlikte karar alabilmelerine, akıllı sözleşmeler yoluyla birlikte iş yapabilmelerine olanak sağlayan bir teknoloji.

İnisiyatif olarak önümüzdeki süreçte ne yapacaksınız?
İnisiyatif olarak öncelikle hedefimiz

platform kooperatifçiliğinin Türkiye'de bilinirliğini artırmak. Bunun için de birtakım etkinlikler düzenliyoruz. Web sitemiz platformkoop.org'da çeviri ya da özgün yazılar, videolar yayımlıyoruz. Ekip içinde bir yazılım kooperatifi kurma fikrimiz var. Bir yazılım şirketinde hangi roller varsa, yazılımcılar, pazarlamacılar, satışçılar, iş geliştirme uzmanları, grafik tasarımcıları, arayüz tasarımcılarının bir araya girerek oluşturabilecekleri bir kooperatif fikri üzerine çalışıyoruz. Bilgi üretme aşamasındayız. İnsanların hem kendi girişimleri hem de kooperatif için çalışabilecekleri bir model üzerine düşünüyoruz. Başarırsak, böyle bir model, bundan sonra Türkiye'de kurulabilecek işletmeler için bir örnek teşkil edebilir.

Girişim fikri olan insanlar, kooperatifçilik, platform kooperatifçiliği meselesini de masaya koymalı. Tek başlarına ya da bir-iki kişi ile başaramayacakları bazı işlerin dayanışma ile başlanabileceğini düşünüyorum. Burada vazgeçecekleri tek bir şey var, kısa yoldan zengin olmak düşüncesi. Eğer bundan vazgeçebilirlerse sürdürülebilir gelir garantisi olan işletmeler kurabilirler. Türkiye'de çok iyi örnekler de var kooperatifçilik anlamında. Bugün sağlıklı, uygun fiyatlı gıdaya erişim gibi ihtiyaçlar yeniden bunu ortaya çıkarıyor. Tüketici kooperatifleri de bir noktada platform kooperatifçiliğinin bir parçası olabilir. Good4Trust gibi örneklerin hem çeşit hem de insanlara ulaşma anlamında yaygınlaşabileceğini düşünüyorum. Tüketici kooperatifleriyle üretici kooperatiflerini birleştiren platformlar kurulabilir.

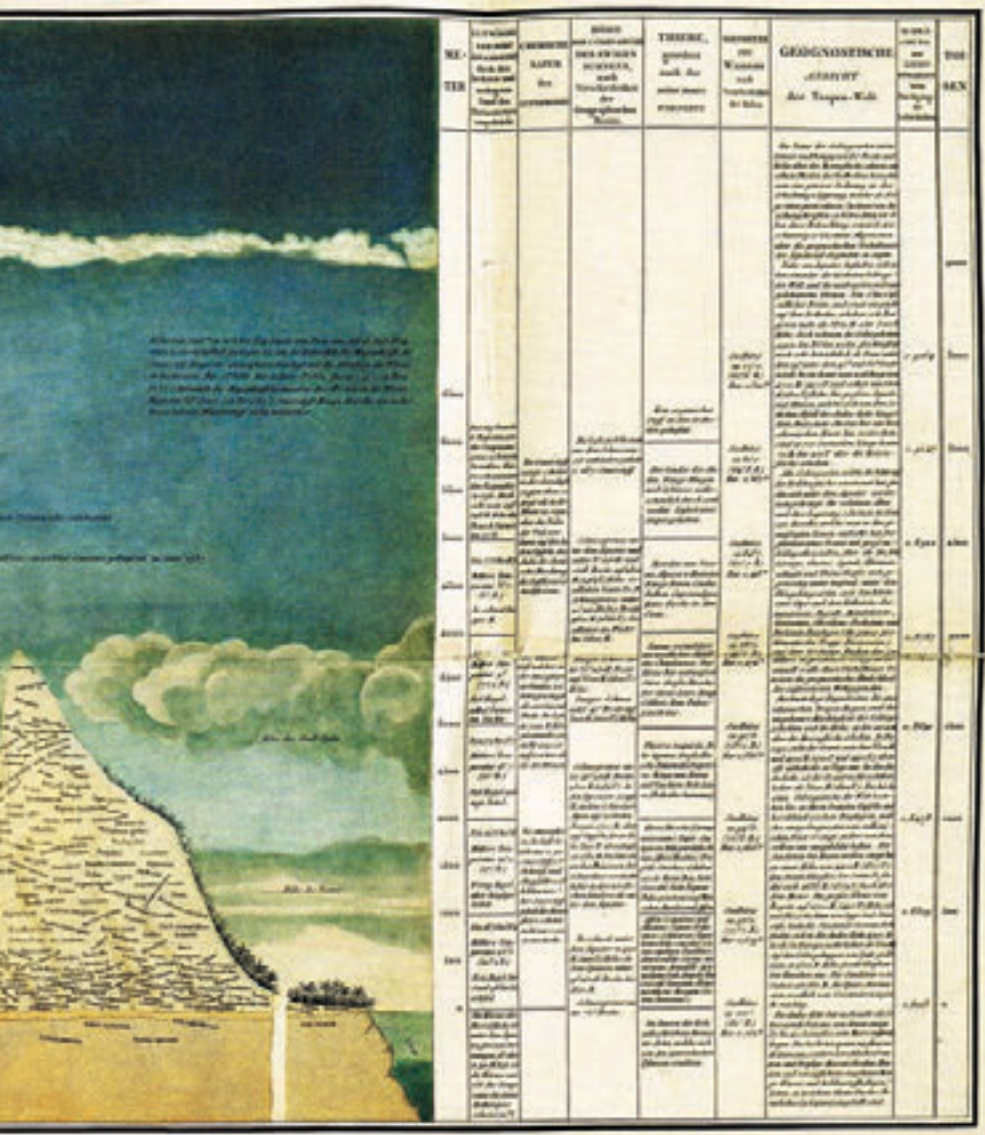
Önümüzdeki süreçte gayri merkezi organizasyon, demokratik yönetim, dayanışma ekonomileri gibi kavramlar giderek önem kazanacak çünkü ekonomide, sadece Türkiye'de değil global olarak da ufukta iyi bir şeyler görünmüyor. En güzel günler geçmişte kaldı açıkça söylemek gerekirse. Dolayısıyla insanlar bir noktada hayatlarını idame ettirmek için başka bir arayış içine girecektir. ○

Ekolojinin Köklerini Aramak: Humboldt ve Mirası

Humboldt, doğaya dair her konuda birbirini etkileyen sistemleri araştırarak, neden sonuç ilişkilerini yalnızca popülasyon, iklim ya da jeoloji açısından değil ekonomik ve toplumsal ilişkiler ağı üzerinden okuyarak dünyaya bakmanın yeni bir yolunu keşfetmiştir. “Bilimlerin Shakespeare’i” olarak nitelenen bu büyük kaşifin vizyonu, bugün ekolojistlerin, çevrecilerin, doğa yazarlarının çoğunun, farkında olmasalar da temel dayanağı.

 Enise Burcu DERİNBOĞAZ, Peyzaj Mimarı, enise@praxislandscape.com

Doğa hakkında sahip olduğumuz bilgi dahilinde bugün artık tartışamayacağımız birkaç temel sav bulunur. Bunlardan en önemlisi doğanın bütüncül bir ilişkiler ağı olduğu, ekosistemlerin birbirini etkilediği gerçeğidir. Benimsediğimiz bu tespit sayesinde yeryüzünde yaşanan değişikliklerden hepimizin etkilendiğini, yani farklı kıtalarda da olsak aynı geminin yolcuları olduğumuzu biliriz.

Artık tartışamayacağımız kadar emin olduğumuz bu hazır bilgi, yaşadığımız gezegenin algılayabileceğimiz ötesin-

deki büyüklüğünü ve onun küçük bir parçası olarak hissetmeyi öğrenmemizi sağlar. Aynı zamanda da doğa bilimlerinin ortak kabulünü betimler. Peki ekolojinin, coğrafyanın, biyolojinin hemfikir olduğu, sistemlerin birbirini etkilediği tezi nasıl ve hangi gözlemlere dayanarak ortaya çıkmış olabilir? Bu fikri ilk ortaya atan çılgın kimdir? Örneğin, kurucusunu **Ernst Haeckel** olarak ezbere bildiğimiz ekoloji bilimi, kendini hangi bilgi havuzundan var etmiştir? Bu yazımın amacı, benzer soruları sorduğum her seferinde karşı-

ma çıkan **Alexander von Humboldt** ve bugün sahip olduğumuz doğa kavrayışımıza muazzam katkısı.

Humboldt, bilim tarihinde en çok coğrafyaya katkısı bağlamında bilinir. Fiziki coğrafya ve meteorolojinin temellerini oluşturan çalışmalara imza attığı gibi, sıcaklık eğrileri ile tülkelere ait iklimleri karşılaştırmayı önermiş, tropik fırtınaların nedenlerini ortaya çıkarmıştır. Fakat coğrafyaya katkısı mümkün kılınan jeoloji, botanik, zooloji üzerine çalışmaları, yaptığı gözlemler olduğu çoğullukla atlanır. Dahası doğaya dair her konuda birbirini etkileyen sistemleri araştırarak, neden sonuç ilişkilerini yalnızca popülasyon, iklim ya da jeoloji açısından değil ekonomik ve toplumsal ilişkiler ağı üzerinden okuyarak dünyaya bakmanın yeni bir yolunu keşfetmiştir. Tüm bunlara 1800'lerin başlarında cüret etmiş olan bu tarihi karakterin hayatına biraz daha yakından bakalım.

Darwin'e, Therou'ya, Haeckel'e Verilen İlham

Humboldt ile karşılaşmam yıllar önce doğaya ait ilk teknik resim olarak kabul ettiğimiz *Naturgemälde* ile gerçekleşmişti. Bu eserlerden, yeryüzütünün kesitlerini alarak, altını ve üstünü olağanüstü bir detay seviyesinde işlemiş, aynı zamanda çarpıcı bir estetik ifade yakalamış olan çizimlerden büyülenmişim desem yanlış olmaz. Peyzajın ve doğanın tasvirinin birbiri içine geçen tarihinde sanatçılar bize değişen toplumsal ilişkileri, ekonomik etkinlikleri, doğayı anlama çabasını, dahası korkuları, inançları, merakları aktarır. Bu eserlerin önemi de burada yatar: İnsanın doğayla kurduğu ilişkinin evrimini okuyabilmek. Bu tarihsel çizelgede doğaya atfedilmiş bazı anlamların kırılmak üzere olduğu bir döneme denk düşer Humboldt. 19. yüzyılda giderek romantikleşen peyzaj sanatı, **Caspar David Friedrich** gibi Alman romantiklerinin atmosferik peyzajlarına bakmak, doğaya karşı melankoli, ulu (*sublime*), gizemli hisler uyandırırken

Humboldt'un doğayı sayısallaştırdığı ve de bu ölçüde estetize ettiği eserleri döneminin bu doğa okumasının kontrastıdır.

Gerçek şu ki Humboldt'u peyzaj sanatının uzantısı olarak okumak, eserlerini sanat kategorisine koymak çok güç. Her şeyden önce Humboldt'un çalışmaları sanat ya da bilim olma kaygılarının ötesinde bir motivasyona sahiptir: Doğayı anlamak. Bu gaye uğruna gözlemler, ölçümler, seyahatler, tür keşifleri, yayınlar, kitaplar ve nüfuz edilen yüzlerce bilim insanı, sanatçıyla dopdolu bir yaşam Humboldt'ununki. Doğayı bir ağ olarak algılayan ve her şeyin birlikte hareket ettiği bu kırılğan sistemi daha iyi anlamaya adanmış bir yaşam aynı zamanda. Ardından Darwin'i, Henry David Thoreau'yu, Ernst Haeckel'i harekete geçirecek ilhamı vererek doğa bilimlerinde sebep olacağı kırılmanın bilincinde de olmayan bir yaşam.

Naturgemaelde ile tanıştığım, daha sonralarımda ise ekolojinin ezberlediğimiz kurallarını ilk ortaya atan kişi olduğumu öğrendiğimde merak etmeye başladığım Humboldt ile ilgili kapsamlı bilgi edinmemi sağlayan tarihçi yazar Andrea Wulf'un **Doğanın Keşfi** adlı eşsiz biyografisi olmuştur. Humboldt'un doğa tutkusunu, yaşamını ve çalışmalarını çok daha iyi anlayabilmemi sağlayan bu kitabı hâlâ çevreme önermeye devam ediyorum. Bu vesileyle de hayatımı bugün çekinmeden adına doğa dediğimiz soyut kavrama, bilgisine ve keşfine adanmış yakın tarihimizin en önemli bilim insanlarından biri olan Humboldt ile ilgili bazı notları paylaşmak istiyorum.

İklim Değişikliğinin İnsan Kaynaklı Olduğu Tezi

Humboldt, Prusyalı varlıklı bir ailenin mensubuydu ve kariyerine maden denetimsi olarak başladı. Gençliğinde başlayan Kant hayranlığının doğa düşüncesini etkilemesi kaçınılmazdı. Olgunluk döneminde hâlâ dış dünyanın yalnızca onu kendi içimizde algıladığımız kadar var olduğunu söyleyecekti.

Humboldt, bilim tarihinde en çok coğrafyaya katkısı bağlamında bilinir. Fakat coğrafyaya katkısını mümkün kılanın jeoloji, botanik, zooloji üzerine çalışmaları, yaptığı gözlemler olduğu çoğunlukla atlanır.

Doğa kavrayışının da bu düşünceden bağımsız biçimlenmesi düşünülemezdi elbette. Dış dünya, fikirler ve duygular "birbirine karışıyor" diye yazmıştı. Gerçeklik, deneyim, doğa, hayal gücü ve benlik üzerine yoğunlaşmış olan Goethe ile yakın dostluğunun Humboldt'u, Wulf'un kronolojisinde "Fikirleri Toplama" olarak geçen hayatının en önemli döneminde büyük ölçüde etkilediği aşikârdır. Büyük seyahatinden, gözlem ve ölçümlerinden önce edindiği bu fenomenolojik yaklaşımı rasyonel düşünce kadar önemli buluyor, aydınlanma yöntemlerini kuvvetle benimse de, "Doğa duygu aracılığıyla deneyimlenmelidir" tezini savunuyordu. Fakat bu doğanın ölçülmesi ve analiz edilmesi gerekliliğine kuvvetli inancının önünde engel teşkil etmedi. Aksine, bu ölçüm ve analizleri seyahatlerle mümkün kılmak için hiç vakit kaybetmedi.

İlk önemli seyahatini tesadüfen Paris'te tanıştığı ve kendisi gibi dünyayı gezme tutkusunu paylaştığı botanikçi Aime Bonpland ile İspanya'ya, ardından daha uzun kalacakları Güney Amerika'ya gerçekleştirdi. Bonpland ile birbirlerini tamamlayan bir iletişimleri vardı. Humboldt diğer botanikçilerden farklı olarak tür toplama ve taksonomideki boşlukları doldurmakla meşgul olmuyordu. Aksine yalnızca nesnelere değil, doğadaki fikirleri topladığını söylüyordu. Ve yine aynı notlarda, herhangi bir şeyden çok zihnini meşgul eden şeyin bütünüün izlenimi olduğunu yazmıştı. Özetle aradığı, nesnelere ötesinde sahip olduğu ilişkiler ağı ve bütünlüktü. Dolayısıyla her ölçümü, her gözlemi, her tespiti bütünüün bir parçası olarak kodluyordu.

Bu arayışta edindiği gözlemler, ardından ürettiği görseller bugün bilim tarihinin, özellikle başta sözü geçtiği gibi coğrafyanın mihenk taşlarını oluşturdu. Fiziki coğrafya ve meteorolojinin temellerini atmış olduğu gibi Ekvator'dan kutuplara doğru gidildikçe manyetik alan yoğunluğunun arttığını keşfeden de yine Humboldt'tu. Maden denetimsi olmakla edindiği engin jeoloji bilgisi, volkanlar üzerine okumalar yapabilmemesini, onların belirli bir hat üzerinde yer aldığını ve büyük yeraltı yarıklarının üzerinde olduğunu gösterebilmesini olanaklı kıldı. Kısacık bir hayata sığmış onlarca çığır açan fikrin arasında benim en çok şaşırdığım ise Humboldt'un 1800'lü yıllarda insan müdahalesinin iklim değişikliğine sebep olduğunu açıklamasıdır. Amerika'da kereste elde etmek için toplu ağaç kesimlerinin ve ormanların yok oluşunun sel felaketleri gibi doğal yıkımlara, ardından ısı değişikliklerine yol açacağı fikri, kendi gözlem ve ölçümlerine dayanıyordu. Fakat işin ilginç yanı iklim değişikliğinin insan kaynaklı olduğu tezini ortaya atarken ekolojiyi ve politikayı, toplumsallığı ve ekonomiyi aynı düzlemde değerlendirmesiydi.

"Bilimlerin Shakespeare'i" olarak nitelenen bu büyük kaşifin vizyonu, Wulf'un da nitelediği gibi bugün ekolojistlerin, çevrecilerin, doğa yazarlarının çoğunun, farkında olmasalar da temel dayanağı. **Gaia Teorisi** gibi pek çok fikir Humboldt'un düşünceleriyle büyük benzerlikler taşır. Ve yine Wulf'un ifadesi ile daha ironik olan ise bu fikirlerin arkasında olan bu adamın bugün büyük ölçüde unutulmuş olmasıdır. ○

2050'de 5 Milyar İnsanın Su Kıtlığı Çekmemesi İçin...

WaterAid'in, Mart ayında yayımladığı "Yüzeyin Altında: Dünya Su Durumu 2019" adlı raporu halihazırda 4 milyar insanın su kıtlığı olan yerlerde yaşadığını, 844 milyon insanın ise evlerine yakın temiz su kaynaklarına erişimi olmadığını ortaya koyuyor. Rapor ayrıca, yeraltı sularının azalış oranının 2000 ile 2010 yılları arasında %22 arttığını gösteriyor. Yeterli önlemlerin alınmaması durumunda ise, 2050'de 5 milyar insanın su kıtlığı çekeceği öngörülüyor. Bir insan hakkı olarak suya erişimin güvence altına alınması için ise bireylerden hükümetlere ve şirketlere kadar herkese önemli roller düşüyor.

Temiz suya erişim konusunda uluslararası alanda faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşu WaterAid, Mart ayında yayımladığı "Beneath the Surface: The State of the World's Water 2019" (Yüzeyin Altında: Dünya Su Durumu 2019) adlı raporu halihazırda 4 milyar insanın su kıtlığı olan yerlerde yaşadığını, 844 milyon insanın ise evlerine yakın temiz su kaynaklarına erişimi olmadığını ortaya koyuyor. Rapor, ayrıca, yeraltı sularının azalış oranının 2000 ile 2010 yılları arasında %22 arttığını gösteriyor. Bu durumun değişmesi için tüketicilere de önemli roller düştüğünün altını çizen rapor, satın alınan ürünlere ve bunların nereden geldiğine dikkat edilmesi gerektiğini vurgulayarak bazı ürünlerin su ayakzine ilişkin bilgiler veriyor. Buna göre:

Buğday: Yeraltı sularının azalmasının %22'sinden sorumlu. Bölgelere göre değişiklik gösterse de ürünün su ayakzisi kilogram başına 1.827 litre.

Pirinç: Küresel çapta sulama için kullanılan suyun %40'ını tüketiyor ve yeraltı sularını %17 oranında azaltıyor. Kilogram başına ayakzisi ise 2.500 litre.

Kuşkonmaz: Suya çok ihtiyaç duyan bu sebzenin kilogram başına su ayakzisi 2.150 litre.

Avokado: Kilogram başına 2.000 litre su tüketiyor. Örneğin Şili'nin Petorca bölgesinde yetiştirilen avokadolar, hektar başına günde 100.000 litre sulamaya ihtiyaç duyuyor.

Çiçek ihracatı: Sulama ihtiyacı çok. Örneğin Etiyopya'da, çiçek yetiştiriciliği iklim değişikliği de hesaba katıldığında Abijata Gölü'nün küçülmesine neden olmuş durumda.

Pamuk: Çok fazla su tüketen bir bitki. Aral Denizi, 1960'lar-

2040 yılında 33 ülkenin çok yüksek su stresiyle karşı karşıya kalacağı öngörülüyor.

Ortadoğu'dan 15 ülke, Kuzey Afrika'nın büyük bölümü, Pakistan, Türkiye, Afganistan ve İspanya bu ülkeler arasında. Hindistan, Çin, Güney Afrika, ABD ve Avustralya ise yüksek düzeyde su stresi altında olacak.

dan bu yana büyük ölçekli sulama nedeniyle %80 oranında küçüldü. Pamuklu kumaş üretiminin su ayakzisi Hindistan'da kilogram başına 22.500, Pakistan'da 9.800 ve ABD'de 8.100 litre.

Türkiye için Çok Yüksek Su Stresi Uyarısı

2015 yılında ilan edilen Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'nin altıncısı 2030'a kadar herkesin güvenilir ve erişilebilir içme suyuna evrensel ve eşit biçimde erişiminin güvence altına alınmasını hedefliyor. Ancak yeterli önlemlerin alınmaması durumunda, 2040 yılında 33 ülkenin çok yüksek su stresiyle karşı karşıya kalacağı öngörülüyor. Ortadoğu'dan 15 ülke, Kuzey Afrika'nın büyük bölümü, Pakistan, Türkiye, Afganistan ve İspanya bu ülkeler arasında. Hindistan, Çin, Güney Afrika, ABD ve Avustralya ise yüksek düzeyde su stresi altında olacak. Yine 2050'de 5 milyar insanın su kıtlığı çekeceği öngörülüyor.

Dünyanın tüm suyunun bir kova içinde olduğunu düşünürsek, bunun sadece bir fincanının temiz su ve sadece bir çay kaşığı kadarının kullanabilmemiz için göllerden, nehirlerden ve yeraltı sularından bize ulaştığını akılda tutmak, tüketimimize dikkat etmek bu rakamın yükselmesini önleyebilir. Tabii sadece bireysel çabalar değil, şirketlerin de suyu sürdürülebilir bir şekilde kullanmanın sadece işletmeleri için değil yeryüzü için daha iyi bir

tercih olduğunu anlamaları gerekiyor. Ve elbette hükümetlerin suyun bir insan hakkı olduğu gerçeğinden hareketle temiz suya erişimi güvenceye alacak düzenlemeler yapması kaçınılmaz, zira suya sürdürülebilir ve eşit bir şekilde erişim sağlanmadan sürdürülebilir bir ekonomik kalkınmadan söz etmek mümkün değil...

Allianz Türkiye'nin Yeni Sürdürülebilir Çözümü: Sürdürülebilir Yaşam Fonu

Sürdürülebilir çözümler geliştirme hedefi doğrultusunda farklı alanlarda ürün ve hizmetler geliştiren Allianz Türkiye, yeni sürdürülebilir çözümünü ise emeklilik branşından çıkardı. Fonun amacı ağırlıklı olarak çevresel, sosyal ve kurumsal yönetim konularındaki performansları yüksek şirketlerden oluşturulan "BIST Sürdürülebilirlik Endeksi" kapsamındaki şirketlere yatırım yaparak sermaye kazancı elde etmek.

Sürdürülebilirlik konusunda en çok çalışan sektörlerden birinin sigorta alanı olduğunu söylemek hatalı olmaz. Bunun en temel nedeni de, sigorta sektörünün her zaman uzun vadeli bir iş olması herhalde. Dolayısıyla sürdürülebilir kalkınma konusundaki faaliyetleri temel çalışma alanlarından biri olarak kabul ediyor birçok küresel sigorta şirketi. Türkiye'de bu konuda başı ise Allianz çekiyor. Her yıl belirli sayıda sosyal değer yaratan veya sürdürülebilir kalkınmayı destekleyen ürün ve hizmetleri geliştirmeyi temel işlerinden biri olarak tanımlayan Allianz Grubu bu doğrultuda, insanların yaşamını iyileştirmek, olumlu bir çevresel etki yaratmak veya iklim ile ilgili endişeleri gidermek adına sunduğu sigorta ve yardım hizmetlerini tanımlamak için "Sürdürülebilir Çözümler" adlı bir ürün ve hizmet kategorisi oluşturdu. Sürdürülebilir Çözümler ile çevresel ve toplumsal gelişmelere katkıda bulunurken müşterilerini iklim değişikliği kaynaklı risklere karşı da koruyabiliyor.

Sürdürülebilir Çözümler hem ticari hem de bireysel müşterilere hizmet vermek için yaratıldı. Ticari tarafta, büyük ölçekli yenilenebilir enerji projeleri, yeşil bina sigortası ve kaynak verimliliğini artırmak için inşa edilmiş veya yenilenmiş tesisler veya ofis binalarını kapsayan ihtiyaca özel olarak hazırlanmış danışmanlık hizmetleri bulunuyor.

Bireysel müşteriler için ise örnekler, yakıt tasarruflu ve elektrikli taşıtlara

sahip sürücüler için araç sigortasında özel indirimleri, çatı güneş panelleri için mülk sigortasını ve müşterilerin paralarını sürdürülebilir kalkınmayı destekleyen fonlara yatırımlarını sağlayan yatırım ürünlerini içeriyor.

Bu anlamda ürün ve hizmetlerin, sürdürülebilir çözümlerden biri olarak dahil edilecek bir dizi kritere uyması gerekiyor. Her yıl yerel ve küresel merkezler müşteriler için yeni sigorta ürünleri ve hizmetleri geliştiriyor ve bu ürünler sürdürülebilir çözüm kriterlerini karşılayıp karşılamadıklarına karar verilebilmesi için puanlanıyor.

Çözümler toplamda 6 adet çevresel ve sosyal kritere göre değerlendiriliyor. Allianz Grubu, 2018 yılında, 94 sürdürülebilir sigorta çözümü ve sürdürülebilirlik bileşenli 37 sigorta çözümü dahil 185 sürdürülebilir çözümden toplam 1,56 milyar euro gelir elde etti.

Yeni Sürdürülebilir Çözüm

Allianz Türkiye de, 2016 yılında çıktığı sürdürülebilirlik yolculuğunun önemli bir parçası olarak sürdürülebilir ürünler/çözümler geliştirmeyi hedef olarak belirledi. Allianz Türkiye mevcut sürdürülebilir çözümlerine 2017 yılında üç yeni sürdürülebilir ürün ve hizmet eklemiş; kasko, güneş enerjisi santralleri ve sağlık alanlarında sektöre yeni ve sürdürülebilir çözümler kazandırmıştı. Meme kanseriyle mücadele çözümü toplum sağlığını iyileştirilmesi ve önleyici yaklaşımların benimsenmesi hedefini taşıırken, ikinci ürün ise düşük karbon ekonomisinde önemli role sahip olacak elektrikli araçlara toplumda daha geniş kesimlerin erişebilmesini hedeflemişti. Son ürün ise Türkiye'nin tüm enerji üretim biçimleri arasında en az çevresel, sosyal ve ekonomik risk yaratan güneş enerjisi potansiyelini maksimuma çıkarılabilmesi amacıyla geliştirilmişti. Bu ürün sayesinde güneş santrallerinin iklim ve hava durumu bağlantılı performans risklerine karşı korumaya almak ve yatırımcıların bu bağlamdaki çekincelerini azaltmak mümkün kılınıyor.

Allianz Türkiye, yeni sürdürülebilir çözümünü ise emeklilik branşından çıkardı. Unvanı "Allianz Yaşam ve Emeklilik A.Ş. Sürdürülebilirlik Hisse Senedi Emeklilik Yatırım Fonu" olan Sürdürülebilir Yaşam Emeklilik Yatırım Fonu ile hem BIST (Borsa İstanbul) bünyesindeki sürdürülebilirlik endeksine, hem de yurtdışındaki yabancı sürdürülebilirlik ürünlerine yatırım yapılabilir. Fon toplam tutarı 1 milyar TL'yi bulurken, pay sayısı ise yüz milyar. Fonun amacı ağırlıklı olarak çevresel, sosyal ve kurumsal yönetim kontrollerindeki performansları yüksek şirketlerden oluşturulan "BIST Sürdürülebilirlik Endeksi" kapsamındaki

şirketlere yatırım yaparak kazanç elde etmek.

Allianz Türkiye'nin halihazırda 54 fonu bulunuyor. Kurum bu çalışma için, geçmişte bir şirketler grubu adına kurmuş olduğu mevcut fonlardan birini dönüştürdü. Fon, portföy değerinin en fazla %20'sini yabancı para ve sermaye piyasası araçlarına yatırabiliyor ve uygulayacağı stratejilerde, yatırım amaçlı olarak ve/veya riskten korunma amacıyla, kaldıraç yaratan işlemlerden faydalanabiliyor. 800 katılımcının sözleşmesinde yer alan fon, kişiye özel planlarda yapılacak revizyonlardan sonra Mayıs ayı itibarıyla katılımcıların %80'ini kapsayacak hale geliyor. ○

Seçim Bitti, Sırada Stratejik Plan Var

Nasıl yaşamak istiyorsun? Nasıl bir yerde yaşamak istiyorsun? Sıkıntılarım ne? İsteklerim ne?

Bu soruların cevabını vermek bizlerin, kentlerde yaşayanların görevi. Bu soruların cevabını dinlemek de yerel yönetimlere seçilenlerin... Ve şimdi bunu yapmanın tam zamanı.

5018 sayılı kanun gereği, nüfusu 50.000'in üzerinde olan kentler, seçimlerden sonra ilk altı ay içinde stratejik planlarını hazırlamak zorundalar. Yani 1 Ekim'de stratejik planlar hazır olacak. Kanun bunun **katılımcı yöntemlerle** yapılmasını gerektiriyor (Ben bunun "katılımcı ve kapsayıcı/kucaklayıcı" olarak geliştirilmesi gerektiğini düşünüyorum, çünkü stratejik plan hazırlanırken toplumun her kesiminden insanların görüşü alınmalı).

Ayrıca Türkiye'nin imza attığı uluslararası anlaşmalar da katılımcı demokrasi'nin önemini vurguluyor. Eylül 2015'te

Türkiye dahil 193 ülke 2030 Dünya Gündemi'nin Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'ne (SKH) imza attı. Hedeflerin gerçekleşmesi için önerilen yöntem de 16.7 numaralı alt hedefte belirlenmiş: "Her seviyede kapsayıcı, duyarlı, katılımcı ve temsili karar alma mekanizmalarının benimsenmesi."

SKH'lerin geliştirilmesinde sivil toplum çok önemli bir rol oynadı. "Halkın Gündemi" diye adlandırılan hedeflerin kabul edildiği 24 Eylül gecesi, Birleşmiş Milletler'in karşısındaki Dag Hammarskjöld Plaza'da sivil toplum kuruluşları (STK) kutlama yaparak hedeflere ulaşılması için tüm paydaşlarla çalışacaklarına ve çalışmalarını denetleyeceklerine dair söz verdiler.

Ekim 2016'da Quito'daki HABITAT III toplantısında Birleşmiş Milletler'e üye tüm ülkeler Yeni Kentsel Gündem'e imza attı. Yeni Kentsel Gündem'in odağında ise sürdürülebilir

Sibel BÜLAY
sibel.bulay@gmail.com

kalkınma ve katılımcı yönetim yatıyor. STK'lar milyonlarca insanın katıldığı "İstedığımız Dünya" anketlerini yürüttü; "Kentsel Düşünürler Toplantıları" yapıldı. Toplanan bilgiler Yeni Kentsel Gündem'in temelini oluşturdu.

Halkın sorunlarını ve isteklerini içeren **sürdürülebilirlik gündemi** ancak halkın katılımıyla gerçekleşebilir. Bunun için katılımcı demokrasi sürdürülebilirliğin olmazsa olmazıdır. Sonuç olarak Türkiye'nin kendi kanunlarının yanı sıra imzaladığı uluslararası anlaşmaların da temelinde katılımcı demokrasi var.

SKH'ler ve Yeni Kentsel Gündem'in temelinde insanlığın istekleri yatıyor: Daha adil, kapsayıcı, güvenli, dayanıklı ve sürdürülebilir bir dünya. İnsan odaklı kalkınma. Bu hedeflere ulaşmak için siyasal ve toplumsal değişim gerekiyor. Yani tepeden inme karar mekanizmaları geçerliliğini yitirdi. Adil ve kapsayıcı bir toplum ancak halkın katılımı ile gerçekleşir. Onlarca yıldır tüketime dayalı yaşam tarzının peşinden koşuyoruz. Sürdürülebilir bir dünya için hepimizin tüketim kültürünü, yaşam tarzımızı sorgulamamız, yeri geldiğinde değiştirmemiz gerek. Gelir dağılımındaki adaletsizlik günden güne artıyor. Kentlerdeki sorunlar çok büyük ve nüfus arttıkça içinden çıkılmaz hal alıyor. Ama artık şunu anladık:

Bu sorunları elbirliğiyle çözebiliriz. Bunun için de stratejik planların hazırlanmasında tüm paydaşların yer alması gerek.

Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler Orta Doğu ve Batı Asya Bölge Teşkilatı (UCLG-MEWA) Genel Sekreteri Mehmet Duman'a göre SKH'ler aynı zamanda halka en yakın yönetim birimleri olan yerel yönetimlerin kent sakinlerini de karar alma sürecine dahil etmeleri yolu ile yönetim yapısını güçlendirerek şehirlerde daha güçlü bir sürdürülebilirlik zemini oluşturmaya olanak sağlıyor.

Peki Bu Nasıl Olacak?

Sıkıntı şu: Katılımın nasıl sağlanacağı konusunda çoğu yerde bilgi yok. 2014 seçimlerinden sonra bazı belediyeler internet üzerinden anket yapmıştı ama cevap oranları çok düşüktü. Ayrıca bu kapsayıcı bir yöntem değil. Aksine, internet üzerinden ankete katılım, toplumun bir kesimini süreç dışında bırakıyor.

Bu çalışmayı en etkin bir şekilde yürütecek olan iki kurum var Türkiye'de. Birincisi muhtarlıklar. Yönetimin halka en yakın olan kurumu olarak halkı

rahatlıkla toplayabilecek, görüşlerini alabilecek konunda. İkincisi ise kent konseyleri. Ekim 2006'da yayımlanan Kent Konseyi Yönetmeliği'ne göre kent konseyleri "Kent yaşamında, kent vizyonunun ve hemşerilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım, yönetim ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmeye çalışan" kurumdur. Bu iki kurum stratejik planların oluşturulmasında önemli katkı sağlayabilir. Bursa Nilüfer Kent Konseyi katılımcı yönetim konusunda çok etkili çalışmalar yaptı. Nilüfer'in bu çalışmasını konu alan yazımıza şu linkten ulaşabilirsiniz: ekoIQ.com/2015/02/22/demokratik-bursanın-anahtari-nilufer-mahalle-komiteleri/. Katılımcı stratejik plan konusunda çeşitli kuruluşlar çalışmalar yapıyor, eğitim veriyorlar. Örneğin Yerel İzleme, Araştırma ve Uygulamalar Derneği (yereliz.org) "Yerel Demokrasi, Katılım ve Kent Konseyleri Eğitimi" vermeye başladı. Onlara da şu linkten ulaşabilirsiniz: yereliz.org/yerel-demokrasi-katilim-ve-

Stratejik Planlar

5018 sayılı kanunda stratejik plan tanımı şöyle: "Kamu idarelerinin orta ve uzun vadeli amaçlarını, temel ilke ve politikalarını, hedef ve önceliklerini, performans ölçütlerini, bunlara ulaşmak için izlenecek yöntemler ile kaynak dağılımlarını içeren plan." Kanunda, kamu idarelerine katılımcı yöntemlerle stratejik plan hazırlama görevi veriliyor. 5018 sayılı kanunun yanı sıra 5393 sayılı belediye ve 5216 sayılı büyükşehir belediyesi kanunları, nüfusu 50.000'in üzerindeki tüm belediyeleri stratejik plan hazırlamakla yükümlü kılıyor.

kent-konseyleriegitimi-katilimcilarini-ariyor/. Habitat Derneği'nin de bu konuda çalışmaları var. Mahallelerimizin, kentlerimizin beş yıllık geleceği önümüzdeki altı ay içinde planlanmış olacak. Bu sürecin bir parçası olmak yasal olarak hepimizin hakkı. Bu hakkınızı kullanın. ○

24 Eylül 2015: New York Dag Hammarskjöld Meydanı'nda dünyanın dört bir yanından gelen sivil toplum örgütleri, Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'nin kabul edilmesini kutluyor.

İklim Değişikliğine Uyum Zamanı: Türkiye’de Yerel Yönetimler Hazır mı? (2)

İklim Haber olarak iklim değişikliğinin olumsuz etkileri ile daha sık yüzleştiğimiz bugünlerde Avrupa’dan Türkiye’ye yerelde iklim değişikliğine uyum konusuna odaklanıp iki bölümlük bir yazı dizisi hazırlamıştık. Geçtiğimiz ay yayınladığımız ilk bölümde genel çerçeveyi çizip bazı rakamları ortaya koyduk. Bu bölümde daha çok Türkiye özeline odaklanıp bazı gelişmeleri ve örnekleri sizlerle paylaşıyoruz.

 İklim Haber - Haber Merkezi

Türkiye’de yerel yönetimler ve iklim değişikliği bağlamında bir kırılma söz konusu. Artan afet olayları ve maliyetleri, dikkatleri merkezi yönetim seviyesinde yerelde iklim değişikliği mücadelesine çekiyor. Nitekim, Çevre ve Şehircilik Bakanlığının 31 Mart 2019 yerel seçimlerinden hemen önce 27 Mart’ta Ankara’da düzenlediği bir etkinlik oldukça dikkat çekici. Yerel İklim Değişikliği Eylem Planı (YİDEP) yönetmeliği taslağı ilk kez ilgili bazı paydaşlarla tartışıldı. Bilindiği kadarıyla YİDEP, ilk etapta büyükşehirlere yönelik hazırlanacak ve sonraki aşamalarda daha alt ölçeklerde yaygınlaştırılacak. Bakanlık bu konudaki amacını şöyle özetliyor: “Türkiye, 2023 yılında 30 büyükşehir

belediyesinde Yerel İklim Değişikliği Eylem Planı (YİDEP) hazırlanmış olmasını ve diğer belediyelerde de hazırlanmış eylem planı sayısını artırmayı hedeflemektedir. Bu anaca ulaşmak için YİDEP Yönetmeliği düzenlenmesi planlanmaktadır.” Anlaşıldığı üzere söz konusu yönetmelik, iklim değişikliği ile yerelde “kapsamlı ve planlı mücadele” için büyükşehirlerde öngörülen çalışma düzenini, yöntemini ve genel kuralları içerecek ve Resmi Gazete’de yayımlanmasıyla beraber Türkiye genelinde iklim değişikliği bağlantılı tedbirlerin artmasına vesile olacak. YİDEP hazırlanırken ilgili paydaşların görüşleri çalıştayların yanı sıra bir paydaş danışma anketi ile toplanıyor. Anket kişisel/kurumsal bilgiler, bilgi düzeyi, politika alanları ve seçenekleri ve diğer konular olmak üzere dört ana bölüme ayrılıyor. Anket katılımcılarına iklim değişikliğine ilişkin bireysel

ve kurumsal farkındalık seviyelerine dair sorular yöneltilirken halihazırda iklim değişikliği odaklı çalışmalarının (seragazi emisyon envanteri, C40 gibi ilgili uluslararası ağlara üyelikler vb.) bulunup bulunmadığı soruluyor. Anketin en kritik bölümünü YİDEP içeriği ve çerçevesine ilişkin sorular oluşturuyor. Peki YİDEP’lerde zorunlu olabilecek boyutlar neler olabilir? Büyükşehir belediyelerinin ilgili yönetmelik kapsamında neye hazırlıklı olması gerektiğine kısaca göz atalım.

30 Büyükşehirde Seragazi Emisyon Envanteri ve İzlemesi

Türkiye’de sayısı 30’u bulan büyükşehir belediyelerinin, yönetmelikle beraber seragazi emisyon envanteri hazırlaması ve düzenli olarak emisyonlarını izlemesi gerekeceğini söylemek mümkün. Bu envanterlerin kapsamının ne olacağını ucu henüz açık. Belediyelerin doğrudan müdahale alanındaki sektörler (özellikle ulaştırma ve atık yönetimi) ilk etaptaki kapsamı oluşturabilir. Ancak, tüm sektörlerin kapsanması iklim değişikliği ile etkin mücadele için olmazsa olmaz. Bir noktada, kapsamın genişletileceğini varsaymak ve hazırlıklı olmakta fayda var. Envanterlerin her yıl izlenmesi en doğru seçenek olacaktır ancak iki yılda bir ve beş yılda bir gibi diğer opsiyonlar da masaya konulmuş durumda. Bunun yanında çeşitli ölçeklerde (kurumsal, kişi başı, toplam vb.) ve nitelikte (artıştan azaltım, mutlak azaltım vb.) seragazi emisyon azaltım hedefi belirlemeleri kaçınılmaz olacak. Bu azaltım hedeflerinin sağlanması amacıyla alınacak tedbirlerin sistematik ve izlenebilir olması beklenecek. Yani belediyelerin bir azaltım eylem planı geliştirmeleri zorunlu hale gelebilir.

Uyum Planı da Gerekli

Bunun yanında, son yıllarda artan afet sayısına ve maliyetlerine ilişkin karar vericilerin demecileri de göz önüne alındığında YİDEP’lerin iklim değişikliğine uyum eylem planı içermesinin beklenebilir. YİDEP’ler oluşturulurken kullanılacak çerçevenin yerel yönetimlerin inisiyatifine bırakılıp bırakılmayacağı henüz bilinmiyor. En kuvvetli ihtimal bakanlık tarafından sağlanacak genel bir kontrol listesine uymak koşuluyla belediyelere inisiyatif verilmesi olacaktır. Seragazi emisyon envanter hesaplama metodolojisi seçimi ve kullanılacak iklim modellerinin belirlenmesi ise bunun tersi olabilir. Özellikle belirli bir kalitede, bilime dayalı karşılaştırma ve izleme yapılabilmesi için bu noktada bakanlık

15-16 Mart 2019’da Antalya’da düzenlenen Türkiye 1. Yerel İklim Eylemi Konferansı’ndan.

tarafından uygun görülecek metodolojiler ve modellerin tüm belediyelerde kullanılması en akla yatkın seçenek gibi duruyor.

Ancak YİDEP yönetmeliğine ilişkin sorular burada bitmiyor. YİDEP’ler yerel (belediye meclisleri, mahalli çevre kurulları vb.) ve ulusal düzeyde (bakanlık) resmen onaylanması gereken dokümanlar mı olacak? İçerik, kalite kontrolü ve ilerlemenin izlemesi (bakanlık, akredite kuruluşlar, belediye birlikleri, diğer akran belediyeler vb.) nasıl yapılacak? YİDEP’ler hazırlanırken ve hazırlandıktan sonra izlenirken paydaş katılımı nasıl olacak? “Yerde İklim Değişikliği Koordinasyon Kurulları” bu noktada hayatımıza girecek yeni mekanizmalar olarak önümüze geliyor. İl veya belediye düzeyinde kurulması tasarlanan bu kurulların zorunlu mu, yoksa gönüllü mü olacağı henüz bir bilinmez. Bu kurulların ulusal düzeyde koordinasyona ihtiyacı olup

---

Türkiye’de sayısı 30’u bulan büyükşehir belediyelerinin, yönetmelikle beraber seragazi emisyon envanteri hazırlaması ve düzenli olarak emisyonlarını izlemesi gerekeceğini söylemek mümkün. Bu envanterlerin kapsamının ne olacağını ucu henüz açık.

---

olmadığı noktada da henüz bir yol ayrımına gelinmiş gibi gözüküyor. YİDEP’lerin belediye web siteleri üzerinden kamuoyu ile paylaşılmasının bir zorunluluk olacağına ise kesin gözüyle bakılabilir.

Bu kritik gelişmeye ilişkin bakanlığın geri bildirim ihtiyacı var. İklim Haber olarak tüm ilgili paydaşların anketi ziyaret edip geri bildirim sağlamasını ısrarla öneriyoruz.

YİDEP çalıştayından biraz daha geriye saralım kaseti... 15-16 Mart’ta Antalya’da düzenlenen Türkiye 1. Yerel İklim Eylemi Konferansı, Avrupa Birliği Türkiye Mali İşbirliği çerçevesinde, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından yürütülen, İklim Değişikliği Alanında Ortak Çabaların Desteklenmesi Projesi (İklimİN) kapsamında; kamu kurumları, yerel yönetimler, üniversiteler, özel sektör, sivil toplum kuruluşları ve uluslararası kuruluşların temsilcilerinden oluşan yaklaşık 250 kişinin katılımı ile gerçekleşti. Çevre ve Şehircilik Bakan Yardımcısı Mehmet Emin Birpınar, konuşmasında yerel iklim planlarının önemine değinmiş ve “Eğer yerelde bir şeyler yapmayı başaramazsak, uluslararası alanda alınan kararların hiçbir öneminin olmadığını net bir şekilde gördünüz” şeklinde konuşmuştu. YİDEP çalıştayı, türünün ilki olan bu konferansın ardından geldi ve sözlerin eyleme dönüşmeye başladığını bir göstergesi oldu.

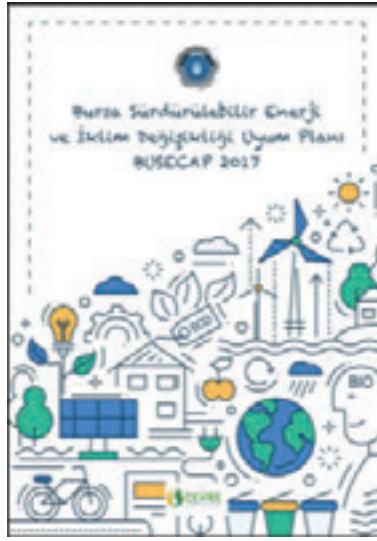
Türkiye’de bilindiği üzere 30 büyükşehir belediyesinden 16 tanesi seragazi emisyon envanteri hazırlamış durumda veya hazırlama sürecinde. Sadece dört büyükşehir belediyesinin iklim değişikliğine uyum eylem planı bulunuyor veya hazırlık sürecinde. Bunlar Bursa ve İstanbul büyükşehir belediyeleri. Denizli Büyükşehir Belediyesi hazırlıklarını tamamlamak üzere. Gaziantep Büyükşehir Belediyesi’nin ise güncel planında uyum boyutuna yer verdiği ve uyum eylem planı için kapsamlı bir alt yapı çalışması içinde olduğu biliniyor. YİDEP yönetmeliği çıkarsa 2023 itiba-

nyla tüm büyükşehir belediyelerinin bu çalışmalarını tamamlamış olması gerekecek. Bu bağlamda halihazırda öncü davranan şehirlerin diğerleriyle deneyim paylaşımı önemli hale geliyor. Geçtiğimiz seneden bu yana yaşanan aşırı hava olayları tüm kurumlar için ciddi bir uyarı oldu. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Yapı İşleri Genel Müdürlü'nün, İstanbul'daki inşaat ve istinat duvarlarının yapımına ilişkin bir tebliğ hazırlığında olduklarını açıklarken iklim değişikliğine referans vermesi Türkiye'de son yıllarda her ölçekte gözlemlemeye başladığımız etkiler üzerinden yeni gelişen mevzuata dair bir küçük örnek sadece. Bir diğer örneğe Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın 23 Ocak 2019'da yayımladığı, 81 il valiliklerine ve tüm belediyelere iletildiği, iklim değişikliğine bağlı afetlere karşı ivedi olarak alınacak önlemlerin hayata geçirilmesine ilişkin uyarıları içeren genelgeydi.

Türkiye'de iklim değişikliğine dair çalışmalar yürüten belediye sayısı kısıtlı ancak örnek teşkil etmesi açısından bazı örnekler odaklanabiliriz. Özellikle Bursa ve İstanbul örneklerine yoğunlaşmak enteresan olabilir, zira bu iki belediyenin ortak noktası Türkiye'de iklim değişikliğine yerelde uyum planını hazırlayan ilk belediyeler olmaları. Şimdi bu planların, Türkiye'deki benzerlerinden ayrıştıkları boyuta, yani "uyum konusunda içerdiklerine" daha yakından bakalım.

Bursa: "Yerel Bağlam ile Tutarlı Strateji ve Eylemler Gerekli"

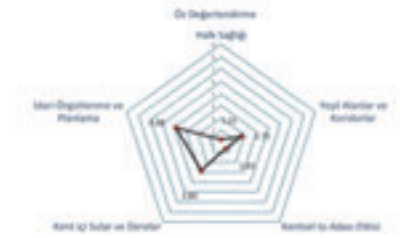
Bursa Büyükşehir Belediyesi, doğru bir şekilde uyum planı geliştirilmesi aşamalarından en temel olan, etkilenebilirlik değerlendirmesi ile yola koyulmuş. Kapsam dahilindeki yerleşimlerin hangi iklim bağlantılı tehlikelere maruz kalacağına, bunlara ilişkin risklerin büyüklüğüne odaklanılmış. Özellikle kentsel ısı adası etkisi, kent içi su alanlarının maruz kalabileceği riskler, halk sağlığı odaklı konular, biyoçeşitlilik ve yeşil koridorlar gibi

Bursa ve İstanbul örneklerine odaklanmak enteresan olabilir, zira bu iki belediyenin ortak noktası Türkiye'de iklim değişikliğine yerelde uyum planını hazırlayan ilk belediyeler olmaları.

konturların ön plana alındığı çalışmada idari örgütlenme ve planlama süreci de alt bir başlık olarak açıklanıyor. Planın uyum stratejisi ve eylem planı da etkilenebilirlik bölümündeki ana başlıklar üzerinden ilerliyor. Uyum kapasitesinin çok kabaca değerlendirildiği bir bölüm ile başlayan bu kısım alt hedeflerle devam ediyor ve genel yaklaşımları ortaya koyuyor. Beş ana başlıkta özetlenen iklim değişikliğine uyum ile

Şekil 1. Bursa İli Mevcut Durum Öz Değerlendirme Radar Diyagramı (Kaynak: BUSECAP 2017)

şilgi temalarda dünyadaki diğer şehirlerin deneyimlerinden yararlanmanın önemine değinirken, "Bursa bağlamı ile tutarlı" strateji ve eylemlerin geliştirilmesinin elzem olduğu belirtiliyor. Kentsel yeşil kuşak oluşturma, su duyarlı kentsel tasarıma geçiş, aşırı hava olaylarının etkisinin azaltılabilmesi için sünger kent anlayışını benimsemek, sürdürülebilir hareketlilik çözümlerinin geliştirilmesi, yeşil alan dengesi gözetilerek ısı adası etkisinin hafifletilmesini sağlamak, kent merkezinde doğal yapı bileşenlerinin kullanımını bir öncelik haline getirilmesi göze çarpan tedbirlerden... İklim değişikliğine uyum tedbirlerinin sağlayacağı yararlar ve getireceği fırsatlar da çalışmada özetleniyor.

Bursa uyum planının en önemli ve Türkiye'nin yerel iklim değişikliği mücadelesi açısından kritik tespitlerinden birisi ise, "tematik strateji planları ile fiziki planların uyumunun sağlanması ve eşzamanlı yürütülmesi" olmuş. İklimin bir kentsel müşterek olarak yerelde sahiplenilmesinin yerelde iklim değişikliği ile mücadelenin sacayaklarından birisi olduğunun altı çizilmiş. Tüm bu noktalar, sadece söylem seviyesinde bile çok önemli gelişmelere ve Türkiye'de önceden görülmeyen bazı farkındalıkların serpiildiğine işaret ediyor. Yine de temkinli olmakta fayda var, bu çalışmaların genel dış danışman destekleri ile hazırlandığı ve içeriklerin ne denli benimsenip uygulanacağına/uyulduğuna dair kapsamlı bir analiz olmadığını belirtelim. Bursa'nın bu konuda öncü bir şehir olduğu gerçeği ise baki...¹

İstanbul: “En Alt Gruplar, En Fazla Etkilenecek”

İstanbul Büyükşehir Belediyesi, ilk olarak “Sera Gazı Emisyon Envanteri”ni, sonrasında “İklim Senaryoları Raporu” ve “İklim Değişikliği Risk, Fırsat ve Kırılganlıklar Analiz Raporu”nu yayımlayarak uyum konusundaki strateji ve eylemlerini belirlemek noktasında kayda değer ve kapsamlı bir hazırlık yaptı. İstanbul İklim Değişikliği Eylem Plan çerçevesinde hazırlanan raporlardan üçüncüsü olan ve iklim değişikliğinin ortaya çıkardığı riskleri, fırsatları ve kırılganlıkları analiz eden rapordaki bulgular önemli. İklim değişikliğinin İstanbul’da sıcaklık artışına (yıllık en fazla 4,5 derece) sebep olacağı, kent- sel ısı adası kaynaklı sıcaklık artışını 1-2 derece ileriye taşıyacağı, aşırı hava olaylarında artışlara, kuraklık gibi yavaş

Şekil 2. İstanbul Büyükşehir Belediyesi İklim Değişikliği Risk, Fırsat ve Kırılganlıklar Analiz raporuna göre iklim değişikliğinin olası sosyal ve ekonomik etkileri

Şekil 3. Kritik altyapılarda risk değerlendirme (Kaynak: İBB)

ve uzun süreli olayların daha da uzama sebep olacağı öngörülmüyor. Bunun ulaşımında aksamalara yol açabileceğine, su kaynaklarının etkin kullanımının daha zor hale geleceğine, aşırı sıcaklık olaylarındaki artışın yaşlılar, çocuklar ve kalp-damar hastalıkları olanlar için tehdit oluşturacağına, yazları soğutma ihtiyacı ve enerji talebinin artış kaydetmesine, yangın risklerinin artmasına, ekosistemlerde bozulmaya, bakım maliyetlerinin artış kaydedecek olmasına, sigortalananmış hasarların artacağına, plansız yapılaşmanın olduğu yerlerde yaşayanlar ve ekonomik olarak en alt gruba ait olanların en fazla etkileneceğine işaret ettiği belirlenmiştir.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Bursa gibi kırılganlıklar ve etkilenebilirlikleri belirlemekle işe başlamış. Ekonomik ve sosyal etkilerin belirtilmesinin ardından belediyenin uyum stratejisinin ve eylemlerin temel prensiplerinin neler olduğu belirtiliyor. İstanbul Büyükşehir Belediyesi’nin Türkiye’de ilk olarak nitelendirilebilecek ve örnek alınabilecek farklılaşması ise kritik altyapılarda iklim bağlantılı risklere odaklanıyor olması ve sektörel kırılganlıklara özellikle odaklanması. Bu anlayışa göre özetle iklim bağlantılı doğal afetlerin kritik altyapılara verebilecekleri olası zararların ve katlanan etkilerin analiz edilerek bir risk değerlendirmesi yapılması öngörülmüyor. Çalışma kapsamında kritik altyapı kavramı ile kastedilen “fonksiyonunu yitirmesi durumunda toplum üzerinde geniş ve domino etkileri olabilecek tesisler, sistemler veya ağlar” olarak tanımlanmıştır. Bu örnek tüm belediyelere yaygınlaştırılmalı.

İklim değişikliği, Türkiye’de yerel seçim gündeminin hiçbir dönemde önemli bir parçası olamadı ancak yerel düzeyde, uluslararası ağlar² ve AB destekli projeler üzerinden ve sayesinde^{3,4} ülke genelinde son yıllarda bir kıpırdanma olduğunu söylemek de mümkün. Bu kıpırdanmaya Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’nın desteği ve koordinasyon çabası da eşlik ediyor. Bu bağlamdaki girişimleri ve emekleri

takdir edilmeli. Meteorolojik ve hidrolojik afetlerin artış trendinde olduğu, iklim değişikliğinin bu olayların parametrelerini tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de değiştirdiği açık ve iklim değişikliği ile ilgili tedbirlerin yerel düzeyde de alınması çok elzem. Bursa, İstanbul, Denizli ve Gaziantep gibi örneklerin nitelik ve niceliksel olarak Türkiye genelinde hızla gelişmesi gerekli. Yazı dizimizin ikinci bölümünün sona gelmesi sizleri yanıltmasın, yerelde iklim değişikliği konusuna farklı boyutlarıyla değinmeye devam edeceğiz.

1-2014 yılında gerçekleştirilen ve İngiltere Büyükelçiliği Refah Fonu destekli İklim Değişikliğine Uyum Stratejilerinin Geliştirilmesi İçin Kurumsal ve Teknik Kapasitenin Artırılması projesi Türkiye’de bir ilk sayılabilir.

2-Bu bağlamda Neslihan Kuluza Uzunboy’un Bursa Nilüfer Belediyesi’ni odağına aldığı çalışma incelenebilir: Uzunboy, N. K. (2019). Effect of transnational climate networks on climate experiments: the Nilüfer Municipality, a case from Turkey. Environment, Development and Sustainability, 1-27.

3-YİDEP çalıştayımın, AB destekli Düşük Karbonlu Kalkınma için Çözümsel Tabanlı Eylem ve Strateji Geliştirilmesi Teknik Yardım Projesi (Low Carbon Turkey) kapsamındaki kilit paydaşlar için kapasite geliştirilmesi faaliyetlerinden birisinin parçası olacak şekilde gerçekleştirildiğini not düşmekte fayda var.

4-İklim Değişikliği Alanında Ortak Çabaların Desteklenmesi (İklimIN) Projesi, Türkiye’de kamu farkındalığını ve paydaş kapasitesini arttırmak suretiyle Avrupa Birliği iklim politikası ve mevzuatına kademeli olarak uyum sağlanmasını amaçlıyor. Yerelde iklim değişikliği ile mücadeleyle ilişkin hemen çoğu proje İklimIN projesi kapsamındaki hibelerce desteklenmekte. ○

“Entegre Rapor, Entegre Düşünce Yapısını Geliştirecek”

Yıldız Teknik Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü öğretim üyesi ve aynı kurum bünyesinde kurulan “Finans, Kurumsal Yönetim ve Sürdürülebilirlik Araştırma ve Uygulama Merkezi”nin Direktörü Prof. Dr. Güler Aras, sürdürülebilirlik ve kurumsal yönetim alanında Türkiye’nin en yetkin isimlerinden biri. 2015 yılında kurulan Entegre Raporlama Türkiye Ağı’nın (ERTA) başkanlığını da yapan Aras’la, entegre raporlamaya ilişkin Türkiye’deki mevcut durumu ve potansiyel gelişimi görmek için gerçekleştirdikleri son araştırmaları üzerine konuştuk.

 Barış DOĞRU

Richard Howitt, Güler Aras

Geçtiğimiz süreçte entegre raporlama ile ilgili önemli bir araştırmayı tamamladınız. Bu araştırmayı yapma motivasyonunuz ne oldu? Araştırma hakkında bize biraz bilgi verebilir misiniz?

Dünyada yaşanan gelişmeleri yakından takip eden kurumlar ve bu kurumların paydaşları, kurumsal bilgilerin değişen ihtiyaçlara cevap verebilecek şekilde ve nitelikte paylaşılmasını talep ediyorlar. Geleneksel raporlama düzeninin tek başına karşılayamadığı bu ihtiyaç, günümüzde entegre raporlama düzeni ile karşılık buluyor. 2010 yılında Mervyn King önderliğinde, Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi’nin (IIRC) kurulması ile birlikte yaygınlaşan entegre düşünce ve raporlama düzeni, dünyada olduğu gibi Türkiye’de de yakından takip edilmeye başlandı. Türkiye’de ilk somut adım 2013 yılında Yatırım Ortamı İyileştirilmesi Koordinasyon Kurulu’na (YOİKK) TÜSİAD’da içinde bulunduğum çalışma komitesi üzerinden sunduğum projenin kabulü ile oldu. YOİKK 2014-2015 eylem planı kapsamında Türkiye’deki şirketlere, entegre raporlama konusunda yol gösterecek ilk rehber kitap yayımlandı. Yine bu çalışmaların bir sonucu olarak Entegre Düşünce ve Entegre Raporlama yaklaşımını Türkiye’deki tüm kuruluşlara yaygınlaştırmak amacıyla, Entegre Raporlama Türkiye Ağı’nın (ERTA) kuruluş kararını aldık. Bağımsız kurucu üye ve yürütme kurulu başkanı olarak yer aldığım bu inisiyatif ile Türkiye’nin itibarlı kurumları bir araya gelerek süregelen çabalar kurumsal bir çatı altına toplandı.

Türkiye’de entegre raporlamaya ilişkin gelişmeler ve artan ilgi ile birlikte, gerekli stratejilerin ve yol haritasının oluşturulması için bu alanda yapılacak araştırmalar da önem kazandı. Bu ihtiyaç doğrultusunda, entegre raporlamaya ilişkin Türkiye’deki mevcut durumu ve potansiyel gelişimi belirlemek üzere konu ile ilgili paydaşların tümüne başvurularak entegre raporlama konusundaki algı ve beklentilerini kapsamlı bir şekilde değerlendirdiğimiz çok boyutlu bir araştırma gerçekleştirdik.

Kurucu direktörü olduğum Yıldız Teknik Üniversitesi Finans Kurumsal Yönetim ve Sürdürülebilirlik Uygulama Araştırma Merkezi (CFGS), Association of Chartered Certified Accountants (ACCA) ve KPMG Türkiye işbirliği ve Entegre Raporlama Türkiye Ağı’nın (ERTA) destekleri ile Türk iş dünyasının entegre raporlama konusuna bakışımı, mevcut kurumsal raporla-

ma uygulamalarını, şirketlerin konuya ilişkin gelecek beklentilerini ve yönetimlerini ortaya koymayı amaçladığımız ve uluslararası işbirliği ile gerçekleştirdiğimiz bu araştırmamızı 2019 başında tamamladık. Geçtiğimiz günlerde ACCA UK Direktörü Maggie McGhee ve IIRC CEO'su Richard Howitt'in katılımı ile gerçekleştirdiğimiz toplantıyla kamuoyu lansmanını gerçekleştirdik. Araştırmada Türkiye'de entegre raporlamanın halihazırdaki ve potansiyel tüm paydaş gruplarının görüşlerini içerecek, paydaşların algı ve beklentilerini kapsamlı şekilde inceledik. Araştırma sonuçlarımız İngilizce ve Türkçe olarak yayımlandı. IIRC Onursal Başkanı Prof. Mervyn King ve ACCA İcra Kurulu Başkanı Helen Brand Obe, raporun önsözüne katkı sağladılar. Araştırma sonuçlarımızı aynı zamanda bu yıl Mayıs ayında gerçekleşecek olan, iş dünyası liderleri ve yatırımcıların bir araya geleceği Entegre Raporlama (<IR>) Resmi Kongresi'nde de paylaşacağız.

Biraz da araştırma bulgularından bahsedebilir misiniz? Entegre raporlama, ne oranda anlaşılabilir durumda?

Dünyada hızla gelişen bu raporlama düzeninin ülkemizde kurumların öncelikleri arasında ne ölçüde yer aldığı **son derece önemli. Bu çerçevede araştırmaya katılan kesim-**

lerden düzenleyici ve uygulayıcılar ile STK'ların tamamının raporlama konusunda bilgi sahibi olduğunu gördük. Buna karşılık, **yatırım kararlarında, yatırım yapılacak şirketin gelecekteki stratejisinin kendileri için önemli olduğunu ifade eden kurumsal yatırımcıların sadece %24'ünün, şirketlerin ise %51'inin entegre raporlama konusunda bilgi sahibi olduğunu tespit ettik.** Ayrıca önemli bir sonuç, araştırma katılımcılarının %73'ü Türkiye'de entegre raporun **gönüllülük esası** çerçevesine göre, %27'si ise zorunlu olmasını istediğini belirtti. Entegre rapor hazırlamayı düşünmeyen ve hazırlamayı planlayan gruplar arasında rapor hazırlanmasına ilişkin görüşler açısından önemli bir farklılık olmadığını görürken, hazırlık çalışmalarına başlayan şirketlerin tamamının, raporlama uygulamasının gönüllü olması gerektiğini belirttiğini gördük.

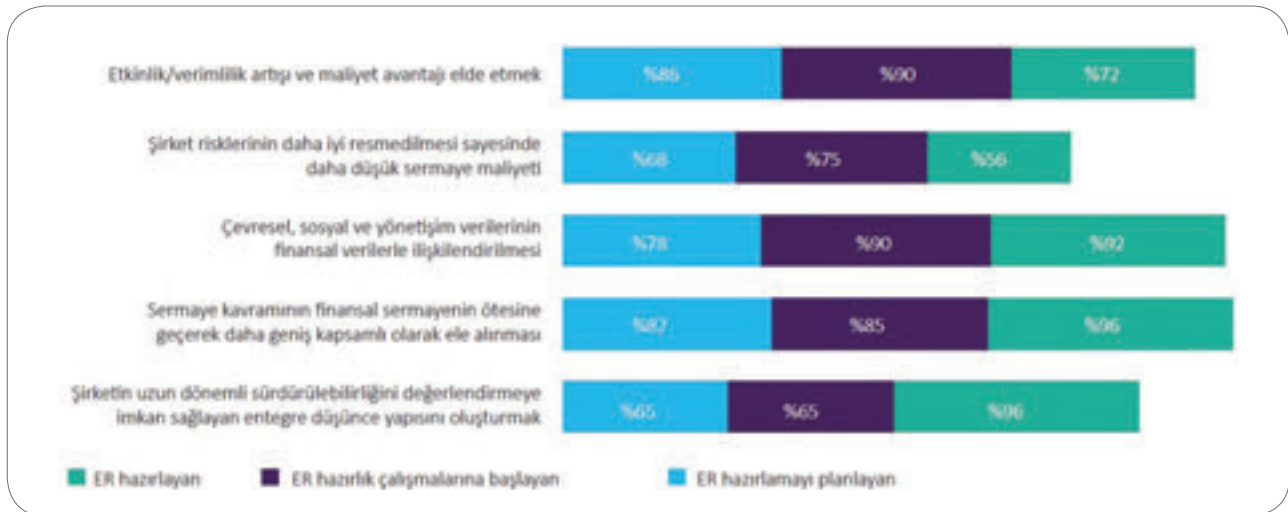
Entegre raporlama tartışmaları bu aşamaya geldikten sonra, sadece finansal verilere dayalı faaliyet raporlarının bir işlevi kaldı mı sizce?

Son yıllardaki finansal krizler kaçınılmaz olarak firmalar ve paydaşlar arasındaki ilişkinin daha şeffaf, adil, hesap verebilir ve sorumlu şekilde dönüşmesini gerekli hale getirdi. Bu nedenle, firmaların finansal bilgilerin raporlanmasına ek olarak, toplum ve çevre için

değer yaratmanın yollarını açıklamaları bekleniyor. Bu raporlama düzeni de aslında kurumların yarattığı değeri en kısa, öz ve anlaşılır şekilde, bütüncül ve stratejik bakış açısı ile paydaşlarına aktarılma yolu olarak ortaya çıktı. Entegre raporlama, finansal ve sürdürülebilirlik raporlarının birleştirilmesinin ötesine geçerek, bugün birçok ülkede kullanılan bir raporlama haline geldi. Amaç tek bir raporun finansal ve finansal olmayan bilgiler ile değer yaratma sürecini de içerecek hale gelmesi. Aslında benim özellikle üzerinde durduğum raporun adının ne olduğundan çok bir faaliyet raporunun içeriğinde neler olması gerektiği.

Bu araştırmanın sonuçlarını dünyadaki başka araştırmalarla karşılaştırmanız mümkün oldu mu? Benzer metodolojide yapılmış araştırmalar var mıydı?

Bu konuda sayıları artan çalışmalar var. Bizim araştırmamıza en yakın olan Singapur Yeminli Mali Müşavirler Enstitüsü, Singapur Ulusal Üniversitesi, Malezya Muhasebeciler Enstitüsü ve ACCA tarafından 2015 yılında 330 katılımcı ile gerçekleşen çalışmada, katılımcıların %51'inin konu hakkında bilgisinin olmadığı görülüyor. **Bu araştırma sonuçlarımızın onların politika belirlemelerinde önemli rol oynadığını biliyorum.**

Çok sayıda şirketin CEO, CFO ve yatırımcı ilişkileri direktörü ile görüşmeler yapıldı çalışma sırasında. Bütün elde ettiğiniz bilgiler ışığında Türkiye özel sektörünün sürdürülebilirlik ve raporlama konusundaki pozisyonu hakkında neler diyebilirsiniz? Şirketlerin temel strateji ve politikalarının uygulamasından sorumlu 84 üst düzey yönetici, kurumsal yatırım firmalarından 17 üst düzey yönetici, entegre rapor hazırlama konusunda danışmanlık sunan 11 danışman, konu ile ilgili STK'lardan dokuz yönetici, düzenleyici ve uygulayıcılardan 10 katılımcı ve 32 akademisyen ile yüz yüze görüşmeler yaptık.

Katılımcıların büyük bir kısmı, entegre raporların gönüllülük esasına bağlı olarak hazırlanması gerektiği yönünde görüş bildirdiler. Aynı zamanda raporun kapsamı itibarıyla hazırlanmasının zor olarak algılandığını gördük. Bu zorluklar arasında ilk sırayı, entegre rapor

Entegre Raporlama Türkiye Ağı (ERTA) Hakkında

Prof. Dr. Güler Aras (Bağımsız kurucu üye) başkanlığında; Borsa İstanbul, TÜSİAD, Global Compact, TKYD, SKD, IIRC Türkiye Büyükelçisi, Argüden Yönetişim Akademisi ve ilk uygulama şirketleri Garanti Bankası ve Çimsa tarafından 21 Ekim 2015 tarihinde kurulan Entegre Raporlama Türkiye Ağı (ERTA), şirketlerin, finansal olmayan bilgilerini finansal bilgiler ile entegre bir şekilde raporlamalarını ve entegre düşüncenin yaygınlaştırılmasını amaçlıyor. Entegre Raporlama Türkiye Ağı'nın temel amacı, Türkiye'deki kurumlar için yeni bir yaklaşım, yeni bir düşünce tarzı, yeni bir disiplin olan "Entegre Raporlama"yı Türkiye'deki tüm kuruluşlarda yaygınlaştırmak, farkındalık yaratmak ve uygulamalarına destek olmak.

hazırlık çalışmalarına başlayan şirketler için, raporun kapsamının ve içeriğinin belirlenmesi alıyor. Araştırma sonuçları aynı zamanda entegre raporlama yapmayı planlayan şirket sayısının oldukça yüksek olduğunu gösterdi. Entegre rapor hazırlayan kurum sayısının artırılabilmesi için aynı zamanda, kurumların paydaşlarının entegre rapor hakkındaki farkındalıklarının ve bilgi birikimlerinin artırılmasına ihtiyaç var. Araştırmanın sonuçları, gerek şirketler gerekse diğer paydaşlar nezdinde entegre rapor hazırlamanın, şirketlerde entegre düşünce yapısının oluşturularak hayata geçirilmesi açısından önemli katkı sağlayacağını gösteriyor. Ayrıca sonuçlar, araştırmaya katılan tarafların sermaye kavramının daha geniş kapsamlı olarak ele alınmaması; çevresel, sosyal ve yönetim verileri ile finansal verilerin ilişkilendirilmesine katkı sağlayacağı görüşünde olduklarını ortaya koydu.

Öte yandan araştırma, sürdürülebilirlik raporu olan şirketlerin özellikle üretim, süreç ve teknolojilerinin belirlenmesi; insan kaynakları politikalarının belirlenmesi ve yürütülmesi; yatırımcıların bilgilendirilmesi; sivil toplum kuruluşları ile ilişkiler ve kurumsal yönetim politikalarının şekillendirilmesi konularında sürdürülebilirlik anlayışını daha fazla benimzediklerini gösterdi. Ürün sorumluluğu konusunun çok önemli olduğu ve kurumsal yönetim politikalarının şekillendirilmesi konusunda sürdürülebilirlik anlayışının daha çok uygulandığı görülüyor. Ayrıca, önemli bir sonuç olarak entegre raporlama konusunda bilgi sahibi olan şirketlerin, sürdürülebilirlik ile ilgili yazılı bir stratejisinin olduğunu ve raporlama konusunda bilgi sahibi olmayan şirketlere göre organizasyon yapısının şekillendirilmesi, müşteriyle ilişkiler ve tedarikçilerle ilişkiler ile ilgili kararlarında sürdürülebilirlik anlayışını daha çok benimzediklerini gördük.

Bildiğiniz gibi, Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (SKH) tüm dünyada

önemli bir yankı uyandırdı. Şirketlerin bu süreçte, SKH'lere yönelik ciddi bir ilgileri oluştu. Hem dünyada hem de belirli oranlarda Türkiye'de. Bir yol haritası ve çalışma metodu olarak pratik bir işlev görüyor. Siz bu konuda ne düşünüyorsunuz? Araştırma içinde bu konuda bir bulgu elde ettiniz mi?

Ashında SKH'ler tüm ülkeler ve kurumlar için hedeflere ulaşmada gerçek bir yol haritası sunuyor. Sürdürülebilir Kalkınma Çözümleri Ağı'nın (SDSN) Bertelsmann Stiftung ile birlikte hazırladığı Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri Endeksi ve Göstergeleri 2018 raporuna (SDG Index ve Dashboards) göre, 2030 yılına kadar SKH'lerin gerçekleştirilebilmesi için ülkelerin küresel hedefleri gerçekleştirme konusundaki ortak çabalarını güçlendirmek zorunda olduğu görülüyor. Raporda 156 ülke arasında 79. sırada yer alan Türkiye'nin hedeflere ulaşma çabası, istikrarlı bir sistem altyapısı oluşturmasını da destekleyecektir. Ayrıca, özellikle Hedef 8- İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme, Hedef 12- Sürdürülebilir Tüketim ve Üretim ile Hedef 17- Hedefler için Ortaklıklar için, sektörler özelinde gösterge temelli politikaların oluşturulmasına katkı sağlanacağını düşünüyorum. Hedeflere ulaşılması için işbirliklerinin geliştirilmesi, gerekli finansman kaynaklarının bulunması ve çeşitlendirilmesi, inovatif çözümlerin üretilmesi gerekli. Burada toplumun tüm taraflarının birlikte çaba göstermeleri son derece önemli... ○

Sömürüye ve Fosil Yakıtlara Değil, Saygın İşlere ve Temiz Enerjiye Dayalı Bir Dünya! Yeşil Yeni Düzen

Dünya Meteoroloji Örgütü, iklim değişikliği nedeniyle aşırı hava koşullarının sebep olduğu doğal afetlerin 2018'de 62 milyon kişiyi etkilediğini açıkladı. Ancak son dönemde hızı artanlar sadece yağışlar, sıcaklık ya da rüzgar değildi. 2015'te ilan edilen BM Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri, aynı yıl imzalanan Paris Anlaşması, Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli'nin geçen yıl yayımladığı 1,5 Derece Özel Raporu, İsveçli Greta Thunberg'in liderliğinde başlatılan okul boykotları ve ABD'de Kongre Üyesi Alexandria Ocasio-Cortez'in önderliğinde gündeme gelen Yeşil Yeni Düzen ile iklim eylemi de hızını artırdı. Eski düzenin yöntemlerinin işlemediğini iyiden iyiye hissettiğimiz bugünlerde, hem eşitsizlik hem de iklim değişikliğinin yarattığı krizlerle başa çıkmak için ekonomide büyük ve cesur bir dönüşüme işaret eden Yeşil Yeni Düzen, neden yeni yol haritamız olmasın?

“**Kalbinizin** kırılmasını istiyorsanız, buraya gelin yeter. Burası kum fırtınasının ülkesi, gördüğüm en kederli yer.” Pulitzer ödüllü Amerikalı gazeteci ve savaş muhabiri Ernie Pyle, Oklahoma sınırının kuzeyinde, Kansas’ta gördükleri karşısında bunları söylediğinde, 1936’nın Haziran ayıydı. 1929’da başlayan Büyük Buhran ABD ekonomisini altüst ederken, 1930’larda ülkenin iç kesimleri kuraklıkla boğuşuyor, kum fırtınaları olanca şiddetiyle Teksas’tan Nebraska’ya doğru esiyordu. Hayvancılıkla uğraşanların hayvanları, tarım yapanların tarlaları kumlar altında kalmıştı. Fırtınalar 10 yıl, ekonomik etkileri ise çok daha uzun süre devam etti. 1939’da düzenli yağışlar geri döndüğünde bölgenin nüfusu azalmış, tarım topraklarının toparlanması ise on yıllar almıştı. 1933’te başkanlık koltuğuna oturan **Franklin D. Roosevelt** “Yeni Düzen” (New Deal) adını verdiği reform paketini işte böyle bir dönemde hayata geçirdi. Hem ekonomiyi hem de kum fırtınalarının yarattığı olumsuz durumu iyileştirmek için ekonomik, sosyal ve siyasal önlemleri içeren bu “düzen”, istihdam yaratmaya ve kamu yatırımlarının artırılmasına odaklanmıştı. Roosevelt, yoksul ve evlerinden ayrılmak zorunda kalmış çiftçiler için de tedbirler aldı. Neticede milyonlarca iş imkanı yaratıldı, 3 milyar ağaç dikildi, barmaklar inşa edildi...

Fırtınaların devam ettiği 10 yılda yaklaşık 2,5 milyon insan bölgeden batı kıyılarına gitmek için evlerini bıraktı. ABD tarihinin en büyüğü olarak nitelenen ve Steinbeck’in *Gazap Üzümleri* romanında tüm çıplaklığıyla betimlenen bu göç dalgası, Kaliforniya sahillerine ulaşıp, eyaletin nüfusunu yaklaşık 250 bin artırmıştı...

80 yıl kadar sonra, 2008’de başlayan küresel ekonomik kriz etkilerinin halen devam ettiği 2018 yılında, Kaliforniya sakinleri bu kez, onlarca insanın hayatına mal olan yangınlardan kaçmaya, ülkenin doğu kıyıları da kasırgalara göğüs germeye çalışıyordu...

Bu süreçte felaketler yaşayan sadece ABD de değildi. Dünya Meteoroloji Örgütü, iklim değişikliği nedeniyle aşırı hava koşullarının sebep olduğu doğal afetlerin 2018’de 62 milyon kişiyi etkilediğini açıkladı. İklim değişikliği ile bağlantılı sel, kuraklık, sıcak hava dalgası gibi aşırı hava olayları, 1980 ve 2017 yılları arasında Avrupa genelinde yaklaşık 453 milyar euroluk ekonomik kayba neden olmuştu.

Ancak son dönemde hızı artanlar sadece yağışlar, sıcaklık ya da rüzgar değildi. 2015’te ilan edilen BM Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri, aynı yıl imzalanan Paris Anlaşması, Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli’nin (IPCC) geçen yıl yayınladığı 1,5 Derece Özel Raporu, İsveçli Greta Thunberg’in li-

derliğinde başlatılan okul boykotları ve ABD’de Kongre Üyesi Alexandria Ocasio-Cortez’in önderliğinde gündeme gelen Yeşil Yeni Düzen (YYD) ile iklim eylemi de hızını artırdı...

Obama’nın Temiz Enerji Planı’ndan Yeni Yeşil Düzene

Kongre Üyesi Alexandria Ocasio-Cortez ve Senatör Ed Markey, destekleriyle birlikte 7 Şubat’ta YYD metnini açıkladı. İklim inkârcılığıyla bilinen ABD Başkanı Donald Trump üç gün sonra attığı tweet ile YYD’yi her zamanki üslubuyla eleştirdi: “Demokratların Yeşil Yeni Düzenleri ile ilerlemelerinin çok önemli olduğunu düşünüyorum. Sözde ‘Karbon Ayakizi’ için bütün uçakları, arabaları, inekleri, petrolü, gazı ve orduyu kahçı olarak saf dışı bırakması harika olurdu. Başka hiçbir ülke ayımsını yapmayacak olsa bile. Dahice!”

Ashında ABD, iklim değişikliği ile mücadelede benzeri bir girişime Başkan **Barack Obama** döneminde de tamikh etmişti. ABD Çevre Koruma Ajansı (EPA) tarafından hazırlanan ve Başkan Obama tarafından 2015’te açıklanan Temiz Enerji Planı’nın öncelikli amacı ülkenin iklim değişikliğine yaptığı “aşırı” katkıyı azaltmaktı. 2030 yılı için planda öngörülen karbon salımındaki 2005 seviyesine göre %32’lik düşüş, 870 milyon ton daha az kirlilik anlamına geliyordu. Plan yenilenebilir enerji üretimini 2030 itibarıyla %30 artırmayı öngörüyordu. Bu plana tepkiler de tıpkı bugün olduğu gibi gecikmemişti. ABD Senatosu’nun Çoğunluk Lideri, Cumhuriyetçi **Mitch McConnell**, planın hedeflerini “gerçekçi olmadığı ve büyümeye engel olacağı” gerekçesiyle eleştirerek 50 eyaleti bu planı reddetmeye çağırıyordu. 2016’daki seçimlerin Cumhuriyetçi başkan adaylarından da açıklamalar birbiri ardına gelmişti: Florida Senatörü **Marco Rubio** planın milyonlarca Amerikalının elektrik faturalarına yük getireceğini, felakete yol açacağını söylerken Florida Valisi **Jeb Bush**’a göre de plan bir “sorum-

suzluk” örneğiydi. Teksas senatörü **Ted Cruz** işi daha da ileri götürdü ve iklim değişikliğinin bilim insanları ve siyasetçilerin bir uydurması olduğunu savundu. **Cruz**, “40 yıl önce bilim insanları küresel bir buzul çağının yaklaştığını söylüyordu ama olmadı. Şimdi de sıcaklık değerlerinin yükseldiğini söylüyorlar. Bu da doğru değil” diyordu... Ocasio-Cortez’in hem coşkuyla hem de tepkiyle karşılanan teklifi ise, Amerikan nüfusunun büyük bölümünün yaşam süresinin azalması, kirliliğe maruz kalması; sağlıklı gıdaya erişim, sağlık hizmetleri, konut, ulaşım ve eğitim, ücretlerdeki durgunluk, gelir eşitsizliği, ırka dayalı varlık uçurumu gibi sorunlardan yola çıkıyor. Nihai amacı sürdürülebilir kalkınma olan YYD, aynı anda hem eşitsizlikle hem de iklim değişikliğiyle savaşmayı öneriyor ve böylesi bir dönüşümün devasa bir değişim gerektirdiğini ifade ediyor. Fosil yakıtlara bağımlılığını ve dünyanın sonu olan varlıklarının umarsızca tüketimini sona erdirmek için mevcut sistemin ekolojik ve ekonomik dönüşümünü talep ediyor. Ayrıca dezavantajlı toplulukların da planlama sürecinde yer almalarını öngörüyor. Cumhuriyetçiler, önerilen bu düzene “sosyal manifesto” diyor, çevre grupları memnuniyetle karşılıyor, bazıları da yetersiz buluyor...

İklim Değişikliği ve Toplumsal Sorunlar

Peki YYD, iklim değişikliğiyle mücadele konusunda hangi unsurları içeriyor? Öncelikle 10 yıl içinde %100 yenilenebilir enerjiye geçişten bahseden teklifteki hedefler, şu konularda 10 yıllık bir mobilizasyonu gerektiriyor: İklim değişikliğiyle bağlantılı afetlere karşı dayanıklılık oluşturmak; altyapıları güçlendirmek; enerji talebini temiz, yenilenebilir ve sıfır emisyonlu enerji kaynakları ile karşılamak; emisyonları durdurmak için çiftçilerle birlikte çalışmak; ulaşım sektörünü elektrikli araçlar, toplu taşıma ve hızlı trenle yeniden düzenlemek; ormanları yani yutak alanlarını artırarak atmosferdeki seragazi yoğunluğunu kontrol altına almak.

Ocasio-Cortez’in hem coşkuyla hem de tepkiyle karşılanan teklifi, Amerikan nüfusunun büyük bölümünün yaşam süresinin azalması, kirliliğe maruz kalması; sağlıklı gıdaya erişim, sağlık hizmetleri, konut, ulaşım ve eğitim, ücretlerdeki durgunluk, gelir eşitsizliği, ırka dayalı varlık uçurumu gibi sorunlardan yola çıkıyor.

ferdeki seragazi yoğunluğunu kontrol altına almak.

Toplumsal sorunlarla mücadelede ise şu hedefler dikkat çekiyor: Adil ücretli işler, hastalık izni, ücretli izinler ve emeklilik güvencesi; yüksek kaliteli sağlık hizmeti; ücretsiz yüksek öğrenim; bütçeye uygun, güvenli konutlara erişim; işgücü ve işyeri için yüksek düzeyde sağlık ve güvenlik; ayrımcılığın giderilmesi, ücret ve saat standartları; tehlikeli atık alanlarının temizlenmesi; temiz su, hava, sağlık, gıda ve doğaya erişim.

Çevre alanında faaliyet gösteren ABD merkezli bir STK olan **Sierra Club**, YYD’nin “ne olduğunu” ayrıntılı bir şekilde açıklıyor. Buna göre, YYD hem eşitsizlik hem de iklim değişikliğinin yarattığı krizlerle başa çıkmak için ekonomide büyük ve cesur bir dönüşüme işaret ediyor. Bu da, sömürü ve fosil yakıtlar üzerine inşa edilen bir ekonomiden saygın işler ve temiz enerji temelli bir ekonomiye geçiş için devasa kamu kaynaklarının harekete geçirilmesi anlamına geliyor: “Statüko ekonomisi milyonlar arkada bırakır. Kurumsal kirleticiler ve milyarlarların ceplerini doldururken, emekçi sınıfın ailelerini, beyaz olmayan toplulukları,

artmayan ücretler ve zehirli kirlilik ile karşı karşıya bırakır. İklim krizi bu sistematik adaletsizlikleri derinleştiriyor, zaten zor durumda olan topluluklar, fırtınalar, kuraklıklar ve sellerle daha da zor duruma düşüyor. Kemikleşmiş eşitsizlik, iklim değişikliğinin etkilerine ön saflarda maruz kalan toplulukları uyum sağlamak ve çözüm bulmak için gerekli kaynaklardan mahrum bırakarak krizi daha da alevlendiriyor. İklim değişikliği ve eşitsizlik, birbirlerinden ayrılmayacak şekilde bağlılar. Birini ele almadan diğeriyle başa çıkabilmemiz mümkün değil. YYD bunu sağlayabilir. Adaletin ve bilimin gerektirdiği hızla iklim krizi ile başa çıkabilmek için alt yapımızı iyileştirebilir, enerji sistemimizi yeniden oluşturabilir, binalarımızı güçlendirebilir ve ekosistemlerimizi restore edebilir. Bunu yaparak da, kirliliği durdururken ailelerin geçimini sağlayabilecek milyonlarca iş yaratabilir, temiz hava ve suya erişimi artırabilir, ücretleri yükseltebilir ve iklime karşı direnç oluşturabilir. Eşitsizlikle mücadelede, bu faydalar öncelikle fosil yakıt ekonomisinin yükünü taşıyan çalışan sınıfların ailelerine, beyaz olmayan topluluklara gitmeli.”

“İklim hareketi, hedeflerini belirlemede gayet iyiydi. Bilimsel raporlara dayanarak iklim eyleminin neden gerekli olduğunu da ortaya koydu. Ancak hareket, ‘nasıl’ konusunda çok iyi olamadı. Bunun nedeni belki de ‘ne’ ve ‘neden’ sorularının yanıtlarının bilimsel, ‘nasıl’ sorusunun ise politikayla ilgili olmasıydı...”

Yeni Yeşil Düzen Neyi Hedefliyor?

- **Ailelerin Geçimlerini Devam Ettirecek Milyonlarca İş:** Kurşun boruları değiştirmek, binaları izole etmek, rüzgar türbinleri üretmek gibi faaliyetlerin milyonlarca çalışana iş fırsatı yarattığı yeni bir ekonomik dönüşüme öncülük etmek. Yarattılan bu işler aile geçimini sağlayacak ücretler ve faydalar, güvenli çalışma koşulları, eğitim ve ilerleme fırsatlarıyla adil olacak.

- **İklimin Sağlığı:** Temiz enerji ekonomisine geçişte, yenilenebilir enerjinin dağıtımı için akıllı şebekelere yatırım yaparak, enerji verimli üretimi teşvik ederek ve toplu taşımada düşük emisyonlu araçları yaygınlaştırarak, kirliliği ciddi oranda düşürmek.

- **Temiz Hava ve Su:** Tehlikeli atık alanlarını temizleyerek, zehirli hava miktarını ve petrol, gaz ve kömürün sebep olduğu su kirliliğini azaltarak, bugün en fazla zehre maruz kalan beyaz olmayan topluluklar ve düşük gelirli aileler için fayda yaratmak.

- **Düşük Maliyetler:** Enerji verimli evler aracılığıyla çalışan sınıfın ailelerinin enerji faturalarını azaltmak, rüzgar ve güneş enerjisine erişebilmeleri ve toplu taşıma için daha sağlam seçenekler sunmak.

- **Dirençli Topluluklar:** Toplulukların artan iklim riskleri karşısında güvenliklerini ve büyümelerini sağlamak için daha fazla kaynağa ihtiyaçları olduğundan yola çıkarak; sellere direnç gösterebilmeleri için köprülere, kasırgalardan korunmak için sulak alanları iyileştirmelerine ve deniz seviyelerinin yükselmesinden etkilenmemek için kıyıları korumalarına destek olmak.

- **İrksal ve Ekonomik Eşitsizliklerin Azaltılması:** Bahsedilen faydalardan çalışan sınıfın ailelerinin ve beyaz olmayan toplulukların yararlanmasını sağlamak. Sistematik ırkçılık ve ekonomik sömürüye karşı yeni iş fırsatları, maliyet tasarrufları, temizleme projeleri, direnç inisiyatifleri oluşturmak.

“Astım Hastalığına Maruz Kalan Çocukların Ailelerine Elitist Demek”

YYD’yi gerçekleşmesi imkansız olarak değerlendirenler de var, gayet mümkün olduğunu söyleyenler de. Ocasio-Cortez oldukça güçlü biçimde teklifi savunmaya devam ediyor. 26 Mart’ta yapılan oylamada, çoğunluğunu Cumhuriyetçilerin oluşturduğu Senato’da YYD’nin 57-0 oyla reddedilmesinin ardından yaptığı konuşma da oldukça çarpıcıydı: “Bu elitist bir mesele değil, bu bir yaşam kalitesi meselesi. İnsanlara temiz hava ve temiz su konusundaki kaygılarının elitist olduğunu mu söylemek istiyoruz? Bunu Güney Bronx’ta, ülkede en yüksek oranda görülen astım hastalığına maruz kalan çocuklara söyleyin. Flint’te, çocuklarımızın kanlarındaki kurşun düzeyi yükselen ailelere söyleyin... Onlara ‘elitistsiniz’ deyin... İnsanlar ölüyor! Öliyorlar! Bu ciddi bir mesele! Partizan olmamalı... Bilim partizan olmamalı...”

YYD’nin mimarlarından, Sunrise Movement’ın kurucusu Varshini Prakash, Beyaz Saray ve Senato’da Cumhuriyetçilerin çoğunlukta olması nedeniyle tasarımı yasallaşmasının mümkün olmadığı yönündeki eleştirilere, “Gücü ele aldıktan sonra bir şeyleri organize etmeye başlarsanız, çok geç kalmış olursunuz” diye yanıt veriyor.

YYD sadece davranış değişikliği değil, büyük yapısal değişimler gerektiriyor ve finans, ekonomi ve ekosistemin birbirine sıkıca bağlı olduğu gerçeğinden yola çıkıyor. YYD’nin geliştirilmesine katkı sağlayan New Consensus adlı düşünce kuruluşunun kurucusu **Demon Drummer**, “İklim değişikliğini, diğer konuları hesaba katmadan ele alamazsınız. Ekonominin tamamı fosil yakıtlar etrafında inşa edilmiş duruma. Aynı ekonomi şiddetli bir yoksulluk ve ücretlerde durgunluk da yaratıyor” diyor. Drummer YYD’yi, “Geliştirmek için savaş verdiğimiz ekonomi ve politikanın en somut ifadesi” olarak niteliyor ve “Şayet ABD bu noktaya ulaş-

mak istiyorsa kamu sektörü ve özel sektör birlikte çalışmalı” diye ekliyor.

“Benzersiz Bir Fırsat”

Ocasio-Cortez’e yönelik eleştiriler, tahmin edileceği gibi daha çok maliyetler konusunda yoğunlaşıyor. American Action Forum, YYD’nin 93 trilyon dolara mal olacağını söylüyor. Trump rakamı 100 trilyon dolara yuvarlıyor. Planda bu finansmanın nasıl sağlanacağı konusunda bir açıklık olmaması, eleştirileri güçlendiriyor. Öte yandan böylesi bir düzen, sadece belli sektörlerde değil, ekonominin tamamında bir dönüşüm gerektiriyor. Institute for Innovation and Public Purpose’ın kurucusu, University College London’dan iktisatçı Mariana Mazzucato, YYD’nin ekonominin tamamını kapsamaması durumunda daha etkin olacağını söylüyor ve Ocasio-Cortez ile Demokrat Parti’nin de aynı düşüncede olduğunu belirtiyor: “YYD’nin iki açısı var. Biri Roosevelt’in yeni projeler ve altyapıyı hayata geçirmesi gibi yönelimi belirlemek. Burada, sektörel yaklaşımlardan ekonominin tamamına yönelmek önemli. Diğer önemli kısım da ‘düzen’de; yani hükümet, iş dünyası ve vatandaşlar arasında yeni bir sosyal sözleşmede yatıyor... Bu sadece yenilenebilir enerjiyle değil,

ekonominin tamamını ‘yeşillendirmek’ ile ilgili. YYD yatırım için yeni fırsatlar yaratmalı ki büyüme ve sürdürülebilirlik bir arada gidebilsin... Ana akım ekonomik çerçeve, politika yapımını sadece piyasa başarısızlıklarını gidermek olarak görüyor. Bir şeylerin yanlış gitmesini bekliyor ve sonra da onu bandajlıyoruz. Ama yeşil dönüşüm daha azimli olmayı, özel sektörün yanında, birlikte piyasa yaratmayı ve paylaşmayı gerektiriyor.”

Fosil yakıtlardan enerji verimliliği ve yenilenebilir enerjiye geçiş konusunda piyasa temelli harcamalar konusunda çalışan ABD merkezli STK Rocky Mountain Institute, 2011’de “Reinventing Fire” isimli bir enerji çalışması yayımlamıştı. Bu çalışma, iş dünyasının güdümündeki bir dönüşümün enerji

---

Nihai amacı sürdürülebilir kalkınma olan YYD, aynı anda hem eşitsizlikle hem de iklim değişikliğiyle savaşmayı öneriyor ve böylesi bir dönüşümün devasa bir değişim gerektirdiğini ifade ediyor.

verimliliğini tüçe, yenilenebilir enerji kullanımını beşe katlayabileceğini ve Amerikan ekonomisinin petrol, kömür, nükleer enerji olmadan, doğalgaz kullanımının da tüçe bir oranda azaltılmasıyla 2010’a göre 2050’de 2,6 kat büyüyebileceğini ortaya koymuştu. Rapor, bunun yolu olarak, emisyonları kârlı biçimde azaltmayı bildiğimiz sektörlerde (enerji, ulaşım, binalar) piyasayı serbest bırakmak, yeterince cevap alamadığımız alanlarda (ağır sanayi, tarım) çözümler için piyasalar yaratmak ve piyasa başarısızlıklarını gidermekten geçtiğini söylüyordu.

Enstitünün kurucularından, hibrid araçların da mimarı olan Amory B. Lovins ve yöneticisi Rushad R. Nana-vatty, böyle bir geçişi şöyle detaylandırıyorlar: “Öncelikle, elektrik sisteminde rekabet ve esnekliği sağlamak gerekli. Piyasa verileri, yenilenebilir enerjili bir geleceğin mevcut sistemden daha az maliyetli olacağını gösteriyor. Müşterilerine para kazandırmak için Indiana, Michigan, Minnesota, Colorado ve Utah’taki tesisler kömür ve nükleer santralleri kullanımdan kaldırarak yerine rüzgar ve güneşi koyuyorlar. Kaliforniya ve New York’ta temiz enerji, doğalgazın yerini almaya başladı. Yenilenebilir enerji şebekesinden 24 saat elektrik sağlanması konusundaki endişelerin de yersiz olduğu görüldü. Enerji Bakanlığı ‘Bugün ticari olarak erişilebilir’ yenilenebilirlerin, daha esnek bir elektrik şebekesiyle birlikte 2050’de elektrik ihtiyacının %80’in karşılayabileceğini söylüyor. Iowa’nın elektriğinin %35’i halihazırda rüzgardan sağlanıyor. Bu, arazilerine rüzgar türbinleri konan çiftçiler için ikinci bir gelir oldu. Aynı zamanda Iowalılar tüm ülkede en düşük enerji fiyatlarından faydalanıyor. Yenilenebilirlerin entegre edilebileceği esnek bir şebeke 476 milyar dolarlık bir maliyet gerektiriyor, karşılığında ise 2 trilyon dolar getiriyor.

İkinci olarak, en büyük piyasa başarısızlığını; vergi ya da emisyon üst sınırı ve ticareti üzerinden karbonun fiyatlandırılması ile düzeltmek gerekli. 27

Nobel ödüllü sahibi de dahil 3.500 iktisatçı tarafından imzalanan bir bildiri, bunun 'Karbon emisyonlarını gereken kapsam ve hızda azaltabilecek en etkili yöntem' olabileceğini söylüyor.

YYD'yi eleştirenler hesap defterinin sadece bir tarafına bakıyor. Örneğin ABD'deki binaların iyileştirilmesinin 400 milyar dolara mal olacağı tahmin edilirken, bunu yapmanın, 1,4 trilyon net değer yaratacağından bahsedilmiyor. Bu değer en çok ihtiyaç sahibi olan, çalışan Amerikalılar için çok anlam ifade edecek. Ulusal olarak, düşük gelirli ailelerin ortalama enerji yükü, ülkenin geri kalanına göre üç kat daha fazla. Düşük gelirli aileler ısınma için daha pahalı yakıtlara, daha eski ve verimsiz ısıtıcılara, araçlara ve evlere sahipler. Fosil yakıtın üretildiği yerlere daha yakın yaşadıkları için hasta olma riskleri de daha fazla. Sonuç olarak daha düşük maliyetli yenilenebilir enerjiden, fosil yakıtların devre dışı bırakılmasından ve iyileştirilmiş binalarda yaşamaktan daha fazla fayda görecektir.

Enerji verimliliği ve yenilenebilirler kamuoyu desteğini de fazlasıyla alıyor, çünkü rekabet avantajı, istihdam, ulusal güvenlik, sağlık ve çevre, eşitlik ve inovasyon çok büyük faydalar sunuyor. Şimdiye kadar ABD'nin enerji dönüşümü politikacılar değil, girişimciler ve özel sektör tarafından yürütüldü. Şimdi artık var olan krize karşılık gelen bir yasa çabası var. Öntümüzdeki benzersiz bir fırsat. Piyasamın gücünü akıllı, ideolojiler üstü bir politikayla yükseltmek bizi durdurulamaz yapacaktır."

"Sınır Aşın" Bir Düzen

Bahsedilen tablo, aşlında Türkiye de dahil pek çok ülkenin mevcut durumunu ve olası bir dönüşümün ne gibi fırsatlar yaratabileceğini ortaya koyuyor. Zaten konunun uzmanları da iklim değişikliği ve eşitsizliklerle mücadelenin tek bir ülkenin çabasıyla gerçekleşemeyeceğini, küresel bir çabanın kaçınılmaz olduğunu vurguluyor. Özellikle 2008'de başlayan Küresel Kriz ile birlikte çok taraflılığın

Yeşil Yeni Düzen sadece davranış değişikliği değil, büyük yapısal değişimler gerektiriyor ve finans, ekonomi ve ekosistemin birbirine sıkıca bağlı olduğu gerçeğinden yola çıkıyor.

yeniden canlandırılması konusunda bir hareketlilik başlamış, çevresel sorunların artmasıyla bu hareketlilik de hızlanmıştı. Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı (UNCTAD) Küreselleşme ve Kalkınma Stratejileri Bölümü Direktörü **Richard Kozul-Wright** ve Boston Üniversitesi'nden Küresel Kalkınma Politikası Profesörü **Kevin P. Gallagher**, "Toward a Global Green New Deal" (Küresel bir Yeşil Yeni Düzene Doğru) başlıklı yazılarında, ABD'de ilericiler tarafından sunulan YYD'nin, izolasyon ile başarıya ulaşamayacağını altını çiziyorlar: "İklim değişikliği ve eşitsizlikle aynı anda mücadele edebilmek için bütün ülkelerin uluslararası işbirliğini oluşturacak yeni kurallarda mutabık kalmaları gerekli". İhtiyacımız olanı ise şöyle tarif ediyorlar: "Hiper küreselleşme çağında kural koymamın temelini oluşturanların yerine yeni ilkeler geliştirmeliyiz. İleri bakınca, küresel kurallar sosyal ve ekonomik istikrar, paylaşılan refah ve çevresel sürdürülebilirlik hedeflerini kapsayacak şekilde yeniden düzenlenmeli. Kural yapan kurumlar da en güçlüünün hakimiyetine girmekten

korunmak zorunda. Ayrıca uluslararası toplum, kolektif eylem için ortak ama farklılaştırılmış sorumluluklar üzerinde karar vermeli ki farklı alanlardaki müşterekleri korumayı güvenceye alsın. Aynı zamanda ülkeler küresel kurallar ve normlar çerçevesi içinde ulusal kalkınma stratejilerini izleyecek alana da sahip olmalı."

YYD konusunda görüşlerine başvurduğumuz 350.org'un kurucusu **Bill McKibben** ise tam olarak bir "iklim anı" yaşadığımızı söylüyor: "Bazılarımızın bir süredir çok iyi bildiği şeyi artık birçok insan anlamaya başladı. İnsanlık tarihindeki en büyük krize giriyoruz. Dolayısıyla iklim hareketi daha da büyüyecek ve fosil yakıt endüstrisi iş modelini canlı tutmaya her zamankinden daha fazla uğraşacak." Böylesi bir düzenin uluslararası çapta yaygınlaşması gerekliliği konusunda da McKibben, "Buna boşuna küresel ısınma demiyorlar. Umarım mümkün olduğunca fazla ülke aynı noktada buluşacak. Bunun için 15-20 kadar ülkede kararlı değişimlerin gerçekleşmesi gerekiyor ve bu ülkelere Türkiye de dahil... Bu bir başlangıç. Sunrise

Movement'tan genç insanlar şimdiye kadar çok kritik bir rol oynadılar. Varsini Prakash en güçlü mesajları veriyor!" diyor.

İklimi, IPCC Yorgunluğundan Çıkarmak

Şu bir gerçek ki, YYD bugün sadece ABD'de değil, Avrupa'da da en çok konuşulan konulardan biri. Washington Üniversitesi'nden Nives Dolsak ve Assem Prakash, *Forbes*'da yayımlanan yazılarında, YYD'nin imkansız gerçekleştirdiğini söylüyorlar: "İklimle ilgili tartışmaları IPCC yorgunluğundan" çıkarıp ABD ulusal politikasının merkezine yerleştirdi." Peki bu nasıl başarılı? Yazarlara göre, şöyle: "Bilim insanları, çevre ve vatandaş gruplarından bir ağm oluşturduğu iklim hareketi, hükümet ve politika yapıcılar için lobi faaliyetleri, şirketleri ikna etme, doğrudan insanlarla konuşma gibi savunuculuk gruplarının yaptığı her şeyi yapıyor." Peki eksik olan neydi? "Politikamız değişmesini istiyorsanız faaliyetlerimizle bağlantılı bir mantığa, bir 'değişim teorisine' ihtiyaç var. Bu nedenle savunucuların 'neyin' değişmesi gerektiği (hedefler) ve bu değişimin 'neden' gerçekleşmesi gerektiğine (gerekçeler) dair net bir anlatısı olması şart. Ama en önemlisi bu değişimin 'nasıl' olacağına dair açık bir siyasi stratejiye sahip olmalı. İklim hareketi, hedeflerini belirlemede gayet iyiydi. Bilimsel raporlara dayanarak iklim eyleminin neden gerekli olduğunu da ortaya koydu. Ancak hareket, 'nasıl' konusunda çok iyi olamadı. Bunun nedeni belki de 'ne' ve 'neden' sorularının yanıtlarının bilimsel, 'nasıl' sorusunun ise politikayla ilgili olmasıydı... İklim hareketinin yaptığı hata, insanları ikna etmek için bilime çok fazla vurgu yapıp seçmenlerin neden bilimsel tavsiyeleri dikkate almayabileceklerini anlamamasıydı... 'Sokak' düzeyinde iklim tartışmaları 2,0°C'ye karşı 1,5°C senaryolarının ardındaki bilimi değil, maliyetler ve adaleti ön plana çıkarmalı, işte YYD insanların gündelik ihtiyaç-

İklim Değişikliği Yeni Bir Ekolojik Sosyal Sözleşme Gerekliyor

Clima Europa adlı bağımsız sivil inisiyatif, Avrupa Yeşil Yeni Düzeni için bir manifesto yayımladı. 10 ilke ve eylemin de belirlendiği manifestoda Avrupa Birliği'nden (AB) Avrupa Yeşil Yeni Düzeni'ni geliştirmesi ve uygulanması konusunda taahhüt vermesi istendi. Böyle bir düzenin iklim değişikliği sorununu toplumunkilerden ayırmayan sosyal ve sürdürülebilir bir Avrupa demokrasisi vizyonunu kapsadığı belirtilen manifestoda şu ifadelere yer verildi: "Bu düzen, adil ve bilim temelli, hem Avrupa sınırlarının içinde hem de dışında ekolojik bir dönüşüm gerçekleştirmeyi amaçlıyor. İklim değişikliği vatandaşlar, işletmeler ve kurumlar arasında yeni bir ekolojik sosyal sözleşme gerektiriyor. Avrupa sistemi; çevresel, ekonomik ve sosyal zorlukları birlikte ele almalı ve eşitsizlikleri azaltmak ve vatandaşları dönüşümün olumsuz etkisinden korumak

için sürdürülebilir ve refah üreten çözümler sunmalı." Manifesto çerçevesinde, Avrupa'nın geleceği için belirlenen ve alt başlıklara sahip 10 adet ilke ve eylem ise şu şekilde sıralandı:

- 1- Güvenli ve sürdürülebilir geleceğe yatırım
- 2- Adil ve ekolojik bir finans sistemi
- 3- Döngüsel ekonomiye teşvik
- 4- Fosil yakıtları toprağın altında tutmak
- 5- Esnek ve adil bir geçiş için iklim etkilerine karşı korunmak
- 6- Herkes için güvenli ve sürdürülebilir bir ulaşımı sağlama almak
- 7- Herkes için temiz hava hakkı
- 8- Tarım ve gıdayı etrafıca düşüncem
- 9- Denizleri ve okyanusları plastikten arındırmak
- 10- Paris Anlaşması'nın uygulanmasını uluslararası ilişkilerin kalbine yerleştiren yeni bir dış politika

larına odaklanıyor, umutsuzluk yerine umut mesajları iletiyor." Nitekim Yale İklim Değişikliği İletişimi programının yürüttüğü bir ankete göre, seçmenlerin %81'i YYD'nin tarif ettiklerini destekliyor. Kanada'da yapılan bir anket de, katılımcıların %61'inin YYD gibi bir öneriyi destek vereceklerini ortaya koyuyor. YYD'yi anlatmak için Nisan ayında yayımlanan, Naomi Klein'in hikayesini yazdığı, Molly Crabapple'in resimlediği ve Ocasio-Cortez'in seslendirdiği yedi dakikalık "A Message From The Future With Alexandria Ocasio-Cortez" (Alexandria Ocasio-Cortez ile Gelecekte Bir Mesaj) isimli video da, verilmek istenen mesajı oldukça net biçimde ortaya koyuyor. Klein, konuyla ilgili makalesinde şunları söylüyor: "Hepimiz, gezegeni istikrarsızlaştıran ve varlığı en üstte toplayan bu kötü sisteme bir alternatif olmadığına dair mesaj bombardımanı

altında yetiştik. Çoğu iktisatçıdan temelde bencil olduğumuzu, haz peşinde koştuğumuzu duyduk, tarihçilerden sosyal değişimlerin hep tek bir kişinin işi olduğunu öğrendik. Bilimkurgu da çok yardımcı olmadı. Çok satan romanlardan, büyük bütçeli Hollywood filmlerinde resmedilen her gelecek vizyonunda bir şekilde ekolojik ve sosyal kıyamet oldu hep. Ve hep birlikte bir geleceğin var olacağına, bu geleceğin bugünden bir şekilde daha iyi olabileceğine inanmayı bıraktık." Evet, YYD her ne kadar günümüzün "acı" gerçeklerinden yola çıksa da yapılabilecekler konusunda umut vaat ediyor. Belli ki "eski düzen"ın yöntemleri işe yaramıyor. Bu durumda hem eşitsizlik hem de iklim değişikliğinin yarattığı krizlerle başa çıkmak için büyük ve cesur bir dönüşüme işaret eden YYD, neden yol haritamız olmasın? Unutmayalım, her cuma iklim için okullarını asan çocukların gözleri üzerimizde! ○

“Yeşil Yeni Düzen, Kapsamı ve Gerçekçiliği ile En İyi Plan Gibi Duruyor”

İTÜ İşletme Mühendisliği Bölümü’nden Doç. Dr. Ahmet Atıl Aşıcı, 2008 Krizi’nin salt ekonomik değil, sosyal ve ekolojik boyutları olan küresel bir kriz olduğunu ve halen bu krizden çıkamadığını söyleyerek, bir çözüm olarak ekonomik, sosyal ve ekolojik bakış açısına sahip Yeşil Yeni Düzen’in popüler hale gelmesinin şaşırtıcı olmadığını belirtiyor.

 Nevra YARAÇ

ABD’de Alexandria Ocasio-Cortez’in önderliğinde gündeme gelen “Yeşil Yeni Düzen” sadece iklim değişikliğiyle mücadeleyi öngörmüyor, ekonomik, sosyal ve çevresel bir düzen de tasavvur ediyor. Böylesi bir düzenin sadece ABD’de değil tüm dünyada benimsenmesi gerekliliğini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Dünya ekonomik sisteminin krize girdiği dönemlerde bu tartışmalar ortaya çıkması kaçınılmaz. Bunun en yakın örneği 1929 Büyük Buhran sonrası dönem. 1930’ların başlarında ABD’de Yeni Düzen (New Deal) programlarıyla başlayan süreç 1944 yılında Bretton Woods kasabasında küresel sistemin modeli haline geldi ve 1980’lerde tıkanana kadar devam etti. 1980 sonrası dönemde çözüm olarak sunulan “Sınırsız küreselleşme”, “Büyü de nasıl olursa olsun” mantığı ise 2008 Küresel Krizi’nde yerle bir oldu. Dünya daha adaletsiz, daha mutsuz, daha kirli bir yer haline geldi. 2008 Küresel Krizi de bunun tesciliydi aslında. Şunu akılda tutmak gerekiyor: 1929 Buhranı salt bir ekonomik kriz değildi, sosyal bo-

yutları vardı. Üstesinden gelmek, ancak mevcut yapıyı reforme etmekten geçiyordu. Öyle de oldu. ABD gibi kapitalist (yani her koyunun kendi bacağından asıldığı) refleksin çok yaygın kabul gördüğü bir toplumda, asgari ücret, kamunun çiftliklere elektrik götürme, yollar, barajlar yapma yükümlülüğü, yani sosyal devlet üzerinde uzlaşa sağlanabili. Başarı da oldu, öyle ki 2. Dünya Savaşı sonrası dönemde küresel sistemin elitleri de bunu kabul etmek durumunda kaldılar.

2008 Krizi de salt ekonomik değil, sosyal ve ekolojik boyutları olan küresel bir krizdir. Ve halen bu krizden çıkılmamıştır. İlk varta atlatılmış gibi dursa da, çelişkiler ağırlaşarak devam ederken aklı başında kimse mevcut anlayışla bu krizden temelli bir çıkışın mümkün olduğuna inanamaz. Bu noktadan bakınca, ekonomik, sosyal ve ekolojik bakış açısına sahip Yeşil Yeni Düzen gibi bir kavramın popüler hale gelmesi şaşırtıcı değil. İnsanlık sorum çıkarmakta mahir olduğu kadar çözüm bulmakta da oldukça yaratıcı. Bu “iyimserliği”, ekolojik yıkıma çare olarak teknolojiyi

gösterenlerin iyimserliği ile karıştırmamak gerekiyor. Fikirler kadar onları son karar mercii olan halka iyi anlatmak da önemli. Halkların sağduyusuna güvenerek, onları bu fikirlerin gönüllü takipçisi yapabilmek için bu tutum gerekli kamınca.

Soruya tekrar dönersek, sorunun ne olduğu belli. Çözüm için ortaya atılan planlar içinde Yeşil Yeni Düzen kapsamı ve gerçekçiliği ile en iyi plan gibi duruyor. Bunun küresel bir hareket haline gelmesi için büyük ekonomik güçlerin de belli bir olgunluğa erişmesi gerek. ABD’de olmasa da 2009 yılından beri büyük Avrupa Birliği ülkelerinde Yeşil Yeni Düzen’in kimi unsurlarının (örneğin enerji alanında) yaşama başarıyla geçirilebildiğini gördük. ABD’de bir sonraki seçim sonrası bu dönüşüm gerçekleşir mi? Gerçekleşme de bir sonraki seçimde çok daha acil ele alınacağını tahmin etmek zor değil.

Bu yeni düzenin önde gelen aktörleri, liderleri de mevcut düzene göre farklılaşacak gibi görünüyor. Kimler bu düzenin yürütücüleri olabilir? Bunun

için nasıl örgütlenme biçimlerine ihtiyaç var?

Küresel ekonomik sistemin her krizinde o güne kadar esamisi okunmayan kitlelerin aktör olarak ortaya çıkmış olması normaldir. 1929 Krizi'ne kadar, savaşlarda ölüp (1. Dünya Savaşı ve öncesi) bedel ödedikleri halde, ekonomi yönetimine ya da siyasal karar alma süreçlerine dahil edilmemiş işçiler, Yeni Düzen ve Bretton Woods döneminde belli bir ağırlığa kavuştular. Orta sınıf ekonomik ve siyasal olarak güçlendi. Bu kabaca 1980'e kadar devam etti, sonra geriye dönüş başladı. 2008 Küresel Krizi orta sınıfın en yakıcı şekilde hissettiği bir krizdi. Son 20 yılda radikal bir değişim daha oldu. Bilişim sektöründeki gelişmeler, nasıl haberleştiğimizi değil siyaseti de değiştirdi, dönüştürmeye de devam ediyor.

Aktörler aynı olsa da, **aktörlerle halkın arasındaki kanallar çeşitleniyor**. Bunun olumlu bir dönüşüm olduğunu düşünüyorum. Tehlikeler de artıyor tabii. Bu teknolojiler ile insanların kararlarını manipüle etmeye çalışsan, Cambridge Analytics gibi girişimler de not edilmeli. Ancak, her şeye rağmen, bugün siyaset yapmak için belli bir merkezde ofisinizin olması gerekiyor. İnsanlar ağ üzerinden birbirlerini görmeden başı sonu, hedefi belli konular üzerinden bir araya gelip güzel sonuçlar üretebiliyor. Temsiliyet hakkı demokratikleşiyor diyebiliriz. Tabii bunlar normal demokrasilerde geçerli bir durum. Türkiye için benzer şeyleri söylemek zor. Aslında dünya çapında yükselen bu otoriter eğilimlerin de küresel krize karşı verilmiş bir cevap olduğunu umutmamakta fayda var. 1929 Krizi sonrası büyük iktisatçı **Karl Polanyi**, Bulran'a karşı geliştirilmiş üç seçenektен faşizm ve bolşevizmin toplumların sorunlarına çare olamadıklarını, sadece **sosyal devlet** projesinin toplumlara mutluluk getirebildiğini not etmişti. Bu gözlem günümüz için de geçerli. Politikacılar, kanaat önderleri akıllarını başlarına toplamaz ise, toplumlar yeni bir faşist ya da gerici bir başka dalgaya kendini

---

“Dar ya da geniş, Yeşil Yeni Düzen’in en önemli avantajlarından biri mevcut paydaşların (eski jargonla kapitalist ve emekçi sınıflar) bugünden yarına harekete geçirebilecek bir çerçeveye sahip olması. Politika yapıcılarının en önemli görevi bu yöndeki gelişimin önündeki mali ve yasal kısıtları ortadan kaldırmak olacaktır”

---

kaptırabilir. Mevcut durumda bunun bedeli çok daha büyük olacaktır. ABD ve AB gibi süper ekonomik güçlerin içinde bu fikrin yaygınlık kazanıp kısmen uygulanmaya başlamasını doğru yönde atılmış bir adım olarak görüyorum.

Özellikle ekonomik krizin, gıda krizinin etkisini giderek daha fazla hissetmeye başlayan Türkiye bu açılardan hangi noktada duruyor? Öncelikli olarak neler yapılması gerekir?

Yeşil Yeni Düzen tartışması 2009 sonrası Türkiye’de de yapıldı. Bu tartışmayı yürütenlerin eksikliği olsa da yaygınlaşması için ortam da açıkçası müsait değildi. Toplumsal sınıfların ekonomik ve siyasal anlamda mücadelesinin en yüksek olduğu bir zaman dilimine denk geldi. Ve o mücadele içinde arada kaynadı gitti. Siyasi ve ekonomik alan/payı genişletme mücadelesi giderek adaletsiz bir hal almaya başlayınca da ortaya bugün çöküntü görünümünü verecek ekonomik yapı çıktı. Türkiye ekonomisinin bugünkü kriz koşullarından çıkması için çok kapsamlı/maliyetli/teknik programlara ihtiyacı yok. Kamunun ekonomik sisteme uzun süredir giderek artan boyutta müdahale etmekten vazgeçmesiyle kriz şartları daha hafifleyecek, çıkış yolu kısıllacaktır. Bunu, toplumun ve ülkeyi yönetenlerin amaç

fonksiyonlarının aynı olduğunu varsayarak söylüyorum. Oysa önceliklerin farklı olduğunu hissettiren birçok emare var. Bu farklılık, durumun objektif olarak tespit edilip ona uygun doğru reçetelerin yazılmasını engelliyor. Böyle giderse kriz, bir gün dolar, bir gün soğan, bir gün bulunmayan ilaç gibi değişik veçheleriyle karşımıza çıkmaya devam edecek.

Böyle bir dönüşümün hem dünya hem de Türkiye için maliyeti ne olabilir?

Türkiye’ye ilişkin dönüşüm maliyetinden başlamak daha kolay, çünkü bunun maliyeti neredeyse sifıra yakın. Bugün Türkiye’de üretim yapacak miscalı kalmamış (zombilemiş) çoğu kirletici olan sektörleri sırf hayatta tutmak için aktılan paranın haddi hesabı yok. Normal bir ülkede yaşıyor olsaydık, bu kaynakların ekonomik/toplumsal/ekolojik sürdürülebilirlik hedeflerini gözeterek yeterli olabilirdi. Ama amaç fonksiyonları farklı ise bunun pek bir anlamı yok. Dünyaya gelirsek, Yeşil Yeni Düzen’in öngördüğü bir dönüşüm için gerekli kaynakların bir kısmı aynen Türkiye’de olduğu gibi kirli sektörlerden çekilip bulunabilir. Tam sayı vermek mümkün değil, zira kapsam burada önemli. AB ve ABD’nin Yeşil Yeni Düzen’den anladıklarının kapsamı açısından farklı olduğunu görüyoruz. AB’nin planı küresel olarak daha maliyetli olacaktır, çünkü çok kapsamlı. ABD ise daha çok temiz enerji dönüşümünü nasıl finanse ederim diye düşünüyor. Dar ya da geniş, Yeşil Yeni Düzen’in en önemli avantajlarından biri mevcut paydaşların (eski jargonla kapitalist ve emekçi sınıflar) bugünden yarına harekete geçirebilecek bir çerçeveye sahip olması. Politika yapıcılarının en önemli görevi bu yöndeki gelişimin önündeki mali ve yasal kısıtları ortadan kaldırmak olacaktır. Suyun oraya akması, daha temiz daha adil bir dünyayı yeşertmesi için her koşul var, birkaç kayanın tıkadığı kanalın açılması gerekiyor sadece. ○

“Dönüşüm Küresel Olmak Zorunda”

ABD’de Demokratik Parti içinde ilerici bir dönüşüm yaratmayı hedefleyerek 2017’de oluşturulan ilerici siyasi eylem komitesi Justice Democrats ile Yeşil Yeni Düzen’in geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması için çalışan New Consensus’un kurucularından Zack Exley, aynı zamanda ABD Vermont Senatörü, başkan aday adaylarından Bernie Sanders’a da 2016’daki kampanyasında başkanlık yaptı. Exley, karşı karşıya olduğumuz tehditle mücadele için ekonomik dönüşüm, bunun için de yatırım yapmanın kaçınılmaz olduğunu söylüyor.

 Nevza YARAÇ

Paris Anlaşması, IPPC raporu, okul boykotları ve Yeşil Yeni Düzen... İklim eyleminin -aslında olması gerektiği gibi- ivmelendiği bir döneme tanıklık ediyoruz. Bütün bu gelişmeler ışığında bu eylemin geleceği konusunda ne düşünüyorsunuz?

Dünyanın dört bir yanından, farklı geçmişlere sahip insanlar başımızın belada olduğunu kabul etmeye başlıyor. Dünyanın büyük bir bölümü zaten uzun süredir iklim değişikliği, işgal, savaş ve yoksulluk nedeniyle ciddi sıkıntılar yaşıyor. Ancak şimdi karşımızda, elite-

rin ve zengin ülkelerde yaşayan rahatı yerinde orta sınıf mensuplarının da çocuklarının ve torunlarının hayatlarını değiştireceğini fark ettiği bir tehdit söz konusu. Belki de New York, olası fırtınalar nedeniyle yaşanabilir bir şehir olmayacak. Yıllardır, bilimkurgu filmlerinde New York genellikle denize karşı yapılmış büyük bir setin arkasında resmedildi. Şimdi de insanlar bu dünyanın gerçekten gelmekte olduğunu fark ediyor ve işin aslı, böyle bir set çekmenin hiç yolu yok. Sandy Kasırgası metro seferlerini durdurduğunda bunu hissettiler. Başka bir fırtına kentte tüm hayatı durdurabilir. Ve burası New York, yani, küresel mali ve siyasi gücün merkezlerinden biri olarak bu tehdit hakkında elitleri de kazanmanın özellikle önemli olduğu New York. Protesto hareketleri, ABD’deki iklim aktivistlerinin iklim değişikliği konusunda kazanan bir eylemi nasıl ortaya koyacakları üzerine düşünme eğilimlerini yansıtıyor. Ancak tarihte protesto hareketlerinin ekonominin yapısını değiştirdiği bir zamana rastlamak pek mümkün değil. Belki bir ya da iki yasa- yı değiştirebilirler. Ya da iktidardaki bir

partiyi bir diğeriyle değiştirebilirler. Ama ekonominin tamamını değil. Bu nedenle elitlerin bu konuya bakışlarını değiştirmeleri çok önemli. Gelecek; iklim değişikliğine nasıl çözüm bulunacağı konusunda halklar, partiler, hareketler ve elitler arasındaki mücadele ile belirlenecek.

Eski/mevcut “düzen”in işlemediğini görüyoruz. Yeni, yeşil, hatta daha da yeşil bir düzene ihtiyacımız var. Ocasio-Cortez’in sunduğu Yeni Yeşil Düzen iklim değişikliğinin yanında sağlık, eğitim, adil ücretler gibi unsurlarla yeni bir sosyal, ekonomik ve çevresel düzen getiriyor. Sizce bu. ABD sınırlarını aşp tüm ülkeler tarafından benimsenmeli mi? Neden? Dönüşüm küresel olmak zorunda. Ve birçok ülke halihazırda ekonomilerini dönüştürmede ABD’nin çok daha önünde gidiyor. Ama kimse olmamız gereken noktadan yakından geçen bir şey yapmıyor. Yani, evet, küresel bir dönüşüm ihtiyacımız var. Ama dünya ulus devletler halinde düzenlenmiş durumda. Dolayısıyla değişim, kendi ekonomileri üzerine çarşan, bu-

nun için birbirine yardım etmeyi, fikir alışverişi yapmayı öneren uluslardan gelecek. ABD Yeşil Yeni Düzeni özelinde bir dış politika benimsemeyi çok istedik. Ama dünyanın dört bir yanında bir sürü şeyi yüzümüze gözüme bulaştırdıktan sonra, hele ki on yıllardır dünyanın en büyük seragazı üreticisi olarak, diğer ülkelere ekonomilerini “yeşile” dönüştürmelerine nasıl yardım edeceğimizi söyleyebilecek pozisyonda değiliz. Yeşil Yeni Düzen’i başlatırsak ve diğer ülkelerdeki hareketlerden ve partilerden ABD’nin nasıl yardımcı olabileceğine dair talepler alırsak, önerilerde bulunmaktan memnuniyet duyarız.

Thomas L. Friedman 2007’de yazdığı makalesinde Yeşil Yeni Düzen’e çağrı yapıyordu. Friedman’ın tarifi ile Ocasio-Cortez’in teklifi arasındaki farklar neler? Friedman, Yeşil Yeni Düzen’i telaffuz

“Gelecek; iklim değişikliğine nasıl çözüm bulunacağı konusunda halklar, partiler, hareketler ve elitler arasındaki mücadele ile belirlenecek”

eden ilk isim değildi. 20 yıl önce Mark Hertsgaard bunu yaptı. Friedman, Yeşil Yeni Düzen’e doğrudan karşı çıktı diyebiliriz. Yeşil Yeni Düzen ile kastettiği karbon ve diğer “teşviklere” büyük vergiler getirilmesiydi. Hükümetin özel sektör ile bir yatırım stratejisi geliştirmesine karşıydı. Oysa ekonomiyi “yeşil” bir dönüşüme götüreceği herhangi bir planın merkezinde bu yer alıyordu.

Yeşil Yeni Düzen’in çok farklı yorumlayanlar oluyor. Kimileri liberal kimileri de sosyalist olarak değerlendiriyor. Aynı zamanda eleştiriler de var.

Bu farklı bakış açılarını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Önemli olan farklılıklar, ideolojik olanlar değil. Gerçek fark, ekonomiyi dönüştürmek için yatırım yapmamız gerektiğini anlayanlar ile fosil yakıtları yasaklayabileceğimize ya da düzenleme getirebileceğimize ve diğer gerekli bütün değişikliklere düzenleme getirebileceğimize inananlar arasında. Ama bu işlemiyor. Yatırım yapmak zorundayız.

Önümüzdeki süreçte Yeşil Yeni Düzen’in “fark yaratanlar” aktörleri kimler olabilir sizce?

Başkanlık için yarışan Demokratlardan gözünlütüzü ayırmayın. Bakalım Yeşil Yeni Düzen’in en büyük destekçisi kim olacak? Ayrıca İngiltere’de Jeremy Corbyn’i de izlemek gerek. Önümüzdeki genel seçimlerde iklime ve bunun için gereken yatırımlara odaklanacak mı, görecekiz... ○

ABD Siyasetinin Umut Veren Genç Yüzü Alexandria Ocasio-Cortez

ABD siyasetinin şu an en çok konuşulan isimlerinden olan 29 yaşındaki kongre üyesi Alexandria Ocasio-Cortez, toplumsal adaleti iklim ve doğanın sürdürülebilirliği temelinde ele alarak, meslektaşlarının büyük fosil yakıt şirketlerindeki ekonomik çıkarlarına tehdit oluştururken Amerikan siyasetinde yeni bir umudun kıvılcımını da ateşledi.

 Gülce DEMİRER

ABD’de Demokrat Parti’den Alexandria Ocasio-Cortez, 10 dönemdir görevde olan Joe Crowley’yi yenilgiye uğratarak Haziran 2018’de gerçekleşen ara seçimlerde New York 14. Bölge’den kongre üyesi seçilmeyi başardı. Porto Rikolu bir ailenin çocuğu olan Ocasio-Cortez, 29 yaşında ABD kongresine seçilen en genç kadın olarak bir ilke imza atıyor. Medicare olarak bilinen devlet sağlık sigortasını ve ücretsiz devlet üniversitelerini herkese erişilebilir kılmayı; ABD Göçmenlik ve Gümrük Muhafaza Bürosu’nu (ICE) kaldırmayı amaçlayarak mevcut siyasi ve ekonomik düzene meydan okumasıyla şu anda ABD’de Trump’tan sonra en çok konuşulan ikinci isim. Özellikle yıllardır kongrede bulunan diğer temsilcilere kıyasla sosyal medya hesaplarındaki takipçi sayısı dikkat çeken Ocasio-Cortez, “İnsanların ih-

tiyaçları adına konuştuğunu” söylüyor ve kendini “gerçek” ve “dürüst” bir siyasetçi olarak tanımlıyor. Herhangi bir şirketle finansal bir bağının olmadığına ve olmayacağına dair taahhütte de bulunan Ocasio-Cortez’in yürüttüğü kampanyanın temelini de aslında ekonomik zorluklar, sağlık sigortasına erişim gibi hayatında karşılaştığı sorunlar oluşturuyor. Bu zorlukları ortadan kaldırmayı hedeflerken de hem doğaya hem de insanlara daha yaşanabilir bir ülke vaat ediyor. “Doğru bulunduğu değerleri” dile getirmekten hiç çekinmeyen Ocasio-Cortez, bu yönüyle ülkenin bir kısmında çok kısa sürede oldukça sevilen bir isim haline gelirken, hem Cumhuriyetçi kanattan hem de Demokrat Parti içinden oldukça tepki çekiyor ve Trump hükümetine yakın olan yayın organları tarafından karalama kampanyalarına da maruz kalıyor.

Yeşil Yeni Düzen

Son zamanların en çok konuşulan meselelerinden olan Yeşil Yeni Düzen, Ocasio-Cortez’in cesurca sunduğu en önemli yasa teklifi. Teklif, iklim değişikliğinin mevcut ve -çok da uzak olmayan- 2050 yılında yaşanacağı öngörülen etkilerini insan hakları ekseninde bütüncül bir mesele olarak ele alıyor. Demokrat Parti içinde dahi “gerçekdışı” ve “fazla sosyalist eğilimli” olmakla eleştiriliyor, hatta parti hedeflerinin sapıtıldığını düşünenler de var. Yasa tasarısı, Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli’nin (IPCC) Ekim 2018’de yayımladığı 1,5 Derece Özel Raporu kapsamında 2050 yılına kadar net sıfır seragazi salımı gibi hedefleri içeriyor. 2030 yılına kadar tamamen yenilenebilir enerjiye geçmeyi, hızlı tren hatlarını artırarak havayoluna duyulan ihtiyacı azaltmayı savunan teklifi

“imkansız” ve “gerçekdışı” olarak değerlendirilenlere karşı Ocasio-Cortez karbon vergisi ve 10 milyon dolar ve üzerinde geliri olanlar için %70 vergi zorunluluğu koyarak gelir eşitsizliğini azaltmayı ve yenilenebilir enerjiye geçişte gereken bütçeyi oluşturmayı amaçlıyor. Yardım kuruluşu Oxfam’ın araştırmasına göre, en zenginlerin %10’u dünyadaki karbon emisyonlarının yarısını üretirken en fakir kesim ise bunun sadece %10’undan sorumlu. Bu noktada Ocasio-Cortez’in vergi teklifi, en zenginlerin zenginliğini azaltmayı; dolayısıyla emisyon oranlarını da düşürmeyi hedefliyor. Yeşil Yeni Düzen’in ise yüksek gelirli birçok iş fırsatı yaratacağının ve ekonomik olarak daha sürdürülebilir bir kalkınma yaratacağının altını çiziyor.

Mart ayında yayımlanan bir kamuoyu anketine göre Ocasio-Cortez, %36 oranında olumsuz tepki çekerken %23 oranında olumlu karşılanıyor. Demokrat Parti içinde %50’ye yakın olumlu oy alan Ocasio-Cortez, Cumhuriyetçiler arasında ise %74 oranında olumsuz karşılanıyor. Hiükümete karşı cesur ve iğneleyici konuşmaları sebebiyle Cumhuriyetçiler tarafından daha çok tanınmıyor. Olumsuz karşılanmasının en büyük sebebinin ise muhafazakar medya kuruluşları tarafından karalama kampanyalarıyla kötülenmesi olduğu düşünülüyor. Sadece üç aydır kongrede olan bir siyasetçinin hem ABD’de hem de dünya çapında bu kadar ses getirmesi ve tanınması ise oldukça etkileyici.

ABD’de statükoya tehdit oluşturduğu için “hain siyasetçi” olarak resmedilmesi ve nefretleri üzerine çekmesi, Ocasio-Cortez’in çıktığı yolda başarılı olduğunu da gösteriyor. Bu kadar tepkiyi üzerine çekmesinin, özellikle genç bir Latin Amerikalı kadın olmasından ötürü, ABD halkının büyük bir kısmının ırkçı ve kadın düşmanı özelliklerinden kaynaklandığını düşünenler de var. Mevcut siyasi ve sosyal durumda ele alındığında, artan tepkiler Ocasio-Cortez’den çok Amerikan halkı

Ocasio-Cortez: “Birçok meslektaşımız fosil yakıt ve petrol endüstrilerindeki devlet sübvansiyonlarına milyarlarca dolar destek sağlamaktan mutluken, hoşumuza gitmeyen bir teklifi ‘sosyalist’ olarak değerlendirmek oldukça sorumsuzca. Fosil yakıt şirketleri için sübvansiyonlar ‘akıllıca’ ancak konu güneş panellerinin geliştirilmesine gelindiğinde ‘sosyalist’ demek kötü niyet ve inançsızlıktan başka bir şey değildir”

hakkında bir şeyler söylüyor.

Ocasio-Cortez, sosyal medya hesaplarındaki takipçi sayılarıyla dikkat çekiyor ve yaptığı paylaşımlarla çok başarılı bir sosyal medya kullanıcısı olarak yorumlanıyor. Twitter üzerinden kendisini karalamaya çalışanlara verdiği yerinde, kimi zaman ise alaycı cevapları; bahçe ve bitkilerle ilgilendiği paylaşımları, instagram üzerinden yaptığı canlı yayınlar ile bir yandan dolap monte ederken bir yandan da Yeşil Yeni Düzen hakkında konuşmasıyla siyasette uzun zamandır aranan “içtenliği” yansıtıyor. “Ben neysem oyun” imajıyla kendi hayatında dert edindiği sorunları kongreye ve siyasete taşıdığı hissiyatını vermesi, kısa sürede insanların güvenlerini ve kalplerini kazanmasındaki en büyük etkenlerden biri oldu. Aynı şekilde hem kendi partisi içinde hem de muhafaza-

kar kesim tarafında dikkat çeken, aynı zamanda korkulan biri de.

Eşitlik ve Adalet, İklim ve Doğa

Kapitalizmin dünyanın kaynaklarını bitirdiği ve geri döndürülemez sonuçlarıyla karşılaştığımız bir dönemde, Ocasio-Cortez gibi gerçek sorunları masaya yatıran bir sosyal demokrat olması, özellikle iklim hareketindeki genç nesil için büyük bir umut kaynağı. 2018’de gerçekleşen bir Harvard anketine göre genç Amerikalıların %39’u demokratik sosyalizmi destekliyor; kendini sosyal demokrat olarak tanımlamayan genç kesim dahi Yeşil Yeni Düzen, tücretsiz devlet üniversitesi gibi fikirlere destek veriyor.

Ocasio-Cortez Kongre ve Senato üyelerine, Yeşil Yeni Düzen’deki teklifleri dikkatli ve sorumluca okuyarak insan kaynaklı küresel ısınmaya acilen çözüm üretmeleri gerektiğini ve çözümün de yasa teklifinde yer aldığı söylüyor. Teklifi “sosyalist” olarak değerlendirmelerine ise, “Birçok meslektaşımız fosil yakıt ve petrol endüstrilerindeki devlet sübvansiyonlarına milyarlarca dolar destek sağlamaktan mutluken, hoşumuza gitmeyen bir teklifi ‘sosyalist’ olarak değerlendirmek oldukça sorumsuzca. Fosil yakıt şirketleri için sübvansiyonlar ‘akıllıca’ ancak konu güneş panellerinin geliştirilmesine gelindiğinde ‘sosyalist’ demek kötü niyet ve inançsızlıktan başka bir şey değildir” diyor. Ocasio-Cortez bu sözleriyle meslektaşlarının kendi çıkarlarını Amerikan halkının çıkarlarından önce görmesini eleştirip yenilenebilir enerjiye geçiş gibi tekliflerin kendilerini tatmin etmiyor oluşunu belirterek, mevcut Amerikan siyasetinin büyük şirketlerin ekonomik çıkarları etrafında döndüğü temeli derinden sarsıyor. Küresel emisyon oranlarının oldukça büyük bir kısmından sorumlu olan ABD için Ocasio-Cortez, hiç kimsenin şu ana kadar yapmadığı bir ilki başlattı; eşitliği ve adaleti iklim ve doğa temelli toplumsal haklar ekseninde değerlendirerek bu yoldaki birçok insan için umudun ateşleyicisi oldu. ○

Avrupa'nın Neden Yeşil Yeni Düzen'e İhtiyacı Var?

Ekolojik değişim fikri, bir ülkede sosyalizmin kabul edilmesi kadar uçuk bir fikir olarak algılanıyor. Bu fikri geçerli kılabilmek için Yeşil Yeni Düzen'i uluslararası düzeyde konuşmak gerekiyor. 20. yüzyılın ünlü mottosu "Sosyalizm tek bir ülke için değildir!" sözünü 21. yüzyılda Yeşil Yeni Düzen için şu şekilde tekrarlayabiliriz; "Yeşil dönüşüm tek bir ülke için değildir!"

 Srečko HORVAT,

 Ece KAHRAMAN

Bugünlerde hava kirliliğinin verdiği zarar ile tütün kullanımının verdiği zarar karşılaştırılıyor. Dünya Sağlık Örgütü'ne (DSÖ) göre, 2019'da küresel toplum sağlığını en çok tehdit eden çevresel problemlerin başında hava kirliliği geliyor. Hava kirliliği nedeniyle her yıl 7 milyon insan hayatını kaybediyor. Bu sayı, tütün ürünleri nedeniyle hayatını kaybeden insan sayısına oldukça yakın. Hindistan'da yapılan şu şakaya artık şaşırıyoruz: "Delhi'de yaşamak günde 50 sigara içmeye eşit!" Ya da Çin'de, hava kirliliğinden korunmak için üretilen çözümler içeren şu şaka da artık şaka olmaktan çıktı: "Hava kirliliğinden korunmak mı istiyorsunuz? Kişisel plan; en iyisi bir maske takın! Aile planı; kapsamlı bir sağlık sigortası alın! Eğer paranız ve zamanınız da varsa; tatile çıkın! Herhangi bir toplumsal zümreye ait değilseniz? Göç edin! Ulusal plan; Biraz esmesini bekleyin!"

Maalesef, çoğu zaman kara mizaha malzeme olan konular gerçeğin ta kendisidir. 2017 yılının Ocak ayında Çin'de ilk kez hava kirliliği nedeniyle ulusal boyutta kırmızı alarm verildi. İnsanlar kısa sürede hava kirliliğinden korunacak şekilde hareket etmeyi öğrendi ve özellikle kirliliğin kritik boyutlara ulaştığı kış aylarında yüz binlerce Çinli yurtdışı seyahatine çıkmaya başladı. Kaçma imkanı olmayanların maske kullanması ve gerçekten biraz rüzgar esmesini beklemesi gerekiyordu.

Ne zaman hava kirliliği ile alakalı bir şey duysak ya da okusak, aklımıza ilk Hindistan ya da Çin geliyor. Ancak raporlara göre Macaristan, Çin'den sonra hava kirliliği kaynaklı en yüksek ölüm oranına sahip ülke olarak gösteriliyor. Ülkede hava kirliliğine bağlı hastalıklar nedeniyle her yıl en az 10 bin erken ölüm yaşanıyor. 2018'de, Avrupa Çevre Ajansı'nın (EEA) yayınladığı rapora

göre Avrupa'da hava kirliliği nedeniyle her yıl 500 bin erken ölüm yaşanıyor.

Bilimkurgu mu, Gerçek mi?

Sadece birkaç yıl önce, Avrupa'daki günlük yaşamı Çin'de yazılmış bir bilimkurgu eserle karşılaştıracağımızı söyleseler buna gülerdik. Nasıl olur da bugün Çin'de yaşayan genç bir kadının yazdığı geleceği konu alan bir bilimkurgu, Avrupa'nın kaderini gözler önüne serer? Avrupa'da yaşanan ekolojik felaketi anlayabilmek için Çin'in en yetenekli modern bilimkurgu yazarlarından biri olan Hao Jingfang'ı ve onun romanı *Folding Beijing*'e (Pekin'i Katlamak) göz atmamız gerekiyor.

Gelecekteki Pekin'de geçen bu roman, üç sınıfa bölünmüş bir toplumu konu alıyor. Her sınıf, şehrin farklı bir fiziksel yüzeyinde yaşıyor. Çevre kirliliğinin yoğun şekilde yaşandığı bir distopyayı anlatan kitabın ana karakteri üçüncü

sınıfa ait bir atık işçisi olarak çalışıyor. Tasvir edilen Pekin’de yeterli güneş ışığı yok ve güneş ışığı dahil olunan sınıfa göre dağıtılıyor. En temiz havaya sahip atmosfer kuşağında yaşayan zengin sınıf, en son teknolojiye ve otomasyon sistemlerine sahipken, fakir halk kelimenin tam anlamıyla çöplükte yaşıyor. Romanda oldukça rahatsız edici bir gelecek tasarımıyla karşılaşıyoruz. Tamamen ikiye ayrılan, bir tür paralel evren gibi tasarlanan dünyalarda, zaman kavramının kendisi bile bölünmüş ve sınıflara göre dağıtılmış durumda. Bu paralel evrenler birbirine bağlı ve aynı dünyanın ayrı parçaları olarak anlatılıyor. Bu parçalar, birinci atmosfer kuşağında yaşayan zengin sınıfa hizmet ediyorlar.

Tüm iyi bilimkurgu romanlarında olduğu gibi, bu roman da uzak geleceği yeterince açıklamıyor fakat halihazırda ellerimizden kayıp giden dünyamıza ışık tutuyor. *Folding Beijing*’i sadece Çin’de yaşanan sosyal adaletsizliği ve mevcut durum devam ederse kaç-

nılmaz olacak bir geleceği anlatan bir hikaye olarak anlamamızın yanı sıra Avrupa’nın bugün yaşadığı ekolojik felaketi ve çevresel çöküşü anlatan bir roman gibi okuyabiliriz.

Dünyada hava kirliliğinin en kötü yaşandığı şehirlerden biri Pekin ve biz yıllardır Pekin’de çekilmiş hava kirliliği fotoğrafları ile karşılaşıyoruz. Fakat son zamanlarda benzer görüntülerin **Sırbistan, Makedonya, Bosna Hersek, Romanya, Bulgaristan, Macaristan** ve diğer az gelişmiş Avrupa ülkelerinden de gelmeye başladığını görüyoruz.

2019’da, Ocak ayının sonunda Sırbistan’ın başkenti Belgrad’da yaşayan 1,7 milyon insan bir sabah uyanıklarında kendilerini yeryüzünde hava kirliliğinin en yoğun yaşandığı şehirde buldular. O gün, şehirde ve ülkede devam eden hükümet karşıtı gösterilerde, “Don’t Drown Belgrade” hareketinin aktivistleri Belgrad belediye başkanına bir gaz maskesi ve bir mesaj gönderdi: “Çok yakında herkesin bir gaz maskesine ihtiyacı olacak!”

Batıda Temiz Hava, Doğuda Gaz Maskeleri!

İşte burası *Folding Beijing*’den geleceğin Avrupa’sına, “Folding Europe”a geldiğimiz yer! Doğu ve Batı Avrupa arasında inanılmaz bir hava kalitesi farkı var. Hatta kısa süre önce *Forbes* dergisi bu ayrımı “Yeni Demir Perde” olarak tanımladı. Bu ismin hava kirliliğini tanımlamak için kullanılmasının yanı sıra *Forbes*, problemin asıl kaynağından, yani post-komünist ülkelerde linyit kömürünün temel enerji kaynağı olarak kullanılmasından maalesef bahsetmiyordu.

Doğu Avrupa ülkelerinin (Yugoslavya’nın yıkılması sonucunda kurulan ülkeler ve Doğu Bloku Ülkeleri) yeterince kalkmamış olması bu problemin asıl nedeni değil. Asıl sorun, Avrupa Birliği’nin (AB) mevcut yapısı nedeniyle, merkez (Batı Avrupa) ve taşra (Doğu Avrupa) arasında giderek derinleşen ve büyüyen bir ayrışma olması. Doğu Avrupa, kalkınma sürecini tamamlayamadığı müddetçe Batı Avrupa’nın temiz enerji geçişini, ya da Almanların deyimleriyle *Energiewende*’yi, sürdürülebilmesi mümkün değil.

Eğer Avrupa’da, insanların yaşadığı yere ya da ekonomik durumlarına göre farklı bir havayı soluduğu “Folding Europe” distopyasına dönüştürmüyorsanız, mümkün olmadığını düşünüyorsanız, Almanya’daki mevcut dizel yasağına ve bunun Batı Avrupa’da oluşturacağı muhtemel etkilere bir bakmalıyız.

Dizel yakıtları yasaklamamanın kendisi son derece doğru bir karar fakat ülke sınırları ötesine ulaşan daha derin ekolojik ve ekonomik problemler söz konusu olduğunda bu, yeterli bir çözüm değil. Her ne kadar Avrupa’nın en gelişmiş ülkesi olan Almanya, şu an temiz enerji dönüşümünü gerçekleştirmeye devam etse de, bu dönüşüm Avrupa’nın geri kalanı için çevresel ve sıhhi anlamda yıkıcı sonuçlar getirecek. Ocak ayının son günlerinde, Belçikalı çocuklar iklim değişikliğini protesto ederken hava kirliliğinin ihraç edilemeyeceği son derece net

---

Bugünün küresel problemlerini (iklim değişikliği ya da çevresel tehlikeler) Avrupa’da farklı bölgelere ya da “atmosferlere” paylaştırılan çözümlerle sonuçlandıramayacağımız her gün daha da netleşiyor. Avrupa’nın çözümü; Batı için yeşil enerji planı, Doğu için dizel!

Enerji yatırımlarını, fosil yakıtlardan temiz ve yenilenebilir enerjiye yönlendirecek eksiksiz bir karbondan arınma planına ihtiyacımız var. Eğer Yeşil Yeni Düzen'e ihtiyacımız olduğu son derece netse, aciliyeti de bir o kadar net.

Yeşil Dönüşümü Tek Bir Ülkede Gerçekleştiremezsiniz!

“Folding Europe” gerçekte nedir? Daha az bilimkurgu, daha çok kapitalist gerçeklik... Bugünün küresel problemlerini (iklim değişikliği ya da çevresel tehlikeler) Avrupa’da farklı bölgelere ya da “atmosferlere” paylaştırılan çözümlerle sonuçlandırılmayacağımız her gün daha da netleşiyor. Avrupa’nın çözümü; Batı için yeşil enerji planı, Doğu için dizel!

Bu adaletsiz kalkınma düzeni, sadece merkez ve taşra arasında sert bir ayrıma neden olacak şekilde açığa çıkmıyor, aynı zamanda hava kirliliği ile somutlaşıyor. Bu durum, sınıflar arasında derin bir ayrılığa neden oluyor ve Fransa’daki Sarı Yelekler protestoları ile gözle görülür hale geliyor. Bu protestolarda, bir kez daha fakir halkın karbon vergisi adı altında yeşil dönüşümün finansal sonuçlarını ödemeye mahkûm edildiğini görüyoruz.

Küresel çapta çevresel çöküşü gösteren son raporlar, zenginler için yeşil dönüşüm planı, fakirler için ekolojik felaket yaklaşımının kesinlikle bir çözüm olmadığını gözler önüne seriyor. Yaşanabilir bir dünya istiyorsak, küresel çerçevede bir çözüme ihtiyacımız var.

Bu nedenle, hava kirliliğini ülke sınırları

ötesine göndermeye çalışmak ya da basit bir karbon vergisi uygulamaya başlamak yetersiz ve doğal olarak adaletsiz çözümlerdir. Avrupa’nın yeşil dönüşüm ihtiyacı nedeniyle attığı adımlar, çok daha derin ve küresel bir problemi çözmekte yetersiz kalıyor. Enerji yatırımlarını, fosil yakıtlardan temiz ve yenilenebilir enerjiye yönlendirecek eksiksiz bir karbondan arınma planına ihtiyacımız var.

Eğer Yeşil Yeni Düzen’e ihtiyacımız olduğu son derece netse, aciliyeti de bir o kadar net. 2018’de bu zorunluluk Atlantik Okyanusu’nun iki yakasında da tanıdı. Amerika’da Alexandria Ocasio-Cortez’in önderliğindeki Demokratlar Yeşil Yeni Düzen’i ortaya çıkardılar. Atlantik’in öteki kıyısında DiEM 25 hareketi, yıllık 500 milyar euro tutarında ve vergi kesintisiz bir yatırım planını içeren Yeşil Yeni Düzen planını sundu. Bu yatırım planı adaletsiz bir kalkınmadan ziyade gerçek bir yeşil dönüşümü öneriyor.

20. yüzyılın ünlü mottosu “Sosyalizm tek bir ülke için değildir!” sözünü 21. yüzyılda Yeşil Yeni Düzen için şu şekilde tekrarlayabiliriz; “Yeşil dönüşüm tek bir ülke için değildir!” ○

*Bu yazı Roar Magazine’de yayımlanmıştır.

bir şekilde anlaşıldı. Aynı günlerde Makedonya’da okullar yoğun hava kirliliği nedeniyle tatil edilmişti. Sadece bir ay önce, Aralık 2018’de Makedonya’daki iki şehir (batıdaki Tetova-Kalkandelen ve başkent Üsküp) Avrupa Hava Kalitesi Endeksi’nde hava kirliliğinin en yüksek olduğu şehirler olarak listelenmişti.

Bir diğer deyişle; Batı Avrupa, hava kirliliğini AB’nin taşrasına ihraç ediyor. Alman Handelsblatt’ın sağladığı verilere göre, Almanya’da kullanılan dizel arabaların ihracatı 2017’de, bir önceki yıla göre %18 artarak 233.321’e ulaştı. İhracatın önemli bir kısmının Fransa, Avusturya ve İtalya ile yapılmasına rağmen hatırı sayılır bir diğer kısmı Doğu Avrupa’yla yapıyor; 11.841 arabanın Macaristan’a, 9.439 arabanın Slovakya’ya ve 10.899 arabanın Romanya’ya gönderildiğini görüyoruz. 2017’de Almanya’da ikinci el dizel araçların ihracatı %89 arttı.

Yine de altını biraz daha kalın bir şekilde çizmekte fayda var; hikayeyi anlatış şeklimiz asıl problemi iskalamanıza neden olan tipik bir hata olabilir. Alman gazetelerinden biri geçtiğimiz günlerde şöyle bir başlık attı: “Eski dizel arabalar Doğu Avrupa pazarının iştahını kabartıyor!”. Sanki Macaristan, Sırbistan, Makedonya, Bosna Hersek, Romanya ve Bulgaristan, Almanya’nın *Energiewende*’sini onaylamıyor ve temiz hava solunak yerine gaz maskesi takmayı tercih ediyormuş gibi!

WOCMAP VI

6th World Congress on Medicinal and Aromatic Plants

1-5 Mayıs 2019

Antalya

TÜRKİYE

ERKEN KAYIT

18 OCAK
2019

ÖZET GÖNDERİM

16 KASIM
2018

www.wocmap2019.org

Okyanuslarımızın Üçte Birini Koruma Altına Almalıyız

Okyanuslarımız iklim değişikliği, aşırı avlanma, derin deniz madenciliği, petrol çalışmaları ve plastik kirliliği nedeniyle tarihte hiç olmadığı kadar büyük bir tehlike altında. Bilim insanları ise 2030 yılına kadar okyanuslarımızın en az üçte birinin okyanus koruma alanları kapsamına alınması gerektiğini söylüyor. 2020 yılında tamamlanması beklenen Birleşmiş Milletler Küresel Okyanus Anlaşması'nın bu yönde bir kapı açması bekleniyor.

 Nilay VARDAR, Greenpeace Akdeniz İletişim Sorumlusu

Yakın bir zamana kadar okyanusların, insanların zarar veremeyeceği kadar büyük olduğu düşünülürdü. Oysa bugün okyanuslarımız iklim değişikliği, aşırı avlanma, derin deniz madenciliği, petrol çalışmaları ve plastik kirliliği nedeniyle tarihte hiç olmadığı kadar büyük bir tehlike altında. İşin daha da kötüsü, okyanusların çok büyük bölümü koruma altında değil ve sömürüye açık durumda. Bilim insanları vahşi yaşamı korumak ve iklim değişikliğinin etkilerini azaltmak için 2030 yılına kadar okyanuslarımızın en az üçte birinin okyanus koruma alanları kapsamına alınması gerektiğini söylüyor.

Bunu sağlamak için önümüzde büyük bir fırsat var: **Birleşmiş Milletler Küresel Okyanus Anlaşması**. 2020 yılında tamamlanması beklenen anlaşma, okyanusların üçte birinin koruma altına alınması için kapı açabilir.

Greenpeace, BM'de güçlü bir Küresel Okyanus Anlaşması oluşturulması için "**Okyanuslarımızı Korumak**" kampanyası başlattı. Kampanya kapsamında Greenpeace'in York Üniversitesi ve Oxford Üniversitesi ile birlikte hazırladığı "**30x30 Okyanus Koruma Planı**" raporu, okyanusların en az üçte birinin okyanus koruma alanı kapsamına alınmasını mümkün olduğunu ortaya koyuyor.

Söz konusu rapor Küresel Okyanus Anlaşması için müzakerelerin sürdüğü Birleşmiş Milletler'in Nisan ayındaki toplantısında sunuldu.

Aynı zamanda kampanya kapsamında okyanusların karşılaştığı tehditleri gün yüzüne çıkarmak için Greenpeace'in meşhur gemileri bilim insanlarıyla birlikte Kuzey-Güney Kutbu arasında bir yıl sürecek bir keşif yolculuğuna çıktı.

5 Maddede Okyanuslara Yönelik Tehditler

1- İklim Değişikliği: Yaşam, denizdeki hayvanlar için hiç kolay değil. Okyanusların sıcaklığı iklim değişikliği yüzünden giderek artıyor ve canlıları besin veya yaşam alanı için göç etmek zorunda bırakıyor. Zengin bir yaşama sahip sağlıklı okyanuslar bizleri iklim değişikliğinden de koruyor. Bunun sebebi, karbonun canlılar tarafından doğal olarak emilmesi. Okyanustaki canlılar olmasaydı atmosferde yaklaşık %50 daha fazla karbondioksit bulunurdu ve dünya çok daha sıcak olurdu. Okyanuslar zarar götirse iklim değişikliği şiddetlenir.

2- Plastik Kirliliği: Dünya artık okyanusların yaşadığı plastik krizinin boyutlarını biliyor. Her yıl milyonlarca ton plastik okyanuslarımıza giriyor; her dakika bir kamyon dolusu plastik denizlere karışıyor. Tek kullanımlık plastik üreten şirketler okyanusların kullan-at ürünlerimiz için bir çöplüğe dönüşmesini umursamıyor ancak hayvanlar sulara karışan bu plastiklere dolanıyor, boğuluyor. Üstelik plastikler tehlikeli ve yutulabilecek kadar küçük mikropplastiklere ayrılabilir. Heybetli balinalardan kaplumbağalara, balıklara ve hatta deniz tuzuna kadar okyanuslara dair her şeyde küçük plastik parçacıkları bulundu. Okyanusun en derin bölgelerinde, kutup denizindeki buzun içinde bile plastik bulunuyor.

3- Petrol Kirliliği: Güney Amerika'nın kuzey açıklarındaki Amazon Resifi'nde yakın zamanda yapılan bir Greenpeace keşif gezisi, büyük ve çok az bilinen bir ekosistemin ilk görüntülerini ortaya çı-

Küresel Okyanus Anlaşması Nedir?

10 yıldan uzun süredir hükümetler, ulusal sınırların dışında kalan okyanus yaşamının korunması ve sürdürülebilir şekilde kullanılması için BM bünyesinde resmi olmayan çalışma grupları ile görüşmeler yapıyordu. Greenpeace de dahil olmak üzere pek çok sivil toplum örgütünün baskısı sonucunda Ocak 2015'te hükümetler tarihi bir karar aldı. Hükümetler, ulusal sınırların ötesindeki deniz yaşamının biyolojik çeşitliliğinin korunması ve sürdürülebilir şekilde kullanılması için yasal olarak bağlayıcı yeni bir uluslararası anlaşmanın (Küresel Okyanus Anlaşması) görüşmelerine başlanacağını duyurdu. Eylül 2018'de başlayan bu görüşmelerin ikincisi 25 Mart-5 Nisan 2019'da yapıldı, sürecin 2020 yılında tamamlanması bekleniyor.

Okyanusların sıcaklığı iklim değişikliği yüzünden giderek artıyor ve canlıları besin veya yaşam alanı için göç etmek zorunda bırakıyor. Zengin bir yaşama sahip sağlıklı okyanuslar bizleri iklim değişikliğinden de koruyor. Bunun sebebi, karbonun canlılar tarafından doğal olarak emilmesi.

kardı. Ancak bilim insanlarımızın hâlâ anlamak için çalıştığı bu canlı ve gizemli bölge, petrol sondaj çalışmalarının tehdidi altında. Birlikte hareket ederek Total ve BP gibi petrol şirketlerinin bölgede sondaj çalışması yapmasını engelledik ancak bu şirketler kolay kolay pes etmeyecek. Bu petrol şirketleri, iklim değişikliğine yol açan fosil yakıtlardan daha fazla elde etmek uğruna deniz yaşamını yok edip bölgeye zarar verecek petrol sızıntısı riskine girmekten çekinmiyor. Okyanustaki petrol sızıntıları, haritalardaki ulusal sınırları takip etmiyor.

4- Yıkıcı Balıkçılık Faaliyetleri: Denetimin olmadığı açık denizler büyük gemiler tarafından talan ediliyor. Bu endüstriyel av gemileri, denizlerdeki sıradağ yapılarında trol ağı gibi yıkıcı yöntemler kullanarak akıl almaz miktarlarda canlıyı umursamadan avlıyor. Dünyadaki yaşamımız sağlıklı okyanuslara bağlı olduğu için bu durum hepimize zarar veriyor; okyanus kenarında yaşayan, besin ve geçim kaynağı için

okyanustan faydalanan milyonlarca insanı doğrudan etkiliyor. Sorunlar deniz yaşamını yok eden yasadışı, denetimsiz ve beyan edilmeyen balıkçılık faaliyetleriyle de sınırlı değil. Bu şirketlerin balıkçılıktan elde ettikleri kârı en üst seviyeye çıkarmak için oluşturdukları çalışma koşulları insan hakları ihlalleri yaratıyor.

5- Derin Deniz Madencilik: Atlantik Okyanusu'nun kalbinde gezegenin en uzun sıradağları bulunuyor: Orta Atlantik Sırtı. Buradaki okyanusun tabanında okyanuslarımızın en büyük harikalarından biri olan Kayıp Şehir yer alıyor. Bilim insanları bu bölgenin dünyadaki yaşamın başlangıcına dair ipuçları barındırabileceğini söylüyor. Ancak derin deniz madencilik, biz daha keşfedip anlayamadan bu hassas deniz tabanı sistemine zarar verecek. ○

Hem Sağlığımızı Hem de Gelecek Nesilleri Düşünerek Yiyebiliriz!

Sağlıklı ve sürdürülebilir beslenme nedir? Türkiye’de gıdanın ve tarımın sürdürülebilir olduğunu söyleyebilir muyuz? BM’nin “Açlığa Son” hedefine ulaşmak ne derece mümkün? Bunun için karar alıcılara ne gibi görevler düşüyor? Bütün bu soruları www.yesildiyetisyen.com’un kurucusu, diyetisyen Damla İkbal Ceyhan’a sorduk...

 Nevra YARAÇ

Sürdürülebilir gıda konusuyla ilgilenmeye nasıl başladınız? Kayseri’de beslenme ve diyetetik okudum. 2016 yılında Yeşilist’te gönüllü çalıştım ve orada sürdürülebilirlik kavramıyla tanıştım. 2017 yılında mezun oldum. Bu alana yönelmek istedim, yurtdışında üniversitelerin açtığı online eğitime katıldım, yayımları takip ettim. Maalesef bizde eğitim daha çok klinik beslenme üzerine. Çok büyük bir boşluk var. Şu an o boşlukları doldurma çabası içindeyim. Asıl sorun, insanlar hastaneye gelmeden önce yapılması gerekenler. Sürdürülebilirlik konusunda birikimim olunca www.yesildiyetisyen.com sitesini kurdum, yazılar yayımlanmaya başladım. Ardından İstanbul Üniversitesi’nde Halk Sağlığı bölümünde yüksek lisansa başladım. İklim değişikliği doğrudan halk sağlığını, salgın hastalıkların yayılmasını, gıda kıtlığını, su krizini pek çok anlamda etkilediği için tam olarak bundan bahsetmemiz lazım aslında.

Nedir sağlıklı ve sürdürülebilir beslenme?

Beslenmenin yeterli ve dengeli olması anlamına geliyor. Yeterliden kastımız ne çok ne de açlık düzeyinde olması. Dengeli dediğimizde de vücudumuzun ihtiyaç duyduğu besin öğelerini

dengeli biçimde almayı kastediyoruz. Vitamin, mineral eksik kalıp da sadece fastfood ile beslenen insan da aslında yeterli miktarda kaloriyi sağlayabilir ama bu ne kadar dengeli olur, o tartışılır. Aynı zamanda ekonomik olmalı beslenme. Memur maaşı alan bir insana “Uzakdoğu mutfağı çok sağlıklıymış, onların besinlerini yiyelim” diyemeyiz.

Bu yüzden de yerel olmalı, yetiştirdiğimiz bölgeye uygun olmalı. Biz bu topraklarda yetiştirdiğimiz için bedenimiz buraya uygun. Çevresel etkisi düşük olmalı. Ve tabii gelecek nesilleri düşünen bir beslenme şekli olmalı genel olarak. Bayağı kapsamlı, hem beslenme bilimini hem de ekolojiyi doğrulayan bir kavram.

İklim değişikliğinden etkileniyoruz, tarım alanlarımız yok oluyor, çiftçiler kentlere göçüyor... Gıdanın sürdürülebilirliği açısından bahsettiğimiz kriterler göz önüne alındığında Türkiye ne durumda?

Türkiye’de gıda sürdürülebilir diyemiyoruz. Bu konuda çalışmalar var. İyi bir durumda değiliz sıralamalarda. İnsanımızın üçte biri obez, Avrupa’nın en obez ülkesiyiz. Gıda atığımız fazla. Evlerde de atık çok fazla ama gıda bize ulaşana kadar çok daha fazla kayba uğruyor.

Neden yaşıyor bu kayıplar?

Tarlada çok kayboluyor. Taşınma süre-

cinde, araçlardaki soğutma sistemlerinin iyi olmaması nedeniyle kayıp yaşanıyor. Gıdanın marketlerde tüketicinin algısına yönelik olması bekleniyor: Buna göre elmalar belli bir boyutta, havuçlar düzgün olmalı. Gelişmekte olan ülkelerde kayıp daha fazla oluyor, Türkiye de onlardan birisi. Tarımda da kat etmemiz gereken yollar var, o konuda da sürdürülebilirlik anlamında çok iyi değiliz.

Bizim sağlıklı gıdaya erişimimiz de son aylarda çok düştü, çünkü sebze fiyatları inanılmaz arttı. Biz insanlara tabağımızın yarısı sebze-meyve olsun diyoruz ama meyvenin kilosu 5, soğanın 10 lira. Badem yiyin diyoruz ama badem çok pahalı. Sağlıklı gıdaya erişilemiyorsa ve besin çevresi dediğimiz alan fast-food ve 1 lirahak krakerlerle çevriliyse, siz de ona yöneliyorsunuz. Bu da gıdaya erişimi düşürüyor ve gıdanın sürdürülebilir olmadığını açıklıyor bize.

Yerelliğin önemli olduğunu söylediniz. Hem nakliye nedeniyle karbon salımının azaltılması, dolayısıyla iklim değişikliğine olumsuz etkilerin azaltılması hem de küçük üreticinin desteklenmesi anlamında yerel önemli. Dünyanın birçok yerinde örneklerini gördüğümüz kent bahçeciliği konusunda Türkiye'deki durumu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Avrupa ve ABD'de topluluk çok önemli olduğu için, topluluk bahçeleri de

“Gıdayı hayatımızdan tamamen ayrı, sadece mutfaktaki bir şeymiş gibi düşünemeyiz. Gıdanın sürdürülebilirliğinin insanın yaşadığı ortamla bir ilişkisi var. Dolayısıyla şehirler sağlıklı olmadıkça, sağlıklı besinlere kolay bir şekilde erişemedikçe insanların sağlıklı olabileceğini göremiyoruz”

çok yaygın. Türkiye'de bu konuda ilerleyen bir durum var. Yerele ilgi de var, çünkü insanlar artık mercimeğin Kanada'dan geldiğini görüp “yok artık” diyorlar. Ama bahçeler o kadar da erişilebilir değil. Şehirlerin planlaması konusunda bireyler olarak bir yere kadar gücümüz var. Çabalarımız çok kıymetli ama bunlar politikayla desteklenmeli. Kent bahçeciliği konusunda, “Kentlerde o kadar egzoz gazının olduğu yerde ürün mü yetişir” deniyor. Ama tarlalara kilolarca pestisit sıkılıyor. Gıdaların üretildiği yerleri görmüyoruz. Oysa her yerde yapılabilir kent bahçeciliği, balkonda bile.

Gıda meselesi çok hayati olmasının yanında çok fazla sektörü de ilgilendiren bir alan. Bir tarafta 2050'de 9 milyonu aşkın bir dünya nüfusunu besleme gibi bir durum, bir yanda da Açlığa Son hedefi duruyor. 2030'da bu hedefe ne ölçüde ulaşılabilir? Özellikle dezavantajlı topluluklar düşünülürken, neler yapılması gerekiyor?

Lancet bir komisyon oluşturdu dünyanın çeşitli bölgelerinden ve halk sağlığı, beslenme bilimi, ekoloji gibi farklı disiplinlerden 37 uzman ile. 2050'ye kadar 10 milyar insan olacak, bu 10 milyar insanı hem yeterli ve dengeli, yani sağlıklı biçimde hem de gezegene zarar vermeden nasıl besleyebileceğimiz üzerine bir plan oluşturdular. Bu plan, sorunu bölgesel olarak ele alıyor. Herkes vegan olsun demiyor da, bir Kuzey Amerika ülkesinde yaşıyorsan, işlenmiş et tüketimini düşürmen lazım diyor. Afrika bölgesinde yaşayanlara, et tüketmeyin; balıkçı toplumlara balık tüketmeyin demiyor. Ama belli bir plan da var, bizlerin kolaylıkla uygulayabileceği Akdeniz beslenmesine benzeyen bir diyet öneriyor, birey olarak neler yapabileceğimizi bize açıklıyor. Tabağımızın yarısı sebze ve meyveden, diğer yarısının bir kısmını tam tahıllardan, diğer yarısı da bitkisel proteinlerden oluşacak. Ashnda tek çare, evde yemek diyebilirim. Psikolojik anlamda da önemli bu, çünkü yemek yapmak anksiyete düzeylerini, stresi

“Türkiye’de gıda sürdürülebilir diyemiyoruz. Bu konuda çalışmalar var. İyi bir durumda değiliz sıralamalarda. İnsanımızın üçte biri obez, Avrupa’nın en obez ülkesiyiz. Gıda atığımız fazla”

düşürüyor.

Dengeli ve yeterli beslenme konusunda hangi noktalarda yanlışlar yapılıyor?

Aslında mutfığımız konusunda şanslı ama şansının farkında olmayan bir toplumuz. ABD’de Akdeniz beslenmesi için çok fazla teşvik var ama onların mutfağı o kadar uygun değil. En büyük sorun menü ayarlamayı bilmememiz. Burada biz diyetisyenlerin üzerine düşen büyük bir görev var. Ben bir tarif verdim, onun yanında neler de yenilebileceğini söylemeliyim ki, o menü dengeli olsun. Bu konuda davranış değişikliğini sağlayabilmek önemli. Planlama çok önemli. Derin dondurucularımız var, dolduruyoruz, içeride ne var unutulmuş durumda. Bunların hepsini planlamamız gerekiyor. Ben az alışveriş yapıyorum, alışverişe yürüterek gidiyorum, böylece çok şey almıyorum. Az aldığım için de daha taze yiyebiliyorum.

İklim değişikliği, hava kirliliği, gıda ve tarımın durumunu düşündüğümüzde karar alıcıların ne yapması gerekiyor? Şu an yapılanları yeterli görüyor musunuz?

Bu konunun gündemimize bile taşındığını görmüyorum. “Sağlıklı şehirler nasıl olur”, bunu düşünmemiz lazım. Gıdayı hayatımızdan tamamen ayrı, sadece mutfaktaki bir şeymiş gibi düşünemeyiz. Gıdanın sürdürülebilirliğinin insanın yaşadığı ortamla bir ilişkisi var. Dolayısıyla şehirler sağlıklı olmadıkça, sağlıklı besinlere kolay bir şekilde eri-

şemedikçe insanlar sağlıklı olamaz. Şu an Avrupa devletlerinin daha iyi, etkili politikaları var. Sağlıklı gıdaya daha iyi erişebiliyorlar, şehirleri yürütmeye elverişli, daha fazla yeşil alanları var. Günümüzde insanların çoğu şehirlerde yaşıyor, Türkiye’de şehirleşme oranı %80’lerde. Bunun daha da artacağı öngörülüyor 2050’ye kadar. Özellikle bizim gibi gelişmekte olan ülkelerde çok daha fazla artacak. O zaman şehirlere gerekli önemi vermemiz gerekiyor. Bu da başta karar vericilerin, politika ya-

pıcıların görevi. Bunu gündemlerine alıp, ulaşımdan konutların yapısına, şehir bahçelerine kadar her şeyi düşünceleri lazım. Beslenme her şeyin içinde olduğu için, politika uygulayıcıların STK’lar, girişimciler ile dirsek teması kurması lazım. Hep birlikte toplumun sağlığı için neler yapılabileceğini gündemlerine almaları gerekiyor artık. Sağlıklı gıdaya, şehirlere erişmek hepimizin hakkı. Bu hakkın insanlara teslim edilmesi gerekiyor artık. Biz de bireysel olarak haklarımızı savunmalıyız. ○

“DÜNYA ARTIK ONLARIN OYUN SAHASI”

“Über zenginlerin hastalıklarını kavramak şarttır. Bunlar siyasi iktidardan tûmenden ele geçirmişlerdir, hemen her zaman ahlak-dışıcılar. Doğru. Yanlış. Gerçek. Yalan. Adalet. Adaletsizlik. Bu kavramlar onların ötesindedir. Onların yaranna olan ya da hoşuna giden her şey iyidir. Onlara yaramayan ya da onların hoşuna gitmeyen her şey yok edilmelidir...Über zenginler, hayatlarını babadan kalma servetlerinin koruması altında geçirirler: tabii o servetin getirdiği kudretle ve über zenginler kardeşliğinin mensubu olan diğer yordakçı ordusu ve bir de avukatları ve reklamcılarıyla birlikte. Başansızlıktan, suistimalleri, başkalarına karşı giriştikleri kıymatlar ve işledikleri suçlar, hemen hiçbir zaman bir sonuç doğurmaz....”

“Über zenginlerin iktidarı, bu sebeple, dehşet vericidir. Onlar sınır tanımazlar. Onlar asla toplumun kurallarına (normlarına) uymazlar, asla uymayacaklardır. Biz vergi öderiz, onlar ödemez. Biz, seçkin bir üniversiteye girmek ya da bir iş bulmak için deli gibi çalışırız onlar çalışmaz. Biz, hatalarımızın bedelini ödemek zorunda kalırız – onların böyle bir zorunluluğu yoktur. Biz, suçlarımız karşılığında kovuşturulmaya uğranırız, onlar kovuşturulmaz.

“[...]Yönetim kurumları içerisinde über zenginlerin ülkeyi ve ekosistemi yağmalamasını durduracak hiçbir kuvvet yoktur. [...] Dünya artık onların oyun sahası olmuştur.

“[...] Über zenginler için hiçbir şey kendinden bir değere sahip değildir. İnsanlar, sosyal kurumlar ve doğal dünya, onlar tüketilene ya da çökene kadar kişisel kazanç için sömürülecek metâdan ibarettir. Kamu yaran, tıpkı yönetilenlerin rızası gibi, ölmüş bir kavramdan ibarettir. Bu geçici ilişki über zenginlerin temel hastalığını cisimleştiren şeydir... **Gezegenin haline bir bakın, hemen anlarsınız.** Ya bu patolojileri elimizin tersiyle itecek, über zenginleri tahtlarından aşağı edeceğiz ya da onlar bizi bir el ulağına dönüştürecekler; zaten daha şimdiden böyle gördükleri şeye.”

(Chris Hedges, “The Rule of the Uber-Rich Means Tyranny or Revolution”, Truthdig, 22 Ekim 2018, vurgular Açık Radyo)

–“Açık Radyo.”
94.9

Sürdürülebilir Markalar Zirvesinin Ardından...

Bu yılki Sürdürülebilir Markalar İstanbul zirvesi 3-4 Nisan'da "İyi Yaşamı Yeniden Tasarlamak" temasıyla yapıldı. Ulusal ve küresel pek çok markanın yöneticisini, konuyla ilgili araştırmalar ve yaratıcı işler yapan şirket temsilcilerini dinledik. Hem bu yılki hem de geçen yılki zirvede öne çıkanlar sahihicilik, etik ve iyilik gibi insani değerler, inovasyon ve liderlikti. Zirveden aldığım bazı notları sizlerle paylaşmak istiyorum.

"Yolcu Yok, Hepimiz Mürettebatız" başlıklı konuşmada **Dan Burgess**, bugün sürdürülebilirlik için teknoloji engeli olmadığını, eksik olanın sevgi, empati, işbirliği, yaratıcılık, katılım ve özen olduğumun altını çizdi. İş dünyasının, doğanın dilinden konuşmayı çoktan unuttuğumu, mesela Q1 (birinci çeyrek rakamları) yerine mevsim adlarının kullanılabileceğini, bazı toplantıların en azından doğada, açık havada yapılabileceğini satır aralarında hatırlattı. Doğayla bağı kopmuş yöneticilerin ve çalışanların olduğu şirketten sürdürülebilir iş modelleri ve uygulamalar çıkması ise oldukça zor.

Reis Gıda Yönetim Kurulu Başkanı **Mehmet Reis**, 2050 yılında dünya nüfusunun 10 milyara yaklaşacağını, doğal kaynaklarla ilgili sorunların baş göstereceğinin, hayvansal gıdalara aşırı talebin doğal dengeyi bozduğunu, diğer yandan ise dünyanın farklı yerlerinde yüzlerce tarım ürününün atıldığını altını çizdi. Kök sebzeler, nohut, yosun, karabuğday, mantar türlerinin insanlığın beslenmesinde öne çıkacak bazı besin türleri olacağını belirtti. Mehmet Bey bazı çarpıcı istatistikleri de paylaştı. Örneğin; her yıl denizlerimize 8 milyon ton plastik atıldığını, bir misininin 600 yıl çözülmeden doğada kaldığını ve Karadeniz'deki 101 balık türünden 59'unun neslinin tükendiğini

hatırlattı. **Vincent Avanzi** ise "Geleceğin Aydınlanmış Liderleri Dünyayı Değiştiriyor" başlıklı konuşmasında; insaniyet, ufku genişletme, uyum ve kalbin sesi (4H-*Humanity, Horizon, Harmony, Heart*) formülünü önerdi liderlere. Sürdürülebilirlik için öncelikle şirketle, doğayla ve farklı kültürlerle uyumlu olmak gerektiğinin altını çizdi. Cranfield İşletme Okulu'ndan **Prof. Dr. David Grayson**, iş dünyasında sürdürülebilir liderliğin geleceğine dair amaç, planlama, kültür, işbirliği ve savunuculuğun önemine değindi. Geleceğin liderinin kişisel amaç ve etik değerler bağlamında "Yaptığımız şeyi neden yapıyoruz?" sorusuna odaklanması gerekiyor. Planlama ile strateji oluşturma, risk farkındalığı, değerlendirme ve yönetimine vurgu yapıyor. "Ne yapıyoruz? Ama aslında ne yapmak istiyoruz?" sorusu iyi cevaplanmalı lider tarafından. Kültür; sürdürülebilirlik bağlamında çalşana ilham vermeli ve onu yöreklendirmeli. Bu aşamada lider "İşleri örgüt içinde nasıl yapıyoruz?" sorusuna odaklanmalı. Sürdürülebilirliği destekleyen kültür unsurları ise inovasyon, açıklık, şeffaflık, etik ve sorumlu davranmak. İşbirliği ise başka şirketlerle ve ilgili taraflarla gerektiğinde sürdürülebilir amaçlar için birlikte hareket etme becerisi. Örneğin, Kordsa, kord bezinin içindeki bazı zararlı kimyasalları açık inovasyon yoluyla ve Continental işbirliği ile ortadan kaldırmış. Endüstri standartlarını değiştiren bir inovasyona iki dev şirket birlikte imza atmışlar. Geçen yılki zirveden iyi bir işbirliği örneği de Nike ve Ikea markalarına aitti. Bu iki dünya markasının tekstil boyalarında su, enerji ve kimyasal kullanımını azaltmaya yönelik işbirliği içinde olduklarını öğrenmiştik. Savunuculuk

Doç. Dr. Ahu ERGEN,
Bahçeşehir Üniversitesi
Öğretim Üyesi
ahu.ergen@vs.bau.edu.tr

ise; örnek teşkil eden ve gerektiğinde sürdürülebilirliğe dair konularda sesini yükselten bir liderliğe işaret ediyor.

Yeşil Gösterme Sürdürülebilir Markalara Zarar Veriyor

Kuşkusuz iyi örnekler çok. Bir o kadar da "sürdürülebilirlik gibi" iletişim yapan ama aslında öyle olmayan marka var. Yani söyledikleri ile yaptıkları arasında büyük boşluklar olan markalar... Buna literatürde yeşil gösterme (*greenwashing*), "Bir şirketin yeşil iddialarının iletişimine, yeşil olmak için sarf etmesi gerekenden daha fazla zaman ve para harcaması" deniyor. Örneğin doğal ve organik kelimeleri çokça yeşil gösterme amaçlı kullanılabiliyor. Kimi zaman satıcı dahi aradaki farkı bilmiyor. T.C Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı bu konuda şu uyarı yapıyor: "%100 doğal, hormonsuz, hakiki, köy ürünü, saf, gibi tanımlanan ürünler organik ürün değildir. Tüketicieye ürün hakkında hiçbir garanti vermez. Organik ürünlerin etiketi ve logosu, reklam ve tanıtımı; sahte, yanıltıcı olamaz ve tüketiciyi yanıltacak yazı, resim, şekil ve benzerlerini içeremez. Bu nedenle organik ürün alırken mutlaka ürünlerin etiketi ve logosuna dikkat edilmelidir." Yeşil gösterme bir şirketin faaliyetlerini kasıtlı olarak yeşil göstererek çevre dostu görünmesi ve

sıklıkla söylediği ile yaptığı arasında boşluk olmasını ifade ediyor.

“Actions speak louder than words: Greenwashing in corporate America” (Eylemler sözlerden daha güçlüdür: Kurumsal Amerika’da yeşil gösterme) adlı makalenin yazarı Jacob Vos’a göre, kamuoyunun kararlı şekilde yeşil gösterme yapan markaları takip edip gerektiğinde yasal yollara başvurusu, bir süre sonra davaların maliyeti ve zedelenen itibar nedeniyle markaları bu konuda dikkatli davranmaya itecektir. Marka ve yatırımcı kaybettikçe, konuşmak yerine gerçekten sürdürülebilirliğe katkı sağlayacak faaliyetlerde bulunmak daha kârlı olacaktır. Uzun vadede ise gerçek sürdürülebilir iş modelleriyle çalışan, gerçek yeşil ürünler pazara süren sahici markalar, tüketicinin gönlünde taht kuracaktır. Özellikle yeni nesil artık markaların

etik, sürdürülebilir, eşitlikçi ve duyarlı faaliyetlerini çok yakın takibe almış durumda.

Sonuç olarak, yeşil gösterme tüketicide ve yatırımcıda genel olarak yeşil ürünlere duyulan güveni zedeliyor. Bu durum ise gerçek yeşil uygulamalara sahip işletmeleri olumsuz etkiliyor. Yeşil gösterme yerine, sürdürülebilir uygulamalara adım adım başlamak ve sadece doğru olanın iletişimini yapmak uzun vadede markayı daha değerli kılacaktır. ○

Uzun vadede gerçek sürdürülebilir iş modelleriyle çalışan markalar, tüketicinin gönlünde taht kuracaktır. Yeni nesil artık markaların etik, sürdürülebilir, eşitlikçi ve duyarlı faaliyetlerini çok yakın takibe almış durumda.

Geridönüşüm ve Depozito Sistemi ile Kaynaklar Kaynak Kalır!

Gittikçe daha fazla sayıda ülkede yasayla zorunlu kılınan, geridönüşüm hedeflerine ulaşmak ve doğaya atılan çöpü/atığı azaltmak üzere depozito uygulamaları yürürlüğe giriyor. Türkiye’de de 2018 Aralık ayında, Çevre Kanunu’nun bazı maddelerinde devrim niteliğinde değişiklikler yapılarak en ciddi depozito sistemi adımı atıldı. Bu konudaki çalışmalarını küresel ölçekte destekleyen Reloop Platformu’nun Türkiye temsilcisi Aynur Acar, önümüzdeki sürece dair bilgi ve deneyimlerini EKOIQ okurlarıyla paylaşıyor.

 Aynur ACAR, Çevre Danışmanı, RELOOP Türkiye Temsilcisi

Depozito sistemine genel bir bakış öncesi dünyanın durumuna çok iyi bakmamız lazım. Okyanus ve deniz çöpleri ile çevre kirliliği problemi sürekli daha kötüye gittiğinden, tek kullanımlık içecek ambalajlarının geri toplanması için depozito iade uygulamalarına ilgi ciddi oranda artmış durumda. Bu sistemlerde müşteriler bir kutu veya şişe satın alırken küçük bir depozito bedeli öderler ve içeceği tükettikten sonra ambalajı geridönüşüm için bir toplama merkezine iade ettiklerinde bu bedeli geri alırlar.

Depozito iade sistemleri (DRS), büyük miktarlarda boş içecek ambalajlarını tekrar kullanım ve yüksek kalitede geri dönüştürme amacıyla toplamanın başarıyla denenmiş bir aracıdır ve dögüsel bir ekonomiye ulaşmak açısından hayati öneme sahiptir.

Sadece AB içerisinde bile depozito sistemlerinin uygulandığı ülkelerde 130 milyon insan bu sistem içinde yaşıyor. Ayrıca Kanada, ABD ve Avustralya’da da depozito sistemleri uygulanıyor.

Gittikçe daha fazla sayıda ülkede yasayla zorunlu kılınan, geridönüşüm hedeflerine ulaşmak ve doğaya atılan çöpü/atığı azaltmak üzere depozito uygulamalarını düşündükleri bir zamanda Brüksel’de yerleşik **Reloop Platformu**, “Tek kullanımlık içecek ambalajları için depozito sistemlerine küresel genel bakış” (2016) ile dünyanın farklı ülkelerinde yürürlükte olan yaklaşık 40 depozito sisteminin bazıları hakkında geniş ve kapsamlı bir araştırma hazırladı ve kamuoyuyla paylaştı.

Bu özet bilgiler içerisinde yer alan her depozito sistemi, tüm ülkelerde aşağıdaki kilit parametreler etrafında yapılandırıldı:

- Yasal taahhüt/zorunluluk (sistem için yasal mevzuat, “kanun ve yönetmelik” vb.)
- Program kapsamı (sisteme dahil edilecek içeceklerin ve ambalajların tespiti)
- Depozito ve bedelleri (depozito tutarları ve ambalajlara göre farklı ücretlerin/bedellerin belirlenmesi)
- Sistem operatörü (sistem operatörünün paydaşları ve görevlerinin çok iyi netleştirilmesi)
- Geri ödeme sistemi (içecek ambalajını geri alım sisteminin hazırlanması)
- Sistem sonucu (iade oranlarının yönetilmesi)
- Para malzeme akışı (görsel akış çizelgesinin hazırlanması)

Depozito Sistemi Geliyor: Hazır mısınız?

Tüm sistemlerde barkod bazlı kayıt sistemleri bulunduğu özellikle belirtmek lazım. “Barkod bazlı” terimi, ambalajların barkod aracılığıyla tespit edildikleri ve bu bilgilerin kaydedildiği anlamına geliyor. Bu uygulama, her ambalajı takip edilebilir hale getiriyor ve nelerin iade edilmiş olduğu hakkında net bir tablo ve bilgi sağlıyor.

Yaklaşık 40 ülke üzerinde yapılan araştırmada çok sıkıntılı, 500 kişilik kalabalık istihdamlı, yüksek maliyetli ve süreci yönetmekte sorun yaşayan ülkelerin yanı sıra, son derece basit kurgulanmış, 10 kişilik istihdam ve düşük maliyetlerle yüksek toplama oranlarını yakalayan ülkeler de var.

Ortak noktaları, “temiz atık-temiz hammadde” hedefiyle yüksek toplama oranlarıyla ülke ekonomilerine ciddi katkı sağlanması ve çevreyi, denizleri önemli bir kirlilikten kurtarmaları olarak özetlenebilir.

AB ve dünyadaki birçok ülke bu konuda ciddi adımlar atmaya ve yatırımlar yapmaya hızla devam ediyor. Türkiye’de de 2018 Aralık ayında, Çevre Kanunu’nun bazı maddelerinde devrim niteliğinde değişiklikler yapılarak en ciddi depozito sistemi adımı atıldı ve süreç yönetimine alındı.

Şimdi sizlere bazı örnekler üzerinden bu sistemin sorumlunu ve başarılarını aktarmaya çalışacağım.

Bunlardan birincisi Almanya. Ambalaj yönetmeliği 1991 yılında yürürlüğe giren ve 2003 yılında uygulamaya alınan

Depozito iade sistemleri (DRS), büyük miktarlarda boş içecek ambalajlarını tekrar kullanım ve yüksek kalitede geri dönüştürme amacıyla toplamanın başarıyla denenmiş bir araçtır ve dögüsel bir ekonomiye ulaşmak açısından hayati öneme sahiptir.

ALMANYA
Nüfus: 81,9 milyon
Web sitesi: www.dag-plantystem.de/index.php/

TAAHHÜT

Ambalaj Yönetmeliği: 1991
Yürürlük: 2003
Uygulanır: 2003
Kapsam: İçecek Ambalajı

PROGRAM KAPSAMI

Malzeme: Plastik (aşırı PET), metal (alüminyum), cam

Ürünler: İçecekler (sadece mayasız olmayan maden suları, şifalı su, soğuk suyu, kahve ve diğer aromalı, karbonatlı, tüm diğer içecekler dahil), bira ve bira şarabı (sadece karbondioksitli bira dahil), gazlı içecekler (alkoholsüz), alkolsüz içki karışımları

Sınırlar: 500 ml’den büyük, mayasız ve soğuk suyu, soğuk suyun 500 ml’den büyük, 0,1 l’den küçük ve 0,1 l’den büyük ambalajlar

---

DEPOZİTÖLAR VE BEDELLER

Depozito: Ücretsiz (ihtiyat) tarafından tahsil edilir.

Depozito bedeli: Metal, plastik, cam (0,33 - 3l) 0,25 € (0,28 USD)

Gerçek Adanmış Depozitölar: Dolum yerleri / dağıtıcılar

Hizmet bedeli: Hizmet bedeli yok, ancak perakendeci malzemesini tahsil eder.

SİSTEM OPERATÖRÜ

Kimlik sistemi: Adını markası
Sistem idareci: Deutsche Pfandystem GmbH
Sistem operatörü: Perakendeciler ve üretici

HDE
Alman Perakendeciler Birliği NDR

ERVE
Alman Gıda Birliği NDR

GERİ ÖDEME SİSTEMİ

Perakendeciye iade: Yok, 135.000 perakendeci sadece kendi sattıkları malzeme konularını geri almakla yükümlü. 200m’ den büyük satış alanına sahip perakendeciler sadece kendi sattıkları markaların ambalajlarını geri almakla yükümlü. Toplama sistemi 500 otomatik / 700 manuel

Malzemesinin sahibi: Perakendeci

SİSTEM SONUCU (2015)

Toplama iade oranı:	90,8
Kutu:	80,9
PET:	93,8

Germany

PARA MALZEME AKIŞI

The flowchart illustrates the circular economy of beverage packaging. It shows the flow of materials (PET, glass, metal) from consumers to recycling plants and back to manufacturers. It also shows the flow of money from manufacturers to retailers and back to consumers.

Depozito iade sistemlerinde en başarılı kabul edilen ülkelerin başında ise Norveç geliyor.

Ülkede cam ambalaj yok denecek kadar az.

Geridönüşümü yüksek kaliteye sahip şekilde üretilen pet şişe ve metal içecek kutuları, yüksek oranlarda başarıyla toplanıyor.

Almanya'da en büyük sorun yüksek maliyetli toplama sistemi. Halihazırda Almanya bu sıkıntıyı çözmek için sistemi tekrar gözden geçiriyor ve daha teknolojik, daha düşük maliyetli ve daha basit bir toplama sistemi için çalışma yapıyor.

Litvanya ise, depozito iade sistemine çok yeni başlayan ülkelerden biri ve kalabalık olmayan nüfusu ile çok başarılı bir sistemle yönetiliyor. Ayrıca yüksek toplama oranlarıyla sisteme ilgi duyan ülkeler arasında en çok gözlemlenen ve ilgi gören ülke durumunda.

Depozito iade sistemlerinde en başarılı kabul edilen ülkelerin başında ise Norveç geliyor. Ülkede cam ambalaj yok denecek kadar az. Geridönüşümü yüksek kaliteye sahip şekilde üretilen pet şişe ve metal içecek kutuları, yüksek oranlarda başarıyla toplanıyor. 11.400 çeşit mamul 3.600 depozito iade otomati ile %95 gibi bir oranda başarıyla toplanıyor.

Norveç depozito sistemini yöneten INFINITUM en geniş katılımlı paydaşa sahip yapı. INFINITUM sistemi yaklaşık 10 kişi ile basit kurgulanmış ve düşük maliyetli bir sistemle yönetiyor.

Ayrıca Norveç, sistemi çevre vergisi üzerine bir modelle kurgulanmış. %100 üretici sorumluluğu var. Piyasaya sürenler, ambalajları piyasaya sürerken depozito bedelini havuza peşin ödiyor ve topladığı oranda da vergiden muafiyet alıyor. %90 toplanmasını sağlarsa %90 çevre vergisi muafiyeti elde ediyor. %30 toplanırsa %30 vergi muafiyeti alıyor.

Sonuç olarak, depozito iade sistemi kurmuş ülkelerin tamamında benzer noktalar ise şöyle:

- Sistemin ana sorumluluğu piyasaya sürenlerde.
  - Piyasaya sürenlerin tamamı kontrol altında ve kayıtlı.
  - 200 m²'nin altında perakendeciler manuel barkodlama zorunluluğu ile toplanıyor.
  - 200 m²'nin üzerindeki perakendecilerde ise ambalajların üzerindeki barkodlar ile otomatlarla toplanıyor.
  - Barkod sahtekârlığına göz açtırmayacak cezalar konulmuş. Barkod mürekkep kalitesi silinmeyecek özellikte.
  - Ambalajlardaki içecekler tüketildikten sonra iade edilmeyen ambalajların iade bedeli ise sistemin havuzunda kalıyor. Bu bedel de sistemin havuzunda sistemi destekliyor.
- Türkiye'de de evrene, ülkemize ve çocuklarımızın geleceğine yakışacak bir sistemin, ülke standartlarımıza uygun, en iyi ulusal altyapının kurgulanması temennisiyle, TÜÇEM Derneği olarak gönüllü çalışmaya hazırız. ○

NORVEÇ
Nüfus: 5,3 milyon
Web sitesi: <http://infinitum.no/infinitum/>

TAAHHÜT
Çevre Yasası / Amb. geri dönüşümü için ilgili mevzuat
Yıl: 1997
Yapımcı: 1999
Yatırım: Norveç, İsveç ve Çamaş. Kurumu
Yatırım: Çevre vergisinden muafiyet için kutular ve geri dönüşümle PET şişelerin %95 geri toplanması zorunluluğu

PROGRAM KAPSAMI
Mücadele: Plastik (şişe PET, HDPE), metal (alüminyum/tenekeler)
İşletim: Bira, gazlı içecekler, jelibon, sulu alkollü içkiler, gazlı olmayan içecekler, meyve ve sebze suları, konsantreler, süt ürünleri, Muc良lar (sütlü kremler, dondurmalar)

İstisnalar:

DEPOZİTÖLAR VE BEDELLER

Depozito:	Üretici/ithalatçı tarafından tahvil edilir.
Depozito bedeli:	0,5 l ve daha küçük plastik, metal: 2,- NOK (0,21 €, 0,25 USD) 0,5 l'den büyük plastik, metal: 1,- NOK (0,11 €, 0,13 USD)
Geri idare eden depozitölar:	Infinitum AS (sütlü alkollü/Şişe/Şişe)
Hizmet bedeli:	Süpermarket geri alım makineleriyle: Plastik 0,25 NOK, Kutu 0,20 NOK Manuel Süpermarket geri alım makineleriyle: Plastik 0,10 NOK, Kutu 0,25 NOK
EPR (güvenliğinizi) Üretici sorumluluğu) masraflar/bedeli:	Alüminyum kutu 0,0012 NOK, plastik şişe 0,18 NOK

SİSTEM OPERATÖRÜ

İşletim sistemi: Mücadele / İthalatçı tarafından tahvil edilir.
Sistem operatörü ve idareci: Infinitum AS
Sistem finansmanı: Mücadele / İthalatçı / Geri idare eden depozitölar / EPR (güvenliğinizi) Üretici sorumluluğu) bedeli

Oslo Üreticiler Birliği (NLE)

INFINITUM

Norveç Güle ve İçecek Üreticileri Federasyonu (NLE)

Norveç Güle Toplamcılar Birliği (NLE)

Norveç Alüminyum Birliği (Oslo Şişe) (NLE)

Norveç Petrol Kaynakları Birliği (NLE)

Norveç Bira Üreticileri Birliği (NLE)

GERİ ÖDEME SİSTEMİ

Finansörler için: 1.500 gıda marketinde/bakkalde geri alım makineleri mevcut, toplam toplanması %97'ye.
11.500 manuel toplama/bedel noktası, toplam toplanması %95.

Mücadele sahibi: Infinitum AS

SİSTEM SONUCU (2016)

Toplam iade oranı:	95,7
Kutu:	99,7
PET:	98,2

PARA MALZEME AKIŞI

SÜRDÜRÜLEBİLİR İŞ ÖDÜLLERİ 2019
SUSTAINABLE BUSINESS AWARDS 2019

SUSTAINABLE®
BUSINESS
AWARDS
2019

Başvurular
2 MAYIS'TA
Başlıyor

15 Kategori
Büyük Ölçekli Kurumlar,
Kobiler, Yerel Yönetimler,
Start-up'lar

6. SÜRDÜRÜLEBİLİR İŞ ÖDÜLLERİ
SUSTAINABLE BUSINESS AWARDS

Gönüllü Sürdürülebilirlik Standartları: Nedir? Ne Beklemeliyiz?

Sürdürülebilirlik standartları sistemleri, aktörlerin sürdürülebilir uygulama ve sistemlere yönelmelerini, zararlı uygulamalardan uzaklaşmalarını ve bunu yaptıkları sürece ödüllendirilmelerini sağlayan küresel yaklaşımlardır.

Günümüzde artık daha çevreci tercihler yapmaya çalışıyoruz, özellikle hızlı tüketim alanında alışkanlıklarımızı gözden geçiriyoruz. Peki satın aldıklarımızın gerçekten sürdürülebilirlik yolunda bir değer yarattığına nasıl emin olabiliriz?

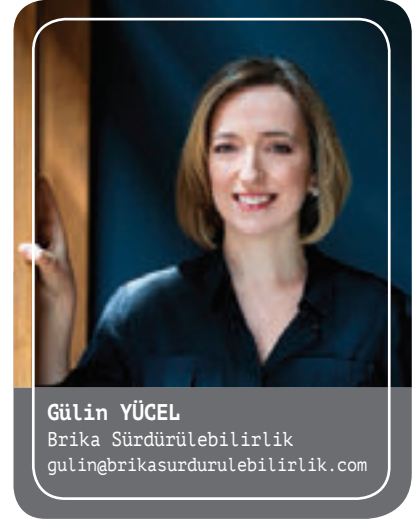
Gönüllü sürdürülebilirlik standartları işte tam bu noktada devreye giriyor. Tüketicilere yönelik sürdürülebilirlik kriterlerinin uygulandığını tescillenmiş oluyorlar. Üreticiler ve eko-etiket üreticileri birlikte çalışarak ürünler hakkında doğru ve geçerli bilgileri tüketicilerin hizmetine sunuyorlar. Dolayısıyla “yeşil yıkama-yeşil boyama”, yani bir şirketin çevresel sorunluluğa sahip olduğu imajını vurgulamak için yayma eğiliminde olduğu yanlış bilgiyi, paydaş ve süreç odaklı, güvenilir bir noktaya çekiyorlar. Bu standartlar farklı isimlerde karşımıza çıkabiliyor. Özel standartlar, eko-etiket, standart sistemleri, sertifikasyonlar olarak anılan terimler, gönüllü sürdürülebilirlik standartlarının bilinen başlıkları. “Özeller”, çünkü sadece özel sektör olmasa da devlet harici paydaşların birlikte çalışması ile ortaya çıkıyorlar. “Sistem” olarak anılanlar genelde birden fazla standardı içerisinde barındırıyorlar.

Sürdürülebilirlik standartları sistemleri, aktörlerin sürdürülebilir uygulama ve sistemlere yönelmelerini, zararlı uygulamalardan uzaklaşmalarını ve bunu yaptıkları sürece ödüllendirilmelerini

sağlayan küresel yaklaşımlardır. Uzun dönemli hedef oluştururlar. Bu sistemler, olgunlaşmalarıyla birlikte başka amaçlar için de kullanılabilirler. Örneğin LEED Standartları, ABD’de yeşil binalara yönelik devlet ve yerel yönetim politikalarının içerisine girdi. Organik tarıma yönelik IFOAM Standartları, Tunus’ta tarım politikalarına şekil verdi. Avrupa Birliği, biyoyakıt ve orman ürünleri uyumluluk doğrulamasında gönüllü standart uygulamalarını tanıyor. Birçok kamu satın almasında yine bu standartlara bakılıyor.

Bu standartların “Gönüllü” Olması Neden Önemli?

Sürdürülebilirlik standartları, sürdürülebilir üretim ve tüketimi teşvik etmek için kullanılan yaratıcı pazar yaklaşımlarıdır. Zorunlu devlet uygulamalarının veya mevzuatın **dışındaki mekanizmalardır**. Sürdürülebilir ürünlere olan talebin yaratılmasını hedeflerler. Alıcılara ise (tüketici veya kurumsal müşterilere) sürdürülebilirlik uygulamalarının güvencesini verirler. Gönüllü sürdürülebilirlik standartları kuşkusuz özel sektöre başta tedarik zinciri olmak üzere, tüketici talepleri yönetimi ve kanuni uyumluluklar kaynaklı riskleri yönetmede yardımcı oluyor. Gelişen noktada hiçbir kurum tedarik zincirlerinden kaynaklı, sürdürülebilir olmayan uygulamalara kayıtsız kalamaz. Standartlar, tüketicilere ku-

rum ve ürünler için bir güvence sunuyor.

Bu doğrultuda özel sektörün uygulamaları benimsemek ve yaygınlaştırmak adına sivil toplum ile farklı işbirliklerine girdiklerini görüyoruz. Bu da toplumsal ve bireysel olarak sürdürülebilirlik olgusunun ilerlemesine destek verecek bir gelişme. Başarılı uygulamalara örnek olarak, kağıt ürünleri satın alırken ürünlerin sürdürülebilir ormanlardan geldiğinin güvencesi olan FSC (Forest Stewardship Council) veya deniz ürünlerinin sürdürülebilirliğine yönelik MSC’yi (Marine Stewardship Council) verebiliriz.

2010’da yapılan bir çalışma, orman ürünlerinin %18’inin FSC veya benzer standarda sahip olduğunu, dünya muz üretiminin %20’sinin, kahve üretiminin ise %17’sinin sürdürülebilirlik standartlarına bağlı üretildiğini ortaya koydu.

Esasında 1940’larda ilk defa organik tarım etrafında başlayan standartlar, 1990’lar sonrasında hızla artmaya devam etti. Ecolabel Endeksi’nin 2013 rakamlarına göre şu an 195 ülkede 435 eko-etiket mevcut. Madencilikten (örneğin, Responsible Jewellery Council) petrol sektörüne (örneğin, Eguitable Origin) kadar farklı sektörler, kendi alanlarında standartların oluşması için çaba gösteriyor.

Standartların kullanım şekli ve doğası da bu süre içerisinde değişiyor, yeni ihtiyaçlara göre geliyor. Yol alınması gereken kısım ise, sürdürülebilirlik standartlarının maliyetleri azaltmasına yönelik inovatif yaklaşımlar geliştirmesi ve bu standartlara erişim maliyetlerinin düşmesi.

Zorluklar ve Düşünülmesi Gerekenler

Talebin Karşılanması: Talebin karşılanmasına yönelik pazarın ve tedarik sistemlerinin yeterince hızlı gelişmemesi, onaylı ve sertifikalı tedarik zincirinin oluşmaması karşılaşılan sorunlar. Tersine durumda, fazla oluşması da yine pazar dinamikleri açısından tercih edilmeyen bir durum oluşturuyor. Talebin karşılanamaması tüketiciler tarafında bir güvensizlik yaratacak, satın alma alışkanlıklarının oluşmasını geciktirecektir. Dolayısıyla pazar talebinin öngörülmesi, pazarın yapılandırılması, alıcı ve satıcıların bağlantılarının düzenlenmesi, kapasite yapılanması ve denetimler, standartları oluşturanlar tarafından düşünülmesi gereken konular.

Erişilebilirlik: Standartlar uzun dönemli sürdürülebilirlik dönüşümü için çok faydalı. Ancak ilk erişim maliyetlerinin de sürdürülebilirliği önemseyen fakat maddi boyutunu da dikkate alan kurumlar için ulaşılabilir, yapılabilir olması gerekli. Ötesinde, denetleme ve doğrulama süreçleri de yine uygun maliyetli olmalı.

Standart sistemleri, pazarlar ve tedarikçileri birleştirici olmalı. Dolayısıyla sürdürülebilir standartlarda iş yapmaya çalışan sağlayıcılar için kolaylaştırıcı ve

kapasitelerini destekleyici ortam sağlamalı. Finansal desteklerin sağlanması bir yol. Diğer bir müdahale noktası da standartların sürecini gözden geçirmek olabilir. Sınır ötesi paydaş gruplarının oluşturulması ile bu standartlar ulusal uygulama standartlarına dönüştürülebilir. Bu sayede erişim ve kapasite yapılanması sağlanabilir.

İzlenebilirlik: Hangi noktaya kadar izlenebilirlik düşünülmelidir? Azı kadar fazlası da sektör ve kurumları dönüşüm için gerekli esneklikten uzaklaştırabilir. Örneğin Avrupa Birliği inisiyatifi olan RED (Renewable Energies Directive), yenilenebilir enerji kaynaklarında, özellikle biyoyakıtlarda koyduğu yüksek izlenebilirlik ile yaygınlaşmanın önünde engeller oluşturduğuna yönelik eleştiriler alıyor.

Standartlardan Beklenen Artıyor

Standartları kullananların artması ile standartlardan beklenti de günden güne artıyor. Kullananlar ve tüketiciler, bunların sürdürülebilirlik faydasının arttığına ve olumsuz uygulamaların azaldığına emin olmak istiyorlar. Buna yönelik olarak, standart sistemleri bağımsız araştırmacılar ile etki analizleri yapıyor. Bu sonuçlar şeffaf olarak kamu ile paylaşılmalı. Ayrıca standardın yönetim modelinde yine şeffaflık olmalı.

Standartlarda Ne Aranmalı?

Birçok standart arasında hangilerinin kurum veya sektörler tarafından benimseneceği belirlenirken aranması gerekenler şöyle sıralanabilir:

Amaç: Bu standart neye hizmet edecek?

Kapsam: Hangi kurum ve coğrafi bölgeyi kapsayacak?

Tip: Uygulama bazlı mı, performans bazlı mı olacak?

Hitap Edilen Kitle: Kim kullanacak? Kimin için?

Uyumluluk: Nasıl ve kim tarafından yapılacak? Nasıl belirlenecek?

Çizgiler: Kapsam ve uyumluluk hangi titizlik ile belirlenecek? Ne kadar esneklik tanınacak?

İletişim ve Etiketler: Markanın tanıtımı nasıl yapılacak?

Sıklık: Hangi aralıklarla uyumluluk gözden geçirilecek?

* ISSP, Understanding and Using Sustainability Standards, Nisan 2019 Notları, Marueen Hart

70 sene öncesinde organik tarım etrafında başlayan gönüllü sürdürülebilirlik standartları son 20 senedir hızla büyüyor. Bu, sürdürülebilirlik dönüşümü için pazar odaklı dinamikleri ortaya koyan önemli bir gelişme.

Standartların kullanım şekli ve doğası da bu süre içerisinde değişiyor, yeni ihtiyaçlara göre geliyor. Yol alınması gereken kısım ise, sürdürülebilirlik standartlarının maliyetleri azaltmasına yönelik inovatif yaklaşımlar geliştirmesi ve bu standartlara erişim maliyetlerinin düşmesi. Ayrıca bu standartların sürdürülebilirlik için bir fark yarattıklarını ve hedeflere doğru ilerletebildiklerini göstermeleri gerekiyor.

Geçmiş döneme bakarsak sürdürülebilirlik standartlarının gelişeceğini düşünüyoruz. Her kurumun kendi etki alanına göre bu standartların bir veya birkaçını benimsemeleri, pazar ve tüketici iletişimlerini açısından gerekli. Bu şekilde tüm paydaşları için değer ve fırsat yaratmaya devam edebilecekler. ○

“Artık ‘Ben’ Değil ‘Biz’ Kazanıyor”

12min.me, Almanya'nın Hamburg kentinde başlayıp organik olarak büyümüş, kâr amacı gütmeyen bir organizasyon. Yeni ekonomi, girişimcilik, startup ekosistemi, dijital teknolojiler alanında çalışan ve yeni nesil iş yapma modellerine ilgi duyan bir grup girişimci genç tarafından kolektif bir ruhla 2014'te kuruluyor. Her ayın ikinci perşembesi yapılan, 12 dakikalık sunumları, 12 dakikalık soru-cevap ve 12 dakikalık networking bölümlerinin izlediği etkinlik serisini Türkiye'ye taşıyan Genedos Kooperatifi'nden Alper Akça ile konuştuk.

 Nevra YARAÇ

12.min.me etkinlikleri nerede ve hangi ihtiyaçtan ortaya çıktı ve benzeri “talks” etkinliklerinden farkı nedir? 12min.me Almanya'nın Hamburg kentinde yaşayan, yeni ekonomi, girişimcilik, startup ekosistemi, dijital teknolojiler alanında çalışan ve yeni nesil iş yapma modellerine ilgi duyan bir grup girişimci genç tarafından kolektif bir ruhla 2014'te kuruluyor. Profesyonel işlerinin arasında etkinlik düzenleyen, değişime ve farklılıklara açık, küresel düşünebilen, yatay organizasyona ve açık bilgiye inanan insanların hayali olarak yola çıkmış bir yapı. Sosyal girişimcilik hikayesi de diyebiliriz. Bana göre en başta bu yönüyle diğer “talks” etkinliklerinden ayrılıyor. Tabandan organik olarak kurulan ve yatay olarak büyüyen bir yapısı var, organizasyonu kuran kişiler hemen çatı örgütlerini demek olarak kurguluyorlar, gönüllülüğü esas alıyorlar ve bağımsız, açık inovasyon yöntemlerini etkinlik kültürü olarak yerleştiriyorlar.

Biz de ekip olarak işin bu yönünden etkilendik açıkçası ve Türkiye ayağını başlattık. Yoksa bugün yüzlerce

konuşma etkinliği düzenleniyor kişiler ve kurumlar tarafından. YouTube on binlerce video ile dolu. Öyle şeylerle karşılaşıyoruz ki şu günlerde, biri unvanını yazmış “TEDx konuşmacısı” diye. Yani trajik bir “post-truth” durum da bu alanda yaşıyoruz. Tuhaf bir sahnedeki yer alma, deneyimlerini, işini, karizmasını “diğerleri”ne anlatma çabası, trendi içinde iş ve aş dünyası. Sahneye çıkan çok mesut oluyor.

Tabii günün sonunda bu durum kaçınılmaz olarak kirlilik ve vasatlık ortamı yaratıyor. “Talks” etiketiyle sunum/konuşma/paylaşım etkinliklerinden ve videolarından çok faydalanmış biri olarak bir alternatif de biz sunalım istedik. 12min.me İstanbul ekibi, bunu yaparken gönüllülükle çalışıyor, kâr amacımız yok, içerik ve konuşmacıları demokratik bir akışta ekip seçiyor. Bu kişiler bazen işlerine hayran olduğumuz yakın çevremizden insanlar olabilirken, tanışmak isteyip de hikayesini dinlemek istediğimiz kişiler de olabilir. Yeter ki hikayesiyle, işiyle, karakteri ile kasılmadan, kendisiyle barışık, kapsayıcı sunumlar yapsın. Böyle olunca konuşmacı mutlu ve temiz duygularıyla, çıkarı olmadan sahnede konuşuyor, organizasyon ekibi gönüllü, keyif aldığı için orada; herkes açık, iletişim açık... Bu sayede katılımcıların da bu enerjiyi hissetmesi mümkün oluyor. Sunumlar 12 dakika ile sınırlı, her sunum sonrası 12 dakika filtresiz soru-cevap bölümü bulunuyor ve en sonunda da alana yayılarak atıştırmalıklar eşliğinde 12 dakika networking'e vakit

ayırıyoruz. Bu son bölüm çok önemli, en büyük fark. Bunu her konuşma sonrasında zorunluluk haline getirdiğimiz için içine kapalı, monolog tercihindeki her katılımcı/dinleyici bir yerde sosyalleşme bariyerini kırıyor. Sosyalleşmek kadar güzel bir şey var mı ki! Gerçek ve altı dolu, samimi bir iletişim ortamı yaratıyoruz...

Türkiye’de ne zamandan beri, nasıl bir organizasyon modeli ile bu etkinlikleri gerçekleştiriyorsunuz?

Almanya’da ilk etkinliğin yapıldığı 2014 yılından bugüne 1500’den fazla etkinlikle ABD dışında en hızlı büyüyen meetup organizasyonu durumdayız. Şu an 13 ülkede, 40’tan fazla şehirde yüzlerce gönüllüsüyle 40 bin kişiye ulaşıldı. Bu hızlı büyümenin ve genişlemenin arkasında açık inovasyon kültürü ve açık kaynak yaklaşımı var. Bizim 12min.me’yi Türkiye’ye getirme hikayemizi anlatmak isterim, bu sorunuza iyi bir örnek olur diye düşünüyorum.

Genedos Kooperatif kurucu ortaklarından sevgili dostum İlker Karagöz iş sebebiyle iki sene önce Münih’te yaşamaya başlıyor. Yeni bir şehir, yeni insanlar, yeni bir sosyal çevre demek bu. Biraz da e-ticaret işi yaptığı için dijitalleşme sürecinde yeni ekonomiyle ilgili konuşmaları takibe alıyor. Katılımcı olarak gittiği bir 12min.me etkinliğinden çok keyif alıyor. Çünkü etkinlik hem samimi, hem dolu, hem ücretsiz, hem küçük bir “happy hour” tadında, hem de cebinde onlarca kartvizitle dönebildiğin bir sosyal ortam. Etkinliğin kırmızı tişörtleriyle etrafta geçen gönüllüler tarafından yapıldığını öğrenince daha da şaşıyor. İki-üç etkinlik sonrası ekiple arkadaş oluyor, bir süre sonra kendini Münih ekibinde gönüllülük yaparken buluyor, çevre ediniyor, arkadaşları oluyor ve tüm bunlar mevcut işine de pozitif yansıyor. 12min derneği zaten büyüme stratejisinde ama içinden çıkan gönüllüleriyle bunu yapmış hep.

İlker tam bir girişim canavarı olduğu için konuyu bana açtı ve “İstanbul’a

“Farklı arka planlardan, bilim, iş dünyası, politika, değişim fikirleri, çoklu disiplinlerde kültür, kuşakların dönüşümü ve etkileri, teknoloji, dijitalleşme, sosyal girişimcilik ve tabii ki inovasyon çerçevesinde ilham verecek her konu ve konuşmacı radarımıza girebiliyor.”

ne dersin” dedi. Begüm Özyer ve Nilüfer Aktaş’ın motivasyonu ile hep birlikte “yaparsın” cevabı verdik. Münih’e İlker’i görmeye gittiğimde aylık şehir toplantılarına gözlemci olarak katıldım, oradaki gönüllülerle tanıştım. 12min’de buddy sistemi var. Tecrübeli gönüllü, çaylak gönüllünün elinden tutuyor. İstanbul ekibi de işte böyle kuruldu. Hamburg merkeze bir yol haritası sunduk ve 2018 Kasım ayında ilk etkinliği Adahan desteği ile, sonraki etkinlikleri de Bahçeşehir Üniversitesi İletişim Fakültesi desteği ile BAU Galata kampüsünde yapmaya başladık. Mekan destekçimiz BAU Galata, tam hayal ettiğimiz açık çalışma alanı olan koca bir katı bize tahsis ediyor. Organizasyon ve operasyonlar için Etkin Tanıtım ve eXprojects’ten destek alıyoruz. En zor ve pahalı işlerden biri olan video prodüksiyon için Proje 3.16 Film yanımızda, profesyonel fotoğraflarımızı ise Emre Efendi çekiyor. Genedos Kooperatif hem koordinasyon hem de 12min.me’yi Türkiye’de yaygınlaştırmak adına kurumsal desteğini veriyor,

bir nevi çatı kurumumuz. Son olarak Kadıköy’deki Tosbağa Cafe ekibini de belirtiyim. Önemli, çünkü böyle global bir hikayenin içinde yerel bir kafe çıkıp diyor ki “harika işler yapıyorsunuz, nasıl destek olalım size?” Her etkinliğimizde kanepeler, gazozlar, mini sandviçler taze taze onlardan.

Kurumsal destekçilerin ötesinde 15 kişilik bir ekibimiz var. Farklı disiplinlerden gelen farklı kariyer yolculukları olan ve gönüllü emeğini az ya da çok koymaya çalışan dostlar. Biz de dikey söylemler sevilmediği için herkesin ismini alfabetik sırayla belirtmek isterim; Ali Balkan, Alper Akça, Armağan Akça, Anıl Demirhan, Arcan Demirci, Begüm Özyer, Burak Mert, Burak Taş, Didem Demir, Eray Mutlu, Gani Çetin, İlker Karagöz, Nejdettürköz, Selen Gülgün, Tuba Emiroğlu.

Konuşmacılar hangi alanlardan seçiliyor? Türkiye ve diğer şehirlerde yapılan etkinliklerde hangi alanlar öne çıkıyor?

Slogamımız, “Don’t Waste Your Time!

“Sonuçta amacımız eski ve yeni sanayi arasındaki bariyerleri yıkmak, geleceğin tasarımında rol alacak kuşaklara ilham vermek, düşünce yapılarında değişimi zorlamak, kalıpları kırmak”

- Zamanımı Boşa Harcamal?”. Konuşmacı seçimi ve konuşma içeriği için çok katı kurallarımız yok ama belli bir çerçevede tutmaya ve dengeli dağıtmaya da özen gösteriyoruz. İstanbul dahil tüm şehirlerde etkinlikler çoğunlukla her ayın ikinci perşembesi yapılıyor. meetup.com resmi destekçimiz, davetiyeleri ve duyuruları oradan yönetiyoruz. Hafta içi, iş çıkışı akşam 19:00-21:00 arası çok ağır sunumlar, bilgi patlamaları istemiyor insanlar haklı olarak. Farklı arka planlardan, bilim, iş dünyası, politika, değişim fikirleri, çoklu disiplinlerde kültür, kuşakların dönüşümü ve etkileri, teknoloji, dijitalleşme, sosyal girişimcilik ve tabii ki inovasyon çerçevesinde ilham verecek her konu ve konuşmacı radarımıza girebiliyor. Genel olarak diğer şehirlere baktığımızda dijital dönüşüm ve sosyal inovasyon öne çıkıyor gibi.

Sonuçta amacımız eski ve yeni sanayi arasındaki bariyerleri yıkmak, geleceğin tasarımında rol alacak kuşaklara ilham vermek, düşünce yapılarında değişimi zorlamak, kalıpları kırmak. Eski ile yeni arasında, geleneksel ile yenilikçilik arasında nasıl köprü kurulur, toplumsal dönüşümün kilit noktaları nelerdir, bunları sorgulamak. Bir sürü soru işareti ve ünlem yaratmak. Tüm bunları yapmak isteyen konuşmacılarımızın 12 dakikası olduğunu, 12 dakika içinde soruları yanıtlaması ve hızlıca hareket ederek 12 dakika içinde konuyla ilgili sosyalleşmesi gerektiğini düşünürsek biraz da zorlayıcı ve dene-

yimsel bir format. Yeri gelmişken şunu da belirtmek istiyorum. 12min.me'nin kendisi de yenilikçi fikirlere açık olduğu için “verticals” dediğimiz dikey etkinlikler de düzenlenebiliyor. Özel konular ya da startup'lar için 12min. slam etkinlik formatları da var. Biz İstanbul'da şimdilik “ignite talks” formatını tercih ettik. Ama yeni sezonda sürprizlerimiz olacak. Ve bir de 12min. me İzmir'i 2019 sonbaharında başlatma-çığımız haberini vermiş olalım.

Günümüzde artık sürdürülebilirlik alanında da startup'ların, sosyal girişimlerin daha fazla varlık göstermeye başladığını görüyoruz. Bu durumun toplumsal, çevresel ve ekonomik anlamda katkılarını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Ben bu konularda acımasız eleştirileriyle kalp kıran ve yıkıcı olabilenler kulübündeyim. Bazen bu bahsettiğim girişim ekosistemi denen yeni akımın büyük bir balon olduğunu düşünüyorum; yalan dolan, kaynakları tüketiyorlar gibi geliyor. Bazen de genç girişimcilerin harika fikirleriyle iş yapma biçimlerine şahit olunca umudum artıyor.

Önce sorudaki “varlık gösterme” kısmına girmek lazım. Türkiye’de sürdürülebilirlik alanında kim nerede ne varlık

göstermiş ki “startup”lar veya sosyal girişimler gösterebilir? Türkiye’nin en iyi startup girişimi yemek satıyor, en başarılı sosyal girişimi diye lanse edilen işler hizmete erişimi kolaylaştırmaya odaklanmış, sistem içinde zekice yol alan çözümler. Hayatımıza katkıları var mı, tabii ki var ama çoğu oyunun içinde kuralları yıkmayan, rüzgarın estiği yönde dümeni çok iyi kullanan zeki kaptanların gemileri. İş dünyası zaten öyle, rüzgara karşı gemisini süren özel sektör olur mu? Olmaz. İş dünyası, adımı koyalım korkaktır, çünkü kaybedecek çok şeyi vardır. Bu bütün dünyada böyledir ama Batı kurumları, demokratik yönetim ve hukuk altyapıları sayesinde dengeyi bir nebze de olsa yakalamışlar. Eleştirel düşünceye kurumsal ve bireysel saygı var. Gerçek yenilikçi fikirler ve girişimler, bağımsızlık ruh hali ve güven üzerinden yürüdüğü için şirketler de bu adımları atmaya zorunlu hissediyorlar, pragmatikler. İşte bu pragmatizm yayıldıkça sürdürülebilirlik ajandasının iş dünyasında “trend topic” olması benim gibi kuşkucu/sorgulayıcı insanlar için “dur bakalım ne oluyor” derirtecek kadar zıvanadan çıkmış durumda. Ağzı pelesenk olmuş bir “sürdürülebilirlik” aldı yürüyor yani... Uber’i örnek alalım. Milyar dolarlık bir startup, nereye

TEMA ÇELENK

Cenaze törenlerine çelenk göndererek,
hem sevdiklerinizin üzüntüsünü paylaşabilir, hem de TEMA'nın
çalışmalarına destek verebilirsiniz.

celenk@tema.org.tr
444 51 81

ŞİMDİ 14 İLDE TEMA ÇELENK SİPARİŞİ VEREBİLİRSİNİZ

İstanbul, Ankara, İzmir (Bağışçıların taleplerini törenden en az 2 saat önce bildirmelerini rica ederiz.)
Bursa, Balıkesir, Tekirdağ, İzmit, Mersin, Adana, Eskişehir, Konya, Manisa, Aydın, Muğla (Bodrum/Marmaris)
(Bağışçıların taleplerini törenden en az 12 saat önce bildirmelerini rica ederiz.)

12.min.me'yi Takip Edin

www.12min.me

Meetup ISTANBUL www.meetup.com/12minIST

Instagram ISTANBUL www.instagram.com/12min.me_turkiye

www.facebook.com/12minme

www.twitter.com/12minme

www.youtube.com/12ministanbul
#12minme #12minIST #IgniteTalks

gitse çok başarılı, üstelik çevre dostu, ekonomik, istihdam sağlayan, hayranlık tabusu bir melek olarak efsaneler listesinde...

Peki öyle mi gerçekten? Her rakibini satın alıp tekelleşerek monopol kurmaya çalışsan, daha çok para kazanmak için saldırgan iş modelinden vazgeçmeyen, yereldeki insanları dinlemeyen, anlaşma yoluna gitmeyen, "ortağımın" diyerek milyonlarca sigortasız sürücü/çalışan yaratan, fahiş komisyon alan bir titan. Şimdi Uber sürdürülebilirlik ilkelerine uyan, geleceğe katkı sunan bir startup mı?

Şöyle bitireyim; toplumsal, ekonomik, eğitimsel, çevresel vb. iyi dönüşümler için teknolojiye bel bağlanması bir yandan tabii ki doğru, çünkü iletişim ve verimlilik devrimini yaşıyoruz. Fakat ka-

bul edelim naif bir tarafı da var bunun. İnsan ruhu ve psikolojisinde (ego, hırs) içsel bir devrim yaşanmadıktan sonra bu konuştuklarımız "sürdürülebilir" gözüküyor.

Uzun yıllardır sivil toplum alanında çalışmalar yapan biri olarak, son dönemde gerek 12.min.me gibi etkinlikler, gerekse oluşan network'ler ve işbirliklerinin gelişimini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Dijital devrim eşittir iletişim devrimi. Bir de buna sanayi 4.0 diye kodladıkları üretim devrimi de eklenince iş yapma ve düşünce biçimimiz kökten değişti. Durdurulamaz bir süreç bu. Daha çok bilgi paylaşımı, daha çok işbirliğini beraberinde getiriyor, ilişkilerimiz karmaşıklaşıyor, ağlar içinde ağlar doğuyor, birbirimizden bilinçli veya bilinçsiz etkileniyoruz. Açık kaynak paylaşımı, açık iletişim, açık toplumsal yapılar çok hızlı büyüyor. Ama şu da bir gerçek: Bu hızlı büyümeye devletler ve büyük kurumlar, büyük şirketler ve hatta kırsal nüfus ayak uyduramıyor. Bu uyumu yakalayacak kapsayıcı iş modellerine çok daha fazla ihtiyaç olduğumu düşünüyorum.

Özellikle Türkiye gibi hem sorunlar hem de bunlara çözümler getirebilecek insan kaynağının zengin olduğu bir ülkede bu işbirlikleri toplumsal dönüşüm anlamında nasıl bir rol oynuyor/oynamalı?

Türkiye'den bahsediyorsak konu bambaşka bir hale bürünüyor. İnsan kaynağımız, genç nüfusumuz var. Dünya ekonomisi içinde teorik olarak G20 içindeyiz, birçok uluslararası örgütün üyesiyiz, tarafıyız, diplomatik gücümüz ve baskı kabiliyetimiz var. Böyle bir ülkeye dönüp baktığımızda şunu bekliyor insan: Örgütlenmiş etkili bir sivil toplum; dinamik, kendine güvenen bir genç nüfus; hareketli, risk alan, agresif özel sektör; gelişmişlik endeksinde bir üst lige oynayan hırslı devlet aygıtları... Ama yok öyle bir durum. Birlikte çalışmayı sevmiyoruz! Birlikte karar almaktan korkuyoruz. En baştan beri söylüyorum, duygu yükümüz altında ezilmiş kapalı bir psikoloji içindeyiz. İşbirliğine açık toplumlar ve organizasyonlar geliyor, kapalı olanlar kapanıyor. Toplumsal dönüşümün anahtarı "ben" olmaktan "biz" olabilmeye giden yolda saklı. Çok retorik ama artık "ben" değil "biz" kazanıyor. ○

Arıcılık İyidir, Tutkun Olursan!

Doğa uzun bir süreçte kendi dengesini kurmuş, arı da bu dengeyle uyum içinde kendi yolunu izliyor. Biz ise, yüzlerce binlerce parçanın yan yana geldiği, iç içe geçtiği, her daim kendiliğinden bozulan ve yeniden kurulan bu düzene müdahale ettiğimiz her seferinde, bu kaotik düzeni her hizaya sokma girişimimizde hüsrana uğruyoruz ve uğramaya devam edeceğiz. Unutmayalım ki, bu düzen biz olmadan varlığını sürdürebilir ama ne yazık ki, biz bu düzen olmadan var olamayız.

Şamil Tunçay BEŞTOY,
Çevre ve Arı Koruma Derneği-ÇARIK

Her kapı yeni bir dünyaya açılır. Ne var ki, bu kez kapı koca bir evrene açıldı; arıların ve arıların evrenine... Ve tutkunu olduk! Nasıl olmayalım ki, her kovanda olağanüstü bir uyumla “arı gibi çalışan” 50-60 bin harika böcek; bir tarafta döllemek ve üremek için davetkâr çiçekleriyle onları çağıran bitkiler, diğer tarafta bu çalışmanın ürününi sağlamak için bekleyen insanlar. Her seferinde doğanın mucizesi gerçekleşiyor; çiçekler meyveye, nektar bala dönüştüyor.

Modern çağlara ve sanayi toplumlarına gelince doğayla ilgili her konuda olduğu gibi arıcılıkta da “uyum” bozuldu. “Doğayla uyumu”, “doğaya karşı savaş” dönüştürdü insanoğluyu; önce artan nüfusunu doyurmak amacıyla, sonra da doymak bilmez tüketim aşkıyla. Elbette arıcılık da bundan nasibini aldı. Bugün arıcılık; kovan başına azami verimi elde etmek amacıyla, arıyı uyum sağladığı doğal çevresinden koparıp, flora takibi peşinde yöreden yöreye, çiçekten çiçeğe sürüklediğimiz gezginci arıcılık olarak yapılıyor. “Taşınabilir endüstriyel arıcılık” sadece

arıları değil; üreticiden tüketiciye, toptancıdan birliklere ve ilaç firmalarından akademisyenlere kadar sürecin tüm aktörlerini kapsayan bir sektör haline gelmiş durumda. Üretimi yapan arıcı, sürecin neredeyse en önemsiz parçası olmuş, diğer aktörlerin kendisine dayattığı koşullara uymak zorunda bırakılmıştır. Endüstriyel her üretim gibi, arıcılık da tamamen sonuç, yani ürün, yani bal odaklı bir üretim alanı olmuş; üretim sürecinin sonucu olan pazarlanabilir ve tüketilebilir mamul miktarını azamiye çıkarmayı amaçlayan bu anlayış sonucunda arıcılık sürecinin diğer aşamaları önemsiz ve anlamsız kalmıştır. Tabii burada balı asıl üreten arının halini hiç sormayın.

Arı doğası gereği ne evcilleştirilebilir, ne de ehlileştirilebilir. Çiftlik hayvanı olamaz. Suni bir “doğa”da yaşayamaz. Ondan sadece bir miktar da bizim için üretmesini isteyebiliriz.

“Arı şehirleri”; tıpkı kendi kentlerimizde yaptığımız gibi düzensiz, çarpık, hastalıklı “arı gecekonduları”, “varoşları” kuruyoruz. Arılar normalde her bir yöreye uygun olarak ağaç kovuklarında, kaya yarıklarında, toprak içindeki çukurlarda kurmuşlar kolonilerini. Koloniler arasında yine yörelere uygun bir uzaklık olmuş. Şimdi biz onları bir arılıkta yan yana diziyoruz. Çok sayıda arı aynı yere sıkışınca hastalıklar, yağma ve stres geliyor. Evet, stres sadece bize özgü bir “lüks” değil. Doğasına aykırı durumlara giren ya da sokulan her canlı türü strese giriyor. Üstelik sadece onları sıkıştırmakla kalmıyor, bir de yaşamlarına yerli yersiz müdahale ediyoruz. Arı güdülmeye en uzak türlerden biridir.

Doğayla Uyum İçinde Bir Topluluk Hayali

Yerel ve doğal bir üretim olma özelliğinden koparılmış olan arıcılık; sürdürülebilirliğini yitirme tehdidi altında ve çözüm üretmediği bir tıkanma noktasına gelmiş durumda. “Taşınabilir endüstriyel arıcılık” modelinde; arıların

genetik yapısı karışmakta, hastalıklar yaygınlaşmakta, bal sadece bir ticari meta olarak görüldüğü için çevre koruma bilinci oluşmamakta, yerel arı ırk ve ekotipleri kendi doğal ortamlarından uzaklaştırıldığı için, yerel bitkilerin döllemesi yetersiz kalmakta, “dışarı” giden arıların için gittikleri yerin doğal ortamı bir önem taşımamaktadır. Süreci tersine döndürüp, merkeze arıyı, arıyı ve doğru bal ile diğer arıcılık ürünlerini koyan ve gözleme dayanan geleneksel bilgi ile araştırmalara dayanan bilimsel bilgiyi birleştiren modern koloni ve arıcılık yönetimini içeren bir model bulunmadıkça bu karmaşadan çıkış olası görünmemektedir.

“Satoyama”, insanın içinde yaşadığı doğal çevreyle kurduğu dolaysız, uyumlu, sürdürülebilir, çok yönlü ve karmaşık ilişki sonucu oluşan yerel ekonomileri tanımlamak için kullanılan Japonca bir sözcük. Tıpkı, “satoumi”, Filipinler’de “muyong”, Endonezya ve Malezya’da “kebun”, Kore’de “mauel”, İspanya’da “dehesa”, Fransa’da “terroir” ve Türkiye’de “köylülük” gibi. Japonya’da “sato” köyü, “yama” ise o köyün yöresine özgü, köyü çevreleyen orman, otlak, dağ ya da tarlaları, “satoyama” ise bu ikisinin oluşturduğu yapıyı ifade ediyormuş. Çevre denizelse, “satoumi” oluyor.

Bu, “doğayla uyum içinde bir topluluk” hayali için temel bir kavram. Ekosistemleri ve doğal değerleri korumakta bilgelik, modern bilimin bulgularıyla geleneksel ekolojik bilgiyi harmanlamak ve ekosistemleri birlikte yönetmek için yeni yollar keşfetmek ve bunu; kaynakların çevrenin taşıma kapasitesi ve esneklik içinde kullanımı, doğal kaynakların sürdürülebilirliği, yerel geleneklerin ve kültürlerin önemini tanıması, doğal kaynakların katılımcılık ve işbirliği temelinde yönetimi ve yerel sosyoekonomilerin geliştirilmesi yoluyla yapmak.

Buradaki anahtar sözcük “uyum” olmalı. Ne yazık ki, çoktandır unuttuğumuz bir kavram. Tapınaklarımızın duvarlarına “ölçü”, “uyum”, “sükûnet”

Sağlıklı bir arı kolonisi, arı gibi çalışan bir kovan; sağlıklı işleyen bir doğanın en temel göstergesidir. Doğaya yaptığımız olumsuz müdahalelerin ilk kurbanlarından biri her zaman arılar olur. Arıcılık doğal süreçlerin işleyişinin kavranması temelinde yapılmadıkça bu süreç tersine dönmeyecektir.

ve “erdem” yazmayı bırakalı çok oldu. Artık; hırsım, kavgamın, aşırımın, rekabetin ve ağgözlülüğün peşinde koşuyoruz. İşin en hazin yanı ise, evrimin en son ve bizzat evrimi anlama kapasitesine sahip ürünü olan insan beyninin, bu kapasitesinin ifadesi olan bilimin buna alet olması. Bu aşamaya nasıl geldik, “doğayla uyumu” nasıl “doğaya karşı savaşa” dönüştürdük, bilimi bu savaşı kazanmamız için gerekli gördüğümüz araçları üretmekte kullanmaya başladık; bu tizerinde kafa yormamız ve yanıt bulmamız gereken temel soru.

İnsan yaşamının gereksinimleri ile doğal yaşam varlığı arasında nasıl adil ve sürdürülebilir bir denge kurulacağı, bu dengenin bugünden geleceğe iklim değişikliği süreçleri de göz önüne alınarak nasıl sürdürülebileceğinin, her biri kendi ekosistemine uyum sağlamış arı ırk ve ekotipleri temelinde gelişmiş doğal ve geleneksel yerel arıcılık ekonomisinin bütüncül bir yaklaşımla planlanması; bu bağlamda her bölgenin yaylaları, bozkırları, meyvelikleri, kızılçam ormanları, meşelikleri, sığılları, makilikleri, ağaç ve çalılıkları, tıbbi ve aromatik bitkileri, fundalıkları, delicelikleri, bu floraya uyum sağlamış evcil ve yaban hayvan varlığı ile bir ekosistem olarak çalışılması ve bu ekosistemin, tüm bu zenginlikle yüzlerce

yıldır yaşamlarını ve geçimlerini sürdüren köylüleriyle birlikte korunması için sürdürülebilir ve bütüncül bir yaşam alanı olarak tanımlanması gerekmektedir.

Bu uyum sürecinin temeli her arı ırkı ya da ekotipinin bulunduğu ekosistemin yapısına uygun anatomik, fizyolojik, morfolojik ve davranışsal özellikler geliştirmesidir. Bu özellikler hayatta kalabilmesi için içinde yaşadığı ekosistemin diğer öğeleri ile karşılıklı bir uyum süreci içinde kazanılır. Her arı kolonisi kendi bölgesinin özelliklerini “öğrenir”. Doğal yaşam bir bütündür; doğal bir yaşam alanında, bir ekosistemde yer alan her tür canlı arasında organik, karşılıklı ve bütüncül bir ilişki ve bağ vardır. Bu bağ; yerel, yakın ve karşılıklıdır. Yani dünyamızdaki doğal yaşamın bütünlüğünden bahsettiğimizde, aslında görelilik olarak birbirinden bağımsız birçok bölgesel, yerel ekosistemden söz ederiz.

Arı, Çiftlik Hayvanı Değildir

Ancılık gibi bir konudan söz ettiğimizde, üretimden, arının çiçekten alıp kovana taşıdığı bir damla nektardan başlayıp tüketime, ağızımıza attığımız bir parmak bala uzanan uzun bir süreçten bahsediyoruz demektir. “Nektardan bala”, “çiçekten kovana”, “doğadan

insana” giden bir süreç... Bu süreçte insanın doğayla kurduğu en dolaysız ilişkilerden biri gerçekleşir.

Burada üretimden tüketime; bilim ve teknolojiyle sanayi ve ticaret arasında kurulan ilişkide, zooloji, botanik, biyoloji, coğrafya, sosyoloji, ekonomi, eğitim gibi bilim, ziraat, makine gibi mühendislik dalları, devlet ve kamu kuruluşları, birlikler ve sivil toplum kuruluşlarının yer aldığı çok geniş bir yelpazeden söz ederiz. Üretim aşamasında; arının kendisi, nektar ve salgı aldığı bitki ve hayvanlar, kovan ve arıcılık yöntemleri, arıcılık makine ve ekipmanıyla arıcı yer alırken, tüketim aşamasında; balın toplanması, tüketim hazırlanması, dağıtım ve satışı gibi başlıklar yer alır.

Günümüzde burada bir karmaşa var. Bu karmaşanın nedeni, geleneksel üretim ve yaşam biçiminden, sanayileşmiş üretim ve yaşam biçimine geçişin yarattığı, gelenekselden moderne geçişin yaşandığı her alanda var olan sorunlardır. Birincisinde, geleneksel bilgi ve dolaysız toplum yapısı; ikincisinde, bilimsel bilgi ve organize, kurumsallaşmış toplumsal yapılar yer alır. Şu anda bunlar kendiliğinden işleyen bir süreç içinde birbirine karışmış durumda; bir yandan en temel haliyle geleneksel üretim biçimleri sürdürülürken, öte yanda örneğin, genetik biliminin ve teknolojinin en son bilgi ve teknikleri kullanılabilir. Bir yanda sıradan ve basit bir köylü ailesi olarak arıcılar, öte yanda büyük dağıtım ve pazarlama ile teknoloji şirketleri yer alıyor. Üniversiteler, kamu kurumları ve birlikler ise çok hızlı, kendiliğinden ve kontrolsüz biçimde işleyen bu süreci henüz tam manasıyla yönetememekte. Bir yandan çok önemli ve değerli çalışmalar yapılırken, öte yanda neredeyse hepsini anlamsız kılan bir kendiliğindenlik ve piyasa sistemi işliyor.

Bu konu, uzun yılların deneyimlerinin sonucu olan geleneksel bilgiyle, bilimsel araştırmalar sonucu elde edilen bilimsel bilginin birlikte ele alınmasıyla ve sürdürülebilir bir insan ve doğa

Doğal yaşam bir bütündür; doğal bir yaşam alanında, bir ekosistemde yer alan her tür canlı arasında organik, karşılıklı ve bütüncül bir ilişki ve bağ vardır. Bu bağ; yerel, yakın ve karşılıklıdır.

ilişkisi bağlamında ele alınmalıdır. Bu anahtar yaklaşımdır; çünkü sorun artık, sadece satış, dağıtım ve paylaşım, sadece insan açısından ele alınmayacak bir aşamaya gelmiş durumdadır. Artık bizzat üretimi, üretme tarzımızı tartışmamız gerekiyor. Bu nedenle var olan arıcılık tarzını değil, insanın üretirken doğaya sadece kaynaklarını sömüreceği bir nesne değil, içinde var olduğu ve olacağı, birlikte yaşadığı ve yaşayacağı, dolaysız bir parçası olduğu bir organizma olarak baktığı bir anlayışın vazettiği yeni bir arıcılık tarzını temel almak gerekmektedir. Tüm tarımsal üretim alanlarında uygulanması gereken yeni bir üretim anlayışına model amaçlanmalıdır. Bizzat kendisi üretkenliği sembolize eden ve tarımsal üretim alanlarının merkezinde konumlanan

arıcılık bu potansiyele sahiptir.

Sağlıklı bir arı kolonisi, arı gibi çalışan bir kovan; sağlıklı işleyen bir doğanın en temel göstergesidir. Doğaya yaptığımız olumsuz müdahalelerin ilk kurbanlarından biri her zaman arılar olur. Arıcılık doğal süreçlerin işleyişinin kavranması temelinde yapılmadıkça bu süreç tersine dönmeyecektir.

Geleneksel arıcılık; kara, kütük ya da sepet kovanlarda tamamen doğanın ve arının verdiğini hasat etme temelinde yapılan bir arıcılık tarzı. Bu tarz neredeyse yok olmak üzere. “Taşınabilir endüstriyel arıcılık” ise, arıya bir ahır ya da kümes hayvanı muamelesi yapan, doğal süreçlerin dışında bir bal makinası gibi gören bir tarz. Ve bunun sonunda tüm dünyada arılar yok oluyor! Ne yapmalı? Arı doğası gereği ne evcilleştirilebilir, ne de ehlileştirilebilir. Çiftlik hayvanı olamaz. Sumi bir “doğa” da yaşayamaz. Ondan sadece bir miktar da bizim için üretmesini isteyebiliriz. Onu sadece bu kadarını yapacağı şekilde “yönetebilir”, “güdebiliriz”. O halde buna uygun bütüncül bir arıcılık ve koloni yönetim modeline ihtiyacımız var.

Doğayı “Koruma” ve “Kurtarma” Misyonu Altında Gizlediğimiz Kibir

Dünyada genel duruma bakılrsa arıcılığın geleceği pek de iyi gözükmemiyor. Yönetim sistemimizi baştan aşağı değiştirmemiz gerekiyor. Yoksa hem arılarımızın sağlığı ve gücü, hem de balın sonu gelebilir. Arı dediğimiz böcek evcilleştiremediğimiz ama beraber çalışma yöntemleri bulduğumuz tek hayvan. Evcilleştirmekten kastımız, bu böceği hiç dışarıya salmadan, yediğini içtiğini kontrol ederek bal üretmesini sağlayamıyoruz. Öyleyse doğal ortamında tutabildiğimiz bu böceğe olan saygımızı artırmamız ve arılarla çalışma fırsatı yakaladığımız için kendimizi şanslı saymamız gerek. Arının tarım alanında yaptığı işler gözle görülmesi de yediğimiz yiyeceğin %40’ı kadarından sorumlu olduğunu unutmayalım. Çiçekten çiçeğe ve ağaç-

tan ağaca konarken yaptığı tozlanma ile taşıdığı polenler bitkilerin döllenmesine, mahsulün çoğalmasına yarıyor. Aslında bu %40 oranı dolaylı ve kümülatif etkiler de düşünüldüğünde sandığımızdan daha fazla olabilir. Merada tozlanan ve gelişen otları inekler yiyor, et oluyor; ağaçların çiçekleri tozlanınca tohumları döllenmiş oluyor ve toprağa düştüklerinde daha fazla şansları var. Bahçede domates, biber, kabak gibi bitkiler tozlaşma sonucu daha fazla ürün veriyor.

Aslında insanlığın doğal yaşam biçimi, içinde evrimleştiği doğa ile uyum içinde olagelmış binlerce yıl. Onun verdikleriyle yetinmiş, yaşamımızı, “geçimimizi” onun verdiklerine göre şekillendirmişiz. Ama son birkaç yüz yıl içinde geldiğimiz noktada bilim ve teknolojinin olanaklarını da kullanarak, doğayı kendimize göre “şekillendiriyoruz” maalesef. Ya da öyle sanıyoruz, ama maalesef olmuyor. Pazar için yapılan tarımsal üretim, tarımsal alanların genişletilmesi, sonra da odun için yapılan ormancılık ile turizm ve madencilik faaliyetleri sonucu olan doğa tahribatı, arının doğal ortamını yok etmiştir.

Ülkemizin geniş floral çeşitliliği arıcılık sektörü için vazgeçilmez bir faktördür. Ayrıca arıcılık, sürdürülebilir kırsal kalkınmanın çok önemli bir lokomotifidir durumundadır. Kaynak tüketimine neden olmayan bir üretim faaliyeti olması, günümüzde arıcılığın önemini daha da artırmaktadır. Bununla birlikte arıcılık, doğa ve çevreye zarar vermeden yapılabilen ender üretim kolu olması sebebiyle, geleceğin en önemli sürdürülebilir tarımsal üretim faaliyetlerinden biridir.

Türkiye’de arıcılık, neredeyse her bölgede yapılan geleneksel bir tarım faaliyeti olup, bugün ülkemizin bütün illerinde arıcılık faaliyeti yapılmaktadır. Dört mevsimin aynı anda yaşandığı Türkiye’de, farklı ekolojik koşullara kolaylıkla uyum sağlayan birçok arı ırk ve ekotipi ile yıl boyu nektar ve polen sağlayan, oldukça zengin floral kaynaklar bulunmaktadır. Türkiye’nin her bölgesinin kendine özgü çevre ve iklim koşullarına sahip olması, her bölge için farklı çiçeklenme dönemini ortaya çıkarmaktadır. Bu durum ülkemizde yıl boyu arıcılık faaliyetini mümkün kılmanın yanında, daha fazla üretimi

amaçlayan arıcalar için göçer arıcılık yapma nedenidir.

Türkiye, zengin floral kaynakları, arı ırkları ve iklimsel şartları ile arıcılık için en uygun şartların olduğu ülke konumundadır. Türkiye, uygun ekosistemi, zengin bitki örtüsü, farklı iklim kuşaklarına sahip olması ve koloni varlığı bakımından, önemli bir arıcılık potansiyeline sahiptir. Bütüncül bir üretim modeli, farklı yörelerin farklı ürün potansiyellerini esas alarak birbirlerini destekleyeceği bir temelde kurulmalıdır.

Yeni modelin uygulanabilir ve yaygınlaştırılabilir olması için; Anadolu’nun değişik yörelerinin yerel ve geleneksel geçim kaynağı olan üretimlerini, her yörede arıcılığın geçim kaynağı olarak yapılabileceğini, her yörenin koşullarına uygun arıcılık tarzı ve arıcılık ürünlerinin neler olabileceğini, arıcılığın her yörede diğer geçim kaynaklarıyla nasıl ve hangi oranda entegre edilebileceğini saptamak gerekecektir. Doğal nedenlerle, arıcılığın geçim kaynağı olma özelliğini yitirdiği durumlarda, hangi üretimin arıcı ailesinin geçimini sağlamaya devam edebileceğini belirlemelidir.

Sonuçta, yazının başında da dediğimiz gibi; doğa uzun bir süreçte kendi dengesini kurmuş, arı da bu dengeyle uyum içinde kendi yolunu izliyor. Biz, insanoğlu; yüzlerce binlerce parçanın yan yana geldiği, iç içe geçtiği, her daim kendiliğinden bozulan ve yeniden kurulan bu düzene müdahale ettiğimiz her seferinde, bu kaotik düzeni her hiza sokma girişimimizde hüsrana uğruyoruz ve uğramaya devam edeceğiz. Unutmayalım ki, bu düzen biz olmadan varlığını sürdürebilir ama ne yazık ki, biz bu düzen olmadan var olamayız. Kendimizi bu bütünün bir parçası olarak görmedikçe, kurduğumuz “uygarlığı” doğanın dışında ve üstünde gördükçe başarımız olası görünmüyor. Doğayı tahrip etmekten vazgeçmek bir yana, doğayı “koruma” ve “kurtarma” misyonunu altından gizlediğimiz bu kibirden de kurtulmalıyız. ○

Türkiye, uygun ekosistemi, zengin bitki örtüsü, farklı iklim kuşaklarına sahip olması ve koloni varlığı bakımından, önemli bir arıcılık potansiyeline sahiptir. Bütüncül bir üretim modeli, farklı yörelerin farklı ürün potansiyellerini esas alarak birbirlerini destekleyeceği bir temelde kurulmalıdır.

“Sürdürülebilirlik Kavramı Şirketimizin Ana Kıstaslarından Biri”

ENKA'nın mimari projelerden sorumlu Genel Müdür Yardımcısı Olcay Ertürk, şirketlerinin, çevreye uyumlu, doğaya saygılı, doğal kaynakları dikkatli kullanan ve enerji verimliliğini göz önünde bulunduran uluslararası projelere imza attığını söylüyor. Ertürk ayrıca, Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'nin 5'incisi olan Toplumsal Cinsiyet Eşitliği kapsamında insan haklarına saygı gösteren, her türlü ayrımcılığa karşı çıkan ve fırsat eşitliğini teşvik eden öncü ve lider bir firma olduklarının da altını çiziyor.

 Bulut BAGATIR

ENKA olarak alışveriş merkezleri, oteller, çok katlı ve yüksek bina blokları ve iş merkezleri, hastaneler, havaalanları gibi çok farklı projeler üretiyorsunuz. Çevresel anlamda bu projelerdeki önceliklerinizi neler oluşturuyor?

ENKA, 1957 yılından beri birbirinden çok farklı coğrafya, iklim ve kültürel özelliklere sahip ülkelerde, tasarım-mühendislik ve inşaat işleri gerçekleştiriyor. Bu amaç doğrultusunda inşaat sektöründe “Tasarım Merkezi” lisansı alan ilk firma olan ENKA; çevreye duyarlı, takım ruhu ile son derece özverili çalışan profesyonel bir tasarım ekibi ve yeşil binalar konusunda akreditasyon yapabilecek uzmanlıkta bir takıma sahip. Dolayısıyla firmamız yapısal sorumluluk, işletmesel kolaylıklar ve kullanıcı memnuniyeti kıstaslarının yanı sıra çevreye uyumlu, doğaya saygılı, doğal kaynakları dikkatli kullanan ve enerji verimliliğini göz önünde bulunduran uluslararası projelere imza atıyor.

Sorunuza örnek vermek gerekirse, ENKA'nın kendi yatırımı olan tamamlanmış projelerinden Rus avangart sanatından ilham alınarak tasarlanan Kuntsevo Çok Fonksiyonlu Ticaret ve

İş Merkezi projesi, Rusya'nın yeşil bina sertifikasına sahip ilk projesidir. Yine firmamız tarafından hayata geçirilen ve Rus Yeşil Bina sertifikası alan bir diğer proje de, 2018 yılı Haziran ayında açılan Kapitolıy Kashirskaya Çok Fonksiyonlu AVM. Çeşitli ödüller kazanan ve otoritelere örnek olarak da gösterilen bu projelerimiz Moskova'da bulunuyor. Halihazırda tasarım süreci devam eden, yeşil bina kriterlerini karşılayacak ve sertifikalandırılacak (LEED Platinum) projelerimizden bir tanesi de St.Petersburg'daki SOGAZ Çok Fonksiyonlu Hastane projesi. Çağdaş ve yeşil bina olarak çalışılan bu proje mimari yeniliklerin, son teknolojinin uygulanacağı; sosyal sürdürülebilirliğin ön planda olduğu, örnek teşkil edecek bir sağlık kampüsü özelliğine sahip olacak.

İklim değişikliği kapıdan içeri girdi ve insanlığın önündeki, çözülmesi gereken en büyük sorunlardan biri olarak duruyor. Bu noktada mimarların sorumlulukları size göre neler olmalı?

Büyük resme bakıldığında iklim değişikliği hususu birbiriyle bağlantılı pek çok konuyu, sorunu ve sorumlu-

luğu işaret ediyor. 4 Kasım 2016 tarihinde yürürlüğe giren Paris Anlaşması ile küresel ısınmanın tehditleri, yenilenebilir enerjinin önemi ve fosil yakıtların azaltılması ile ilgili konularda çok önemli kararlar alındı.

Uluslararası düzeyde tanınan bu anlaşma ile ülkelerin seragazi salımını azaltması ve küresel sıcaklık artışının 1,5 derecenin altında tutulması hususlarında, ortak bir anlaşma planının uygulamaya konulması kararlaştırıldı. Ülkeler; kendi üzerine düşen seragazi emisyonlarını hızla azaltmaya; sanayi, ulaşım, inşaat, enerji politikaları ile ilgili uyum politikalarını bu kapsamda hayata geçirmeye başladılar.

İklim değişikliği ve küresel çevre sorunları, daha çok üniversitelerde önemli bir araştırma konusu olarak yer alıyor. “Ekolojik Mimarlık”, “Ekolojik Planlama”, “Yeşil Binalar” gibi kavramlar; akademik birer sözcük olmaktan kurtarılar devlet politikalarında ve mesleki pratikte arzu edilen düzeyde bir karşılık bulmalı.

Mimarların, tasarımlarını oluştururken ve geliştirirken küresel iklim değişikliği gerçeğini de göz önünde bulundurarak, doğa dostu, müşteri memnuniyetini karşılayacak, topluma değer yaratacak, yüksek kalitede işlevsel çözüm önerileri üretmeleri gerektiğini düşünüyorum. Bunun için birincil olarak fiziksel çevre verilerini değerlendirerek, kullanıcı gereksinimleri ve enerji verimliliği ile ilgili soruların cevaplarını arayarak işe başlamaları gerekir. Mimarlık mesleğinin sorumluluğunda olup liderliğini üstlendiği; yapı formundan başlayan, ekipman ve malzeme seçimi ile devam eden tasarım sürecinde, yukarıda bahsetmiş olduğum küçük soruların büyük etkilere sahip cevaplarına ancak entegre tasarım yönetimi ve enerji verimliliği analiz sonuçları ile ulaşılması mümkündür. Unutmayalım; küresel iklim değişikliği bir doğa olayı değildir, insan faaliyetleri sonucu ortaya çıkmış ve hızlandırılmış bir iklimsel dönüşümdür; bundan zarar görecektir veya verdiği zararları telafi edecek yine insanın kendisidir.

Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'nden biri de Sürdürülebilir Şehir ve Yaşam Alanları. Bu hedef doğrultusunda nasıl çalışmalar gerçekleştiriyorsunuz?

Şirketimiz, faaliyet alanı gereği, sorumluluğunu üstlendiği çeşitli inşaat projelerinde henüz tasarım aşamasında iken sanatın, bilimin ve teknolojinin yanında “Sürdürülebilirlik” kavramını da ana kıstas olarak her zaman gözetmeye özen gösteriyor.

Maslow’un temel ihtiyaçlar hiyerarşisinde belirttiği en temel gereksinimlerden biri barınma, yani bir anlamda da “Sürdürülebilir Yaşam” ihtiyacı. Sürdürülebilir şehirler ve yaşam alanları oluşturmak; ekonomik, kültürel ve sosyal boyutları olan çok kapsamlı bir konu. Şehirleri sürdürülebilir kılmak demek “insan” ve “çevre” odaklı olabileceği anlamına geliyor. Şehirler yaşayan birer organizma gibidirler ve gelecek beklentileri üzerinden sürekli

“Mimarların, tasarımlarını oluştururken ve geliştirirken küresel iklim değişikliği gerçeğini de göz önünde bulundurarak, doğa dostu, müşteri memnuniyetini karşılayacak, topluma değer yaratacak, yüksek kalitede işlevsel çözüm önerileri üretmeleri gerektiğini düşünüyorum”

değişip dönüşürler.

ENKA, uzun zamandır vizyoner bakış açısı ile sürdürülebilirlik konusunu önemseyerek gündemine alıyor. Üst düzey yöneticilerden oluşan bir “Sürdürülebilirlik Komitesi” kurarak ENKA Sürdürülebilirlik Politikaları’nı oluşturdu ve 2017 yılı performansını içeren ilk “Sürdürülebilirlik Raporu”nu 2018 yılında yayınladı.

Bu kapsamdaki gayretlerin daha kurumsal bir niteliğe kavuşması ve gelişmesi için, Sürdürülebilirlik Komitesi ile birlikte çalışacak Sürdürülebilirlik Departmanını kurdu.

Son dönemlerde uluslararası ihaleler, “Sürdürülebilirlik Analizleri ve Enerji Verimliliği” talepleri ile karşımıza çıkıyor. ENKA, bunun bilincine sahip olarak daha önceden belirlemiş olduğu strateji ile beklenen koşulları sağlayabilecek nitelikte personelini yetiştirdi, rakiplerinin bir adım ötesine geçmeyi başardı, nitelikli ve kurumsal inşaat firmaları ile rekabet gücünü artırdı. ENKA, bu yapılanma ile “Sürdürülebilirlik Politikası”nda da belirttiği, daha

yaşanabilir bir dünya için sürdürülebilir şehir ve yaşam alanları kurma fırsatı ve olanaklarını artırdı.

İnşaat sektörü daha çok erkeklerin hegemonyası altında bulunan bir sektör. Bu sektörde SKH’lerin 5. Hedefi olan Toplumsal Cinsiyet Eşitliği kapsamında da bahsettiğimiz hegemonyayı kırmak için neler yapılabilir? Siz ENKA olarak nasıl adımlar atıyorsunuz?

Kadınlar sadece inşaat sektöründe değil, gerek ülkemizde gerekse dünyada pek çok sektörde söz edilen hegemonya ile sürekli karşı karşıya.

Kanımcı yetenekli, zeki, başarılı kadın ya da erkek değil insanlar vardır. İnsanlar yeteneklerini, zekalarını geliştirebilecek eğitimleri alabilir ve neticesinde çalışma alanlarında da doğru pozisyonları yakalayabilirler. İnşaat sektöründe de bu durum aynı şekilde geçerliliğini korumalı. İnşaat sektöründeki firmalara istihdam edilecek personelin kadın veya erkek gözüyle değil de, etkin ve yetkin personel gözü ile değerlendirilmesi durumunda fırsat eşitsizliği sorunun çözülebileceğine inanıyorum.

Sürdürülebilirlik politikamızda görüleceği üzere ENKA, insan haklarına saygı gösteren, her türlü ayrımcılığa karşı çıkan ve fırsat eşitliğini teşvik eden öncü ve lider bir firma. Bu duyarlılığını, ODTÜ tarafından organize edilen “Women In Engineering Camp” etkinliğinin; lise öğrencilerine mühendislik mesleğini tanıtmak ve mühendisliğin cinsiyetsiz bir meslek olduğunu anlatmak amacıyla bir oturumunu ENKA üstlenerek gösterdi. ○

İklim Değişikliği Gölgesinde Gıda Güvenliği

İklim değişikliği konusunda bizleri en fazla dertlendiren konu içecek su bulabilmenin ardından yiyecek yememiz de olmasıdır. Yalnız tatlı su gibi besin konusu da sadece iklim değişikliği ve bizim neler yetiştirebildiğimizle alakalı değildir. Dünyanın artan nüfusu karşısında neredeyse sabit kabul edebileceğimiz **tarım alanları**, iklim değişmiyor olsa bile büyüyen bir problemimiz olduğumu bize gösterebilir. Tarım alanında kullanılan suni tohumlar, tarım ilaçları, suni gübre ve diğer bir sürtü problem olarak gördüğümüz konu, iklim değişikliği olmadan da karşımızda. Tüm bu problemlere küreselleşmeden dolayı oluşan yerel ürün kaybını da ekleyecek olursak iklim iyiye doğru değişse bile olası problemlere karşı dirençliliğimizin azalmakta olduğunu görürüz. Ayrıca yediğimiz eknekteki buğday Konya Ovası'ndan değil de dünyanın diğer ucundan geliyorsa, bu üretim zincirinin zarar görmesi yanında bu zincirin doğaya ve iklime verdiği zarar da hesaba katmak zorundayız. Besin üretim zincirlerinin üretim sistemlerinden küresel ticaret ve ekonomiye, doğadan nüfus artışına kadar her alanla sıkı sıkıya ilintili olduğunu aklımızdan çıkarmamız gerekiyor.

Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'nin ikincisi de bize ulaşmamız gereken hedefin açlığı azaltmak değil, açlığı yok etme olduğunu söylüyor. Yalnız, besin üretim sistemlerinin bu derece yanlış olduğu bir gezegende bunu nasıl yapabileceğimiz son derece kışkulu. Buna bir de iklim değişikliğinin getirdiği ve getireceği stresleri eklediğimizde sorun iyice çö-

zülmez hale gelebilir.

Dünyanın çeşitli bölgelerinde iklim değişikliğinin tarımsal ürün ve karasal gıda üretimi üzerindeki etkileri belirgindir. İklim değişikliğinin şimdiye kadar tarım yapılamayan bölgeleri de, tarıma açabileceği söylene de bugüne kadar olumsuz etkileri olumlu etkilerinden daha yaygın olmuştur. Özellikle bazı yüksek enlem bölgelerinde olumlu eğilimler ve rekor artışları belirgindir. Küreselleşmenin etkisiyle tüm dünyada tüketilen özellikle tahıllar ve pirinç gibi ürünler daha çok belirli bazı bölgelerde üretilmeye başlandı. Bu tür kilit üretim bölgelerinde görülen aşırı iklim olayları sonrasında **gıda ve tahıl fiyatlarındaki hızlı artış**, mevcut gıda piyasalarının diğer olaylarla birlikte aşırı iklim olaylarına duyarlılığını ortaya koyuyor. Bu tür aşırı iklim olaylarının insan kaynaklı iklim değişikliği nedeniyle artacağı bilindiğinden, gıda ve tahıl fiyatlarındaki duyarlılığın da benzer şekilde artmasının muhtemel olduğu görülüyor.

Uyum Çalışmaları

Tarımsal uyum çalışmalarının mevcut verimi ortalamada %15-18 artırması beklenebilir. Ancak uyumun etkinliği bölgeden bölgeye değişiyor. Ortalamada %15-18 arası verim artışı denmesine rağmen uyum çalışmalarının bazı bölgelerde verimi düşüreceği, bazılarında ise çok artıracığı öngörülüyor. Doğal olarak uyum çalışmaları, hem ortama hem de kişilerin konuyu ne derece ciddiye aldıklarına bağlı olarak değişik sonuç verebilir. Bu nedenle de "Eğer

Prof. M. Levent KURNAZ
Boğaziçi Üniv. İklim
Değişikliği ve Politikaları
Uyg. ve Araş. Merk.
mlkurnaz@gmail.com

uyum sağlamaya çalışırsak verim %15-18 artacak" türü bir yaklaşımdansa "En doğrusunu yapalım ve sonucun iyi olacağını umalım" yaklaşımı daha doğru olacaktır. Uyumun öngörülen faydaları, tropikal bölgelerden ziyade ılıman bölgelerde daha yüksek olacaktır. Ayrıca buğday ve pirinç tabanlı sistemlerin iklim değişikliğine uyum sağlaması, mısır tabanlı sistemlere oranla daha kolaydır. Bugün fazla su tüketimiyle yüksek gelir getiren mısır tarımı gelecekte aynı beklentiyle sürdürülecek olursa hayal kırıklığına yol açabilir.

Bir yandan artan gıda talebi ve öte yandan sıcaklıkların 4°C artması, küresel ve bölgesel olarak gıda güvenliğine yönelik büyük riskler doğuracaktır. **Gıda güvenliğine** yönelik bu riskler kutuplardan Ekvator'a doğru yaklaşıldığında artma eğilimindedir. 2050 yılına gelindiğinde küresel gıda fiyatlarının, enflasyonu hesaba katmadığımızda %80 artabileceği öngörülmüştür. Gıda üretiminin her basamağı iklim değişikliğinden etkilenecek. Yalnız üretim ve dağıtım basamakları dışındaki noktaların iklim değişikliğinden ne derece etkileneceğini öngörebilmek fazla mümkün değil. Mesela bugün Avrupa tahıl ihtiyacını Ukrayna'dan karşılıyor. İklim modelleri ve tarımsal modelleri kullanarak gelecekte Ukrayna'da ne kadar tahıl üretilbileceğini öngörmek

mümkün. Ama üretilebilecek bu tahılın ekonomik veya politik nedenlerle üretilip üretilmeyeceğini ya da üretildiğinde nerelere dağılacakını hesaplayabilmek matematiksel modellerin beceri seviyesinin ötesinde. Bunu ancak yaşayarak göreceğiz.

Ekosistemleri Dirençli Hale Getirmek

Balıkçılık, su ürünleri yetiştiriciliği ve hayvancılıkta da uyum planlamasının temelinde; uyumun değişik basamaklarda ele alınması yatmaktadır. Özellikle balıkçılıkla ilgili ilk basamakta önemli olan deniz ekosistemini değişikliklere karşı dirençli kılmaktır. Benzer önlemler tarım için de geçerli. Ne yazık ki günümüzde gerek balıkçılığın gerekse de tarımın tek ürün üzerine yoğunlaşması, iklim değişikliği dışındaki problemleri de beraberinde getiriyor. Tek bir ürün deseni üzerine yoğunlaşmak, bu ürünü etkileyebilecek problemlere karşı da savunmayı azaltmak anlamına gelir. Tarlaları ekerken değişik ürünler bir arada yetiştirildiğinde zararlıların tüm tarlayı yok etme olasılığı azalır. Benzer şekilde tek bir balık türüne bağlı ekosistemlerdeki **balıkçılık**, o türe zarar verebilecek herhangi bir sorun çıktığında durma noktasına gelir. Bu nedenle atılması gereken ilk adım, ekosistemlerin olası problemlere karşı dirençli hale getirilmesidir.

Biz her ne kadar ekosistemleri dirençli hale getirsek getirelim aşırı iklim olayları mutlaka karşımıza çıkacak. Dirençlilik bu olaylar karşısında almamız gereken ilk önlem. Ancak dirençli sistemlerin bile önceden uyarıya ihtiyaçları var. Bu nedenle ikinci adımımız, gerek denizdeki gerekse de karadaki ekosistemleri devamlı gözlemlemek ve denge noktasından uzaklaşmaya başladığında gerekli uyarıları yapmaktır.

Alişkanlıkları Değiştirmek

Şu anda ne kadar önlem alırsak alalım bazı sistemlerdeki değişiklikler o sistemin sürdürülmesini imkansız hale getirebilir. Bu noktada atılması

Besin üretim zincirlerinin üretim sistemlerinden küresel ticaret ve ekonomiye, doğadan nüfus artışına kadar her alanla sıkı sıkıya ilintili olduğunu aklımızdan çıkarmamız gerekiyor.

gereken adım da o sistem ve sektörde çalışanları ve oradan fayda sağlayanları hızla başka sistemlere ve sektörlerle kaydırmaktır. Su azaldı diye tarım yapmayı bırakmamız gerekiyor, ama hızlıca daha az suyla verim alabileceğimiz yeni bir ürün desenine geçişi sağlamalıyız. Ya da diyelim suyumuz hiç kalmadı, o zaman da tarlamızı güneş santrale dönüştürerek kendimize gelir sağlayabileceğimiz sistemlerin çalışır durumda olması gerekiyor. Burada "sistemden" kastımız, en başta eğitilmiş işgücü ve sonra bunlara sağlanabilecek kredi olmalıdır. Bir bitki deseninden diğerine ya da bir besi hayvandan diğerine geçişte maddi kaynak sıkıntısı çözülecek olursa diğer problemlerin üstesinden gelinmesi de kolaylaşır.

Günümüzde gıda sistemindeki en önemli problem, yetersiz üretimden ziyade üretilen besinin masaya ulaşmasında ve burada bozulmadan tüketilmesinde yatıyor. Özellikle masaya ulaştıktan sonra bozulan gıdanın ar-

dında çok daha önemli sistemsel sorunlar mevcut ve o sistemsel sorunları çözmeden boşa giden gıda problemini azaltmak pek de kolay değil. Alışveriş ve tüketim alışkanlıklarımız, içinde yaşadığımız sistemin bir parçası ve o sistemi iyice sarsmadan bu alışkanlıkların değişmesi çok da kolay değil. İleride iklim şoklarının sistemi sarsacağına eminim ama önemli olan o şoklar karşımıza çıkmadan dersler çıkartıp önlemleri alabilmek. **Sadece gıda üretiminde değil, gıda işleme, paketlenme, taşıma, depolama ve ticaretindeki olası yeniliklerden elde edilebilecek faydalar henüz yeterince araştırılmamış durumda.** Önümüzde gıda sisteminin tüm faaliyetlerinde bir dizi olası uyum seçeneği bulunuyor. Anamur'da muz yetiştirken dünyanın diğer ucundan muz taşımak pek makul bir seçenek değil. Bugün yaşadığımız problemlerin büyük bir kısmını muzun Anamur'dan değil Guatemala'dan getirdiğimiz için yaşamıyor muyuz zaten? ○

SB'19 İstanbul Konferansı, “İyi Yaşamı Yeniden Tasarlamak” Temasıyla Gerçekleşti

Günümüzde pek çok marka, iyi yaşam için yeni taahhütler vermeye başladı. Markaların bu değişen manzarada rekabetçi kalmak için, yeni nesil tüketicilerle birlikte gelişmesi ve evrim geçirmesi gerekiyor. Bu nedenle markaların tüketicinin iyi yaşamı için kalıplardan çıkarak, daha inovatif perspektifler ile gelecek yolculuklarını tasarlamaları önemli. Global “**Good Life İnisyatifi**”, iyi yaşamı yeniden tasarlamak için çözümler, ürünler, hizmetler sunan lider markaların platformu olarak, bu yılki buluşmasında, oyunun kurallarını değiştiren fikirleri ve markaları bir araya getirerek global network için İstanbul'da buluştu. “İyi Yaşamı Yeniden Tasarlamak” (Redesigning The Good Life) temasıyla 3-4 Nisan tarihlerinde Fairmont Quasar İstanbul'da gerçekleştirilen SB'19 İstanbul Konferansı, dünyanın en büyük küresel markalarının yanı sıra yerel markalar, çok sayıda çözüm sağlayıcı, tedarikçi, iletişim ajansları, araştırmacılar, sosyal girişimciler, akademisyenler, sivil toplum kuruluşları, yatırımcılar ve diğer paydaşların bir araya geldiği bir platform oldu.

Bu yıl önemli yeniliklere sahne olan

SB'19 İstanbul konferansında, katılımcıların yenilikçi dönüşüm araçlarını keşfetme, çapraz-inovasyon yöntemlerine katılma, örnek olaylarla ilgili geribildirimleri paylaşma ve değişim yaratan liderler ile etkileşime geçme fırsatına sahip olacağı interaktif Hub'lar (Deep-Dive Hubs) da gerçekleşti.

Nielsen tarafından bu yıl ikincisi gerçekleştirilen ve Türkiyeli tüketicinin yaşam tarzına, tüketim alışkanlıklarına odaklanan “İyi Yaşam Markaları” (Good Life Brands) da konferansın ikinci günü yapılan ödül töreni ile açıklandı. Bu yıl ödül töreni Marketing Türkiye işbirliği ile daha da güçlendi.

80'i Aşkın Konuşmacı

80'i aşkın konuşmacı, 40 oturum ile yeni geleceğin yol haritalarının çizildiği konferansta kreatif ve büyük fikirlerin canlandırıcısı Philip McKenzie, ikonik marka TOMS'un birçok markaya model olmuş hikayesiyle Lisa Hogg, *The Guardian*'ın yaptığı sürdürülebilirlik liderleri sıralamasında ilk 10'un içinde olan Prof. Dr. David Grayson, değişimi yaratan CEO'ların lider yol göstericisi Jenny Andersson, şiirsel hümanizm

ile pozitif geleceği yeniden tasarlayan Vincent Avanzi ile Thomas Kolster, Ash Şafak, Ceyda Düvenci, Uğur Batı, Özlem Güsar, konuşmacılardan bazılarıydı.

Konferansın ana sponsorluğunu BASF üstlenirken, premier sponsorlukta Fairy, Ülker ve Lenzing, major sponsorlarda L'Oréal, Metro, Nestlé, Kordsa, supporting sponsorlarda da Signify, Pinar, Schneider Electric, Ford Otosan yer aldı.

SB'19 İstanbul konferansı hakkında ayrıntılı bilgi için sustainablebrandsist.com adresini ziyaret edebilirsiniz.

“Sürdürülebilir İş Ödülleri” için Başvurular Başladı

Başarılı sürdürülebilir iş modellerini ödüllendirmek amacıyla her yıl düzenlenen Sürdürülebilir İş Ödülleri başvuruları 2 Mayıs'ta başladı. Akademisyenlerden oluşan jüri üyelerinin değerlendireceği yarışma altıncı yıldında da toplam 15 kategoride yapılacak ve başvurular 30 Haziran'a kadar devam edecek.

Sürdürülebilir İş Ödülleri sosyal, ekonomik ve çevresel konularda önemli etkiler yaratan başarılı projeleri geniş kitleler ile paylaşarak Türkiye'de

sürdürülebilirlik dönüşümünü teşvik etmeyi amaçlıyor. Yenilikçi, döngüsel ve sorumlu iş modellerine geçişi hızlandırmak ve bütüncül olarak sürdürülebilir yaklaşımlara sahip projelerin rol model olmasını sağlamak amacıyla bu yıl altıncı kez düzenleniyor.

Sürdürülebilir İş Ödülleri için 2 Mayıs'ta başlayan başvuru süreci, 30 Haziran'a kadar devam edecek. Başvurular, surdurulebilirisodulleri.com üzerinden aracılığıyla yapılabiliyor. Ödüllere Büyük Ölçekli firmaların yanı sıra KOBİ, Start-Up, Sosyal Girişim ve Belediyeler de başvuru yapabiliyor. Türkiye'nin alanında lider isimlerinden oluşan seçkin jüri üyeleri tarafından yapılacak değerlendirmenin ardından yarışmanın kazananları Ekim ayında düzenlenecek ödül töreninde açıklanacak.

5. SÜRDÜRÜLEBİLİR GIDA KONFERANSI

**Sektörün Tüm Paydaşları
Buluşuyor...**

17 EKİM 2019

Altyapı Sorunlarına Doğal Çözümler

Dünya Bankası ve Dünya Kaynakları Enstitüsü (WRI) Mart ayında “Doğayı İşe Koymak: Su Güvenliği ve İklim Esnekliği için Yeşil ve Gri Altyapıları Entegre Etmek” (Putting Nature to Work: Integrating Green and Gray Infrastructure for Water Security and

Climate Resilience) adlı bir araştırma kitabı yayımladı. Araştırmanın amacı, iklim değişikliği ve hızla artan nüfusla birlikte dünyanın büyüyen altyapı krizini mercek altına almak.

Raporda, insanlığın en büyük problemlerinden biri olan altyapıyla ilgili meselelerde doğanın yardıma koşabileceği vurgulanıyor. Doğadan, altyapı hizmetlerini etkili ve düşük maliyetli bir şekilde verirken faydalanabileceğimiz ve bu sayede felaket risklerini de azaltabileceğimiz belirtiliyor.

Raporda, mangrov ve sulak alanlar gibi yeşil altyapı unsurlarının geleneksel altyapı planlamasına dahil edilmesi öneriliyor. Örnek olarak Dünya Bankası'nın Brezilya'daki bir projesi veriliyor. Bu proje ile Brezilya'da ormanların su kaynaklarını korumak üzere biyolojik kirlilikleri filtre etmesi ve pahalı su iyileştirme tesislerine gerek kalmaması sağlanıyor.

Küresel altyapı için finans gereksinimi çok büyük ve artmaya devam ediyor. Yeşil altyapıların ise çevresel ve sos-

Elif Gökçe ŞAHİN
gsahing@harvard.edu

yal faydalarından da ötürü, hem kamu kaynaklı hem de özel yatırımcılar tarafından sağlanan yeni finansal fırsatlara erişimi daha kolay oluyor. Bu yeni sermaye kaynaklarına erişim, özellikle gelişmekte olan ülkelerdeki altyapı yatırım ihtiyacının büyük bölümünü karşılayabilir. 2012 ile 2017 yılları arasında Brezilya örneğine benzer 81 proje Dünya Bankası tarafından finanse edilmiş.

Özetle, gri altyapılara yeşil altyapıların destek olması, kazan-kazan-kazan şeklinde üç ayaklı bir fayda sağlıyor: Ekonomik, toplumsal ve çevresel.

Kaynak: <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/31430>

Yenilenebilir Enerji ile Daha Fazlası Mümkün

Uluslararası Yenilenebilir Enerji Ajansı (IRENA) Nisan ayında “**Küresel Enerji Dönüşümü: 2050’ye bir yol haritası**” (Global Energy Transformation: A roadmap to 2050) adlı raporunun 2019 sürümünü yayımladı. Rapor, iklim hedeflerine uyumlu bir enerji dönüşümünün daha da hızlanması, istihdam yaratması ve ekonomik büyümeyi desteklemesi için bir yol haritası sunuyor. IRENA bu araştırması ile küresel enerji talebinin %86’sının yenilenebilir enerji ile karşılanmasının ve enerji kaynaklı karbon salımının dörtte üçten fazla azalmasının yenilenebilir enerjinin yaygınlaşması ve elektrifikasyon ile mümkün olduğunu ortaya çıkıyor.

Yenilenebilir enerji halihazırda enerji üretim kapasitesi artışının yarısından fazlasını sağlıyor. Bunun yanı sıra, 2015 yılından beri enerji kaynaklı karbon sa-

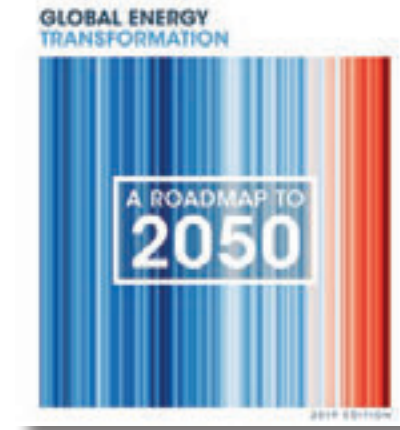
hımları her yıl %1 oranında artıyor ve dünyanın “karbon bütçesi” önümüzdeki 10 yıl içinde tükenecek. IRENA’nın analizlerine göre, bu durumu engellemek için küresel enerji karışımında yenilenebilir enerjinin payının yaklaşık altı kat daha hızla artması gerekiyor.

Raporda öne çıkan diğer bulgular şu şekilde:

- İklim hedeflerine ulaşmak için, 2050 yılına kadar enerji kaynaklı karbon salımları bugüne kıyasla %70 oranında azalmalı. Yenilenebilir enerjiye büyük bir dönüşüm bu düşüşün %60’ını sağlayabilir.

- En büyük üretimi elektrik olan küresel güç arzı iki katına çıkabilir. Küresel enerji talebinin %86’sı yenilenebilir kaynaklardan karşılanabilir.

- Öngörülen enerji dönüşümü 2050 yılına kadar küresel ölçekte GSMH’yi

%2,5; toplam istihdamı ise %0,2 oranında artıracaktır. Aynı zamanda, kümülatif sağlık tasarrufları da 160 trilyon dolar seviyesinde olacaktır.

- Öngörülen senaryoya göre, küresel enerji sistemini dönüştürmek üzere harcanan her 1 dolar, en az 3 dolarlık, hatta bazı uç örneklerde 7 dolardan daha fazla geri dönüş sağlayacaktır.

Kaynak: <https://www.irena.org/publications/2019/Apr/Global-energy-transformation-A-roadmap-to-2050-2019Edition>

2018’in Enerji ve Karbon Karnesi

Uluslararası Enerji Ajansı (IEA) Mart ayında “**Küresel Enerji ve Karbondioksit Durumu**” (Global Energy and CO₂ Status) serisinin ikinci raporunu yayımladı. Rapor, küresel ölçekte 2018 yılına dair yakıtlar, yenilenebilir kaynaklar, enerji verimliliği ve karbon salımları hakkında eğilim ve gelişmeleri özetliyor.

Raporda 2018 yılına dair ortaya konan bulgular şu şekilde:

- Küresel enerji tüketimi 2010 yılından beri olan artış hızına kıyasla iki katına yakın olarak %2,3 oranında arttı. Bunun başlıca sebepleri güçlü küresel ekonomi ile artan ısınma ve soğutma ihtiyaçlarıydı.
- Artışın en büyük payı %45 ile doğalgaz kaynaklı oldu. Doğalgaz ile birlikte fosil yakıtlar tüm artışın %70’ine sebep oldu.
- Kömür kaynaklı enerji üretimi en büyük karbon salımı kaynağı olmaya devam etti ve tüm enerji kaynaklı salımların %30’una sebep oldu.
- Artan enerji talebi büyük ölçüde küresel ekonominin %3,7 büyümesi nedeniyle gerçekleşti. En büyük enerji talebi artışları Çin, ABD ve Hindistan’da meydana geldi ve bu üç ülkenin toplamı, küresel enerji talebi artışının %70’ine kaynak oldu.
- Artan enerji tüketimine paralel olarak, karbon salımları da %1,7 oranında artarak 33,1 Gt seviyesine ulaştı ve yeni bir rekora imza attı.

- Çin, ABD ve Hindistan net karbon salımı artışının %85’ine kaynak oldu.
- Almanya, Japonya, Meksika, Fransa ve İngiltere’de ise net karbon salımları azaldı.
- Küresel ölçekte atmosferik karbon yoğunluğu yine bir rekora imza atarak ortalama 407,4 ppm seviyesini gördü.
- Yenilenebilir enerji kaynakları kullanımı %4 artarak küresel enerji talebi artışının dörtte birini karşıladı.
- Yenilenebilir kaynaklı enerji üretimi tüm dünyadaki elektrik üretimi artışının %45’ini oluşturarak küresel elektriğin %25’ini sağladı.
- Elektrik talebi %4 oranında arttı.
- Elektrik talebi artışının en büyük bölümünü yenilenebilir ve nükleer kaynaklar karşıladı.
- Kömür ve doğalgaz tesislerinde üretilen elektrik artış göstererek, sektörden kaynaklanan karbon salımlarının %2,5 seviyesinde artmasına sebep oldu.

Kaynak: <https://webstore.iea.org/global-energy-co2-status-report-2018>

Eğitimde 2023 Hedefleri ile “Nitelikli Eğitim”e Erişmek Mümkün mü?

Türkiye toplumu için eğitim hep bir “memleket meselesi” olmuştur. Mesele böyleyken devlet düzeyinde ihmal edilmesi son derece umut kırıcı olabilir. Neyse ki 2023 belgesiyle görüyoruz ki, eğitim artık ihmal edilen bir konu olmaktan uzaklaşıyor. Bu güzel gelişmenin ışığında doğru değişimlerin yaratılması umulan eğitim sistemimizin reform adımları planlanırken, Küresel Hedefler gibi hem küresel olarak kabul görmüş hem de Türkiye olarak imzacısı olduğumuz belgenin ve o belgede verilmek istenen temel mesajların biraz daha dikkate alınması gerekiyor.

 Gökçe GÖKBALKAN

Eğitim yalnızca okuma-yazmanın öğretildiği bir süreç değil, bunun çok daha ötesinde kaliteli eğitim; yaratıcılığın ve bilginin teşvik edildiği, okuma yazma ile matematik gibi temel becerilerin kazandırılmasının yanında öğrencilerin analitik bakış açısı, problem çözüme, sosyal ve yüksek seviye bilişsel becerilerinin gelişmesini sağlayan çok temel ve vazgeçilmez bir araçtır. Eğitim aynı zamanda, vatandaşların mutlu ve sağlıklı bir hayat sürebilmelerinde lüzum olan çeşitli yetenek, değer ve becerilerin gelişmesine

de katkı sağlar.

Birleşmiş Milletler tarafından 2015 yılında duyurusu yapılan Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (SKH), yani Küresel Hedefler, gezegenin sürdürülebilir kalkınmasını sağlanmasını adna çizilen kapsayıcı bir yol haritası sunuyor. 17 ana hedeften oluşan Küresel Hedefler’in 169 adet de alt hedefi mevcut. 2030 tarihinde bu hedefleri başarmamız halinde gezegenimiz için sürdürülebilir kalkınmanın sağlandığından söz edilebilecek. Küresel Hedefler’in dördüncüsü olan Nitelikli Eğitim hedefi, kapsayıcı ve eşitlikçi nitelikli eğitimin garanti altına alınması ve herkes için yaşam boyu öğrenimin desteklenmesini amaçlıyor. Belirlenen bu ana hedef altında çeşitli alt hedefler de bulunuyor. Bu alt hedefleri özetleyecek olursak; herkes için ücretsiz ve verimli ilk ve ortaöğretim ile okul öncesi eğitimin garanti altına alınması, bütün kadın ve erkeklerin kaliteli teknik, mesleki ve yükseköğretime erişebilmesi, girişimcilik ve insana yakışır iş konularında bireylere gerekli olacak donanımların kazandırılması, kırılan grupların eğitime erişiminin garanti altına alınması, okuyamaz ve temel matematik bilgisine sahip olmayan yetişkin kalmaması, sürdürülebilir kalkınmanın

sağlanabilmesinin garanti altına alınması için öğrencilere gerekli donanımın kazandırılması, herkes için güvenli eğitim ortamlarının oluşturulması ve nitelikli öğretmen yetiştirilmesinin desteklenmesi.

2023 Eğitim Vizyonu

Dijital çağın da ötesinde “tekillik” çağına yol alan dünyayı, yeryüzüne saygılı bir şekilde yönetebilecek liderlerin ve bu süreçte eşlik edecek her bir bireyin mümkün olan en donanımlı şekilde yetiştirilmesinin önemi tartışmasız çok büyük. Bu görüşten hareketle, yetiştirilen bireylerin çok yönlü olması ve farklı özellikleri senkron içerisinde kullanabilmesi gerekli. Diğer yandan, Türk eğitim sistemine hakim olanların sıklıkla söylediği bir gerçek var ki o da Türk eğitim sisteminin bir deneme tahtası halini aldığı. Sürekli bir “ayarlanma” içerisinde olduğumuz eğitim sistemimize artık Milli Eğitim Bakanı Ziya Selçuk’un da dediği gibi “felsefesi, teorisi ve yöntemiyle kapsamlı bir dönüşüm” gerekiyor. Bu hedefle hazırlanan 2023 Eğitim Vizyonu’nun ise bu problemin çözümünü olması planlanıyor.

Vizyonun temel felsefe önermesi, insanın ontolojik birlik ve bütünlüğü içinde

yeniden ele alınması ile ilgili. İnsan için olması gereken eğitim, insana rağmen planlanmamalı. Ben bu belgenin bu bilinçle hazırlandığını düşünüyorum. Türkiye için bir ilk teşkil eden böyle bir vizyon belgesi, bu özelliğiyle önemli bir noktada duruyor. Eğitimciler tarafından merakla beklenen belgenin kapsadığı alanlar; okul gelişim modeli, yöneticilerin sorumluluklarının geliştirilmesi, nitelikli öğretmene yetiştirme, tasarımcı atölyeleri, esnek, modüler ve daha az dersten oluşan müfredat, erken çocukluk eğitiminin geliştirilmesi, veriye dayalı yönetim, öğrenci yönlendirme sistemi, sınavla öğrenci alınmasında azalmaya gidilmesi, ilköğretimde ders saatlerinin azaltılması, özel yetenekli öğrenciler için ayrı müfredat tasarlanması, mesleki eğitimin yeniden kurgulanması, hayat boyu öğrenmenin desteklenmesi, yabancı dil gelişimi ve dijital altyapının tüm derslere entegre edilmesinden oluşuyor.

Başlıkların büyük ve yıllardır süregelen problemlerden çıktıkları belli. Her ne kadar gerçek problemlerden yola çıkıldığı görülse de, dünya çapında kabul gören SKH'lerin varlığı ve Türkiye'nin de bunun taahhüdünü vermiş ülkelerden bir tanesi olduğu düşünüldüğünde 2023 Vizyon Belgesinin Küresel Hedefler'e daha paralel hazırlanması gereken noktalar mevcut.

Sürdürülebilir Kalkınma için Eğitim

Hiçbir bireyi ve canlıyı geride bırakmadan, gezegenin sürdürülebilir kalkınmasının sağlanmasında, Küresel Hedefler arasında da bulunan iklim değişikliğiyle mücadele gibi acil ve köklü önlemler gerektiren ve aksi halde sonucu tüm canlılar için geri dönülemez olan alanlar mevcut. Eğitim, tüm bu kalkınmanın sağlanmasının en temelini oluşturuyor. Eğitimle gelen bilinç olmadan böyle bir kalkınmadan söz edilemez. Dolayısıyla gezegenin sürdürülebilir kalkınması için insanlığın eğitimi adına alınacak eylemler büyük önem taşıyor.

Tüm dünya tarafından kabul edilen ve

Gerek Nitelikli Eğitim, gerekse 2023 vizyonu büyük başlıklardan oluşuyor. Eğitim çok hızlı sonuç alınabilecek bir alan değil, aksine maddi ve manevi büyük yatırımlar ve emek istiyor.

Türkiye'nin de imzacısı olduğu ve 2030 yılına kadar gerçekleştirme taahhüdünü verdiği Küresel Hedefler'in dördüncü hedefi **Nitelikli Eğitim** ve **MEB** tarafından hazırlanan 2023 Vizyon Belgesi düşünüldüğünde, hedeflerde paralellikler olmakla birlikte eksik olan kısımlar mevcut. Bunlardan belki de en göze çarpanım, belgenin tarihi olduğumu söyleyebiliriz. Küresel Hedefler'i başarmak için tüm dünya tarafından kabul edilen tarih 2030 iken, vizyon belgesinin tarihinin 2023 olması, belgenin planlanmasında farklı dinamiklerin de işin içerisine girdiğini bizlere gösteriyor. Türkiye Cumhuriyeti'nin 2023 hükümet hedefleri olduğu biliniyor. 2023 Vizyon Belgesi de bu hedeflerle uyumlu olması açısından, bu şekilde tarihlendirilmiş. Tüm dünya genelinde politik, ekonomik ve sosyal belirsizlikler bu kadar yükselirken ve bunlarla mücadele için çizilmiş bir strateji varken, bu stratejinin desteklenmesi beklenir. Fakat MEB tarafından hazırlanan belgede tarihsel olarak bu paralellik görülüyor. 2023 belgesi, Türk eğitim sistemi için oldukça önemli bir gelişme. Her hükümet değiştiğinde değişen eğitim sistemimizde kalıcı değişimler yaratılmak istendiğinin bir göstergesi. Okunduğunda anlaşılacağı gibi belge, bize bir felsefe sunuyor. Eğitimde kalıcı dönüşüm için bu felsefenin uygulama ile desteklenmesi ise zorunlu. Bu belgede uygulamaya dair planlı bir kurgu bulunmuyor, ancak bu kurgunun hazırlanıp kamuoyuyla paylaşılması eğitim camiası içerisindeki herkes için daha anlamlı ve hedeflere erişimi destekler ni-

telikte olacaktır. Küresel Hedefler'e bakıldığında göze çarpan bir benzerlik, 17 ana hedefin de vizyon niteliğinde olduğu. Detaya inildiğinde ise bu 17 hedef 169 alt hedefle destekleniyor. Nitelikli Eğitim özelinde ise, UNESCO tarafından hazırlanan ve amacı hükümetler ve paydaşları için eğitimde dönüşümü kolayabilmeleri adına uygulama adımlarını paylaşmak olan "Education 2030" belgesi yayımlandı. 2023 belgesinin de benzer şekilde desteklenmesi gerekiyor. Bu sayede ihtiyaç analizinin yapıldığı, üzerine vizyon eklenen ve uygulama adımlarıyla desteklenen 360 derece donanımlı bir belge haline alabilir.

Her iki belgenin karşılaştırılmasına dair söyleyebileceğim son şey ise; 2023 belgesinin hiçbir yerinde sürdürülebilir kalkınmadan ve Küresel Hedefler'den bahsedilmemiş olması. Yinelemek gerekirse, Türkiye'nin de kabul ettiği ve sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması için yol haritası olan Küresel Hedefler ve sürdürülebilirlik gibi kavramlara müfredatta mutlaka yer verilmeli. Diğer yandan ortaöğretimde sosyal girişimcilik, teşvik edilecek bir kavram olarak belirtiliyor. Oldukça sevindirici bir adım olmakla birlikte, ne kadar küçük yaşlardan itibaren çocuklarda sürdürülebilir kalkınma bilinci oluşturulursa üzerine atılacak adımlar da o kadar verimli olacaktır. Sosyal girişimciliğin sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması için çözüm yollarından bir tanesi olduğu göz önünde bulundurulduğunda, çocukların önce bu bilinçle yetiştirilip takip eden yıllarda sosyal girişimcilik becerileriyle desteklenmesi daha sistemli bir adım olarak karşımıza çıkar.

Gerek Nitelikli Eğitim, gerekse 2023 vizyonu büyük başlıklardan oluşuyor. Eğitim çok hızlı sonuç alınabilecek bir alan değil, aksine maddi ve manevi büyük yatırımlar ve emek istiyor. Bu bilinçle bakıldığında unutulmamalıdır ki, bir anda tüm hedeflere erişilip, hepsinin başarılması mümkün değil. Önemli olan süreçte alınan yol. Bu yol ne kadar planlı alırsa varılacak noktadaki olumlu etkiler de o kadar kuvvetli olacak. ○

Türkiye'nin, dünyada en çok plastik çöp (plastik hurda, döküntü, kalıntı) ithal eden ikinci ülke olduğunu belirten Tüketici Hakları Derneği, yaptığı yazılı açıklamada plastik ambalajların yasaklanmasını talep etti. "Türkiye plastik çöp ithalatını İngiltere'den yapmaktadır" denilen açıklamada, "Plastik ambalaj atıkları tüm dünyanın ve Türkiye'nin en önemli çevresel sorunlarının başında gelmektedir. Plastik ambalajlar, türlerine göre, doğada 400 ila 1000 yıl arasında kalmakta ve zararlı etkilerini sürdürmektedir" ifadeleri kullanıldı.

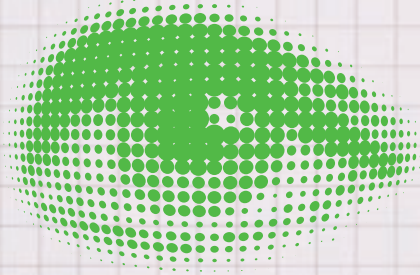
Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Zeytinburnu, Küçükçekmece ve Başakşehir'de yapılacak millet bahçeleri için İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ni devre dışı bırakarak imar planı hazırladı. Cumhurbaşkanlığı tarafından onaylanan planlara göre, bahçelere yapılacak spor alanlarının başında "okulok ve ata sporları" tesisleri geliyor.

ABD'de yapılan bir araştırma, taşıtların yarattığı hava kirliliği nedeniyle dünyada her yıl 4 milyon çocuğa (günde 11 bin) astım teşhisi konduğunu ortaya çıkardı.

Çevre örgütü Greenpeace, İsviçre'nin Lozan kentinde bir araya gelen Nestlé şirketi patronlarının toplantısını bastı. "Tek kullanımlık üretimleri durdurun" pankartlarıyla salonda sloganlar eşliğinde eylem yapan Greenpeace, Nestlé'nin tek kullanımlık plastik ve ambalajları azaltmasını ve geridönüşümlü alternatiflere yatırım yapmasını istedi.

Avrupa Parlamentosu, üye ülkelerde yaz ve kış aylarında saat değişikliği yapılmasına son verilmesine ilişkin hazırlanan tasarımı onayladı. AB ülkelerinde her yıl mart ayının son pazar günü saatler bir saat ileri alınırken, ekim ayının son pazar günü de bir saat geriye alınıyor.

GÖZÜMÜZDEN

KAÇMAYANLAR

Kanguru faresi, Ovacık'taki Mercan Vadisi'nde görüldü; Çin, Everest Dağı'nın Tibet Bölgesi'nde bulunan kısmını "biriken çöpler" nedeniyle turizme kapattı; biyoçeşitlilik kaybı, gıda üretiminin azalmasına yol açıyor...

 Gözde İVGİN

Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği, pestisitlerin zararları konusunda farkındalık yaratmak ve Türkiye'deki pestisit kullanımını azaltmak için yeni bir projeye başladı: **Zehirsiz Sofralar!** Pestisit, yani tarım zehirlerinin kullanımı dünyada ve ülkemizde giderek artıyor. Uludağ Üniversitesi'nden iki bilim insanının yapmış olduğu araştırmanın sonucuna göre Türkiye'de endüstriyel tarımda bir armuda 18,3 kez, bir elmaya 11,3 kez, bir şeftaliye ise 10 kez pestisit uygulanıyor; yani zehir atılıyor.

Türkiye'nin en kalabalık ili İstanbul, 15.067.724 kişiye ulaşan nüfusuyla 131 ülkeyi geride bıraktı. Belçika, Yunanistan, Avusturya, İsviçre ve Bulgaristan gibi ülkeler nüfuslarıyla İstanbul'un gerisinde kaldı. Türkiye İstatistik Kurumu ile Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu verilerinden yapılan derlemeye göre, 2018'de 82.003.882 kişiye ulaşan Türkiye nüfusunun %18,4'ünü İstanbul'un nüfusu oluşturdu. İstanbul'un nüfusu beş yılda 907.257 kişi arttı.

Türkiye'nin en büyük katılımlı çevre davası olan Amasra'daki termik santral davası, yaklaşık 30 yıldır termik santralla karşı mücadele eden bölge halkının zaferi ile sonuçlandı. Danıştay, doğal çevrelerinin korunmasını isteyen 2.000 Amasralıyı haklı buldu. İlçeye kurulacak termik santralla ilgili "ÇED olumlu" raporunu iptal etti.

Türkiye'nin rüzgardaki kurulu gücü geçen yıl bir önceki yıla göre 497 MW artarak 7.369 MW'a yükseldi.

Konya Karapınar'da üç gün arayla 10 ve 20 metre derinliklerinde iki yeni obruk oluştu.

Isparta'da bulunan ve Türkiye'nin ikinci en büyük tatlı su gölü olan Eğirdir Gölü'nün plajında yapımına başlanan otel inşaatı tepki çekti. Göl, doğal içme suyu havzası olmasının yanı sıra biyolojik çeşitlilik değerleri bakımından uluslararası öneme sahip. İnşaatın başladığı alan özel koruma alanı içerisinde kahyor.

Dünyada nesli tükenme tehlikesi altında olduğu için birinci derecede korumaya alınan kanguru faresi, Ovacık'taki Mercan Vadisi'nde görüntülendi. Su içmeyerek doğada kalabilen ender hayvanlardan kanguru faresi, dünyanın en ilginç 19 hayvanından biri olarak kabul ediliyor.

Dünyada enerji sektörü kaynaklı kar-

bondioksit emisyonu geçen yıl bir önceki yıla göre 1,7 artışla 33 gigatona yükseldi. Böylece küresel karbondioksit emisyonunda tarihi zirve görüldü. Geçen yıl tüm enerji kaynaklarında da talep arttı. Söz konusu talep artışının yaklaşık %70'i fosil yakıtlardan karşılandı.

Paralı hale getirilerek tüketimi azaltılmaya çalışılan market poşetlerinin ardından, **plastik ambalajların** da tümiyle yasaklanması istendi. Türkiye'de her yıl 10 milyon ton plastik ambalaj çöpe gidiyor. Tüketici Hakları Derneği başta kanser ve hormonal bozukluklar olmak üzere ciddi hastalıklara yol açan plastik ambalajın ülke genelinde yasaklanması çağrısı yaptı.

Avrupa Parlamentosu, deniz kirliliğine neden olan tabak, çatal, bıçak ve pipet gibi tek kullanımlık **plastik ürünleri** 2021'den itibaren yasaklayan karar onayladı.

Çin, Everest Dağı'nın Tibet Bölgesi'nde bulunan kısmını "**biriken çöpler**" nedeniyle turistlere kapattı. 5.200 metreden yüksek alanlar, ekolojik koruma gerekçesiyle turist ziyaretine daimi olarak kapatıldı. Kararın alınmasında, geçen yıl 5.200 metreden yüksek bölgelerde 8,4 ton, daha alt bölgelerde ise 335 ton çöp toplanması etkili oldu.

Antalya 3. İdare Mahkemesi, Antalya'nın **Kemer** ilçesinde bulunan Tekirova Tabiat Parkı ve Caretta caretaların yaşam alanı Kleopatra Koyu'nu yapılaşmaya açacak planın yürütmesini durdurdu.

Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü'nün (FAO) yapmış olduğu açıklamaya göre dünya genelinde yaşanan **biyoçeşitlilik kaybı**, gıda üretiminin azalmasına yol açmaya devam ediyor. Bu durumu tetikleyen en önemli unsurlar endüstriyel tarımda kullanılan pestisitler, zararlı kimyasallar, monokültür tarım, iklim değişikliği, tarım alanlarının yok edilmesi ve betonlaşma. FAO'nun hazırladığı rapora göre tehdit altında olan türler bitkiler, kuşlar, balıklar ve mantarlar.

ABD Tarım Bakanlığı onayıyla yavru **kedilerin** sistematik olarak öldürüldüğü araştırma, kamuoyundan gelen tepkiler sayesinde durduruldu. Hay-

van hakları savunucuları, 22 milyon dolara (yaklaşık 123,6 milyon lira) mal olan araştırma programının başlatıldığı 1982'den beri 3.000'i aşkın kedinin uyutulduğunu açıkladı.

Danimarka'da yapılan yeni bir araştırma, yaşadığımız yerin yakınında zaman geçirebileceğimiz doğal alanların olmasının ne kadar önemli olduğunu bir kez daha ortaya koydu. Araştırmaya göre doğa içerisinde zaman geçiren çocukların **akıl hastalığına** yakalanma riski %55'e kadar azalıyor.

Bilim insanları 10 Nisan 2019 tarihinde, tarihin ilk **kara delik** fotoğrafını yayınladı.

Artvin'de Çalık Holding'e bağlı Artmin Madencilik 2015 yılında, Yukarı Maden ve Aşağı Maden bölgesinde sondaj çalışmasında altına ulaştıklarını ilan etti. Yıllardır bölgede madencilik faaliyeti yürüten şirketin bu ÇED olumlu raporunun ardından siyanür havuzları kuracağı bildirildi.

Türkiye İstatistik Kurumu 1990-2017 seragazi emisyon istatistiklerini açıkladı. 2017 yılı toplam seragazi emisyonu, 1990 yılına göre % 140,1 arttı. TÜİK verilerine göre 2017 yılında toplam seragazi emisyonu 526,3 milyon ton karbondioksit eşdeğeri oldu.

Kaynaklar: BirGün, Anadolu Ajansı, Yapı Dergisi, dokuz8Haber, Sözcü, Ekogazete, Webtekno, Buğday Derneği, Euronews, Cumhuriyet, BBC Türkçe, Evrensel

Leyleğin Ayağındaki Dünya

Yazar: Özgür Atilla

Yayınevi: Yeni İnsan Yayınevi, 2019

Özgür Atilla, seyahat etmenin ve doğa ile bütünleşik yaşamın her insanın ve özellikle her çocuğun hakkı olduğunu savunuyor. Çocukların ancak doğa ile eğitilebileceğini ve seyahat ederek öğrenebileceğini düşünüyor. *Leyleğin Ayağındaki Dünya* kitabı bu düşüncelerin ürünü. Kırklareli'nin minik ve sevinli bir kasabasında, ailesiyle birlikte yaşayan dokuz yaşındaki Murat, bir gün ormanda gezerken yaralı bir leylek bulur. Leyleğin vücuduna bir ip dolanmıştır. Murat, bu ipin geçen ay kaybolan uçurtmasına ait olduğunu anlar ve çok üzülür. Bu yaralanmadan kendini sorumlu tutar ve leyleğin bakımını üstlenir. Ama bu leyleğin çok önemli bir özelliği vardır ve Murat bunu keşfettiğinde kendini, başka ülkeleri de içine alan kocaman bir maceranın içinde bulur.

Türkiye'nin Kelebekleri Arazi Rehberi

Yazar: Ahmet Baytaş

Yayınevi: Doğa Koruma Merkezi, 2019

Kelebek gözlemcilerinin dört gözle bekledikleri rehber yayımlandı. Türkiye'de dağılım gösteren 377 kelebek türünün her birinin Türkçe ve bilimsel adları, arazide tanımlanmada kullanılacak ipuçları, uçuş dönemleri, yaşadıkları habitatlar, Türkiye'deki dağılımları ve tırtıllarının beslendiği bitkilerle ilgili detaylı metinler içeren bu önemli rehber Ahmet Baytaş tarafından yazıldı. Rehber, **Doğa Koruma Merkezi** tarafından Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı Küresel Çevre Fonu Küçük Destek Programı (UNDP GEFSGP) desteğiyle basıldı ve daha fazla kişiye ulaşmak için kitapçılarda erişime sunuldu. Bu rehber Türkiye'nin kelebeklerinin tanınması ve korunması için önemli bir araç olacak. Son yıllarda giderek artan kelebek gözlemciliğinin yaygınlaştırılmasına ivme kazandıracak. Çocuklardan yetişkinlere herkesin kullanacağı bu arazi rehberi, çok sayıda fotoğraf ve barındırdığı detaylı bilgiyle arazi gözlemlerinde büyük kolaylık sağlayacak.

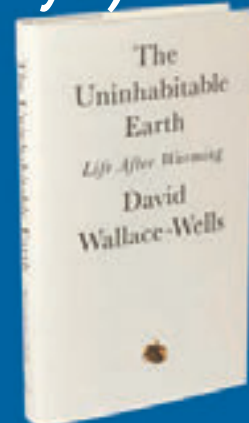

The Uninhabitable Earth: Life After Warming (Yaşanamaz Dünya: Isınmadan Sonra Hayat)

Yazar: David Wallace-Wells

Yayınevi: Tim Duggan Books, 2019

Düşündüğümüzden kötü, çok daha kötü! Küresel ısınmayla ilgili endişeniz deniz seviyesinin yükselmesi ile ilgiliyse, hangi korkuların hayata geçebileceği hakkında çok da derinlere inmemişsiniz. Kaliforniya'da orman yangınları artık yıl boyunca etkili olarak binlerce evi yıkp geçiyor. ABD'de "500 yıllık" fırtınalar aylarca farklı bölgelerdeki insanları "dövüyor", seller ise yılda on milyonlarca insanı yerinden ediyor. Bu, yaşanacak değişimlerin sadece bir fragmanı ve bu değişimler hızlı bir şekilde gerçekleşecek. Milyarlarca insanın hayatını nasıl sürdürdüğü konusunda bir devrim olmazsa, bu yüzyılın sonuna kadar dünyanın bazı bölgeleri neredeyse yaşanmaz hale gelebilecekken, bazı bölgeleri ise korkunç derecede yaşanmaz hale gelebilir.

FARKINDALIKTAN IŒIĒA...

2017 SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK
RAPORUMUZ YAYINDA!

Okumak için QR kodu okutabilirsiniz.

Avustralya ve Tanzanya'da bulunan Omphalotus Nidiformis mantarları biyoluminesans özellikleri sayesinde binlerce yıldır etrafını aydınlatıyor.

M MAZARS

MAZARS DENGE

Sizin geleceğiniz, bizim de geleceğimizdir.

Yeniliklerimiz, şehirlerin daha az enerji kullanmasına, soluduğumuz havanın daha temiz olmasına ve elektrikli taşımacılığı yaygınlaştırmaya yardım eder. İşte bu yüzden, BASF'de, gelecek konusunda iyimseriz.

Daha fazla bilgi için:
wecreatechemistry.com

 • **BASF**

We create chemistry